BESİM ATALAY

BEKTAŞİLİK VE EDEBİYATI

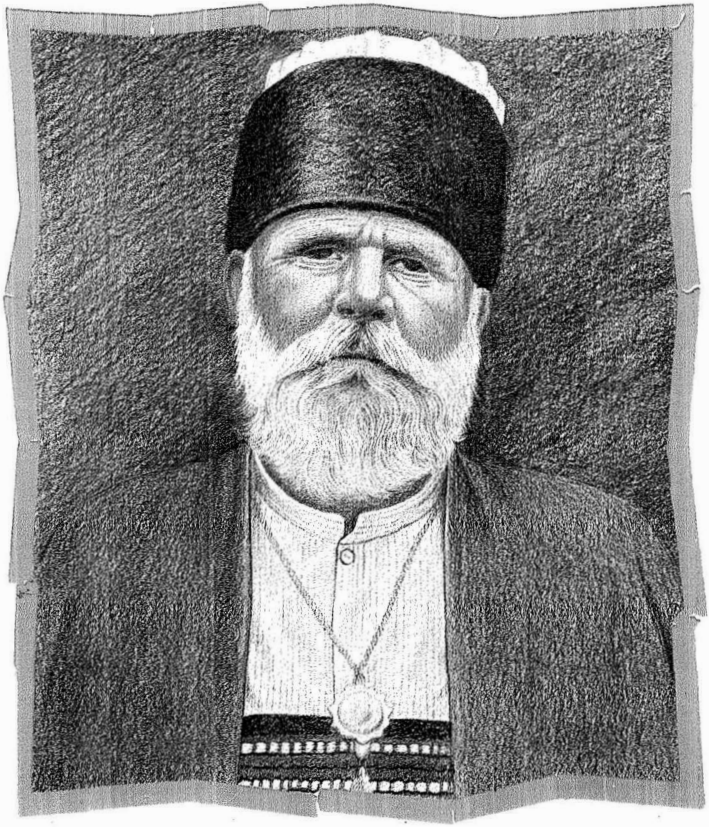

ANT

Dizgi: DİFİGRAF (516 27 53)
Baskı: Anadolu Matbaacılık (526 79 89)

BESİM ATALAY
(1924 TBMM Aksaray Milletvekili)

BEKTAŞİLİK VE EDEBİYATI

Osmanlıca'dan Çeviri
VEDAT ATİLA

ANT YAYINLARI
Piyerloti Cad. Silahtar Mektep Sokak.
Türkmen Han: No: 25/16
Tel: 516 21 00 Çemberlitaş / İSTANBUL

1. Baskı: 1304 (1924) İSTANBUL
2. Baskı: Şubat 1991 İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

TÜRKÇE BASKIYA SUNU	7
BİRKAÇ SÖZ	9
I. BÖLÜM	11
BEKTAŞİLİK NEDİR?	11
BEKTAŞİLİKTE AYİN ve ERKAN	21
BEKTAŞİLİKTE KOLLAR	28
BEKTAŞİLİĞİN ŞAMANLIKLA İLİŞKİSİ	43
HURUFİLİK	48
ADEMPERESTLİK	68
TENASUH	74
VAHDET-İ VÜCUT	79
II. BÖLÜM	85
BEKTAŞİ EDEBİYATI	85

YAZARIN DİĞER KİTAPLARI

Maraş Tarih ve Coğrafyası
Türk Büyükleri veya Türk Adları
Uhud
Tan Destanı
İçel Tarih ve Coğrafyası
Niğde ve Havalisi Tarihi ve Coğrafyası

TÜRKÇE BASKIYA SUNU

Cemal ŞENER

Bu kitabın Türkçe'ye kazandırılmasını, en üretken döneminde karanlık güçlerce acımasızca katledilen Turan DURSUN HOCA'ya borçluyuz.

*Bir sohbetimiz sırasında kendisi önerdi. Fakat ne yazık ki çevirilip yayınlanmasını kendisine göstermek kısmet olmadı. O günkü sohbetle; ölümü bana acı veren, ama çok çok acı veren iki kişi oldu demişti. Birisi; eski Anayasa Mahkemesi Başkanı Ümran Öktem, (ki cenaze namazını dinsiz diye Dinayet İşlerinden görevli imam kılmak istememişti) diğeri ise bir Alevi Dede'nin ölümü. Dede'nin bilgeliğini, alçak gönüllülüğünü, sevecenliğini, insancıllığını bana saatlerce anlatmıştı. İşte bu bağ nedeni ile bu kitabı; **Turan Dursun'un anısına**... adamak istiyoruz.*

Kitabın Eski Türkçe (Osmanlıca) yayın tarihi 1340 (1924)dır. Cumhuriyet döneminde yayınlanmış Alevilik-Bektaşilik'le ilgili en eski araştırma sayılır. Konu ile, ilgili bir çok araştırıcının kaynakçasında bu eserin adına mutlaka rastlanır. Türkçeye çevrilmesi ve geniş okuyucu kitlesine ilk defa ulaşmış olması olumlu bir olay.

Araştırma yazarın on yılı aşkın bir döneminin ürünüdür. Orjinal baskıda, o dönemde Alevi-Bektaşilerin Anadolu'da dağılımına ait bir harita da yer alıyor. Haritayı da çevirip aynen verdik.

Yazar eseri yazarken kendi gözlemleri dışında bir dizi orjinal kaynaktan da faydalanmış. Bektaşilik'le birlikte, Hurufiliği, Ademperestliği, Tenasuhu, Vahdet-i Vücut felsefesi, ile Bektaşi-Alevi edebiyatına da hayli yer vermiştir.

Yakın zamana kadar konunun değişik kaynaklardan araştırılıp kamuoyuna sunulması, problemin çözümüne önemli katkısı olacağı düşüncesindeyim.

Eserin yazarı Besim ATALAY, 1. TBMM Aksaray Milletvekli ve aynı dönemde Milli Eğitimcilik de yapmış birisidir. Böyle bir kişinin ve o tarihlerde bu sorunla ilgilenmesi önemli bir olgudur. Besim Atalay, Sünni kökenlidir. Eserinde zaman zaman Türkçü ve Hanefi mezhebi açısından yorumlar vardır. Şüphesiz bu görüşler kendisine aittir. Bunları yayıncının paylaştığı anlamı çıkmamalıdır. Öte yandan eser, döneme has özeliklerle birlikte düşünülerek değerlendirilmelidir. Ayrıca araştırmanın tarihi bir diğeri de vardır.

Konunun bilinmeyen ve az bilinen yönlerinin kamuoyunu bilgilendirmesi için yeni araştırmalara ulaşmak dileği ile...

Ocak 1991

Birkaç Söz

Ben bu kitabı yazabilmek için tam on sene uğraştım. Bir hayli fedakarlıklar yaptım. Bir çok kişiyle görüştüm. Bir sürü zorluğa katlandım. Gidilmesi çok zor, yorgunluk veren köy ve yaylalara kadar gittim. Girilmesi güç olan yerlere girdim. Ele geçmesi sorun olan belgeleri gördüm. Sonuçta bazı şeyler öğrendim.

Öğrendiğim ve bildiğim şeyler vasıtasıyla bilmediğim ve görmediğim şeyleri öğrendim. Artık iş bu seviyeye kadar geldikten sonra güçlük kalmamıştı. Daima bir sır gibi kalmış olan şeyler meydana çıktı. Önemli notlar aldım. Fazla öğreneceğim bir şey kalmadığına -bence- inancım oluştu. Notları tasnif ettim. Kitabı yazdım.

Her işimde olduğu gibi ülkeme bu işimde de hizmet etmek istedim. Vatana ait bilgilerimize ufak bir şey daha katmaya uğraştım. Şimdiye kadar gizli kapaklı sanılan bir yolun aydınlanmasına çalıştım.

Yazılarımda tarafsız olmaya çok dikkat ettim. Ne Bektaşiler'in ne Bektaşilik aleyhinde olan (kaşifi esrar ve dafiil eşrar: gizli kalmış şeylerin açıklaması ve şerrin uzaklaştırılması) yazarı gibi ne atıp tuttum, ne de "miratül makasid def-ul-mefasid" (Amaçların aynası ve kötülüğün-bozgunculuğun uzaklaştırılması)nın yazarı gibi Bektaşileri öve öve göklere çıkardım. İşi olduğu gibi gösterdim. İtikadları (inanışları), yolları ne ise -kendimden birşey katmaksızın- yazdım. Muhakemesini okuyuculara bıraktım. Kimsenin akidesine -inancına- dokunmadığım gibi bu yolda okuyucuların verecekleri hükümlere de karışmadım.

Bu kitabı yazdığım için bana kimsenin kızmamasını, darılmamasını rica ederim.

Artık şu ilim ve medeniyet asrında saklı, gizli hiç bir şey kalmamıştır ve kalamayacaktır. Bugün saklansa yarın mutlaka öğrenilecektir. Gerçekten de öğrenilmiştir.

Besim ATALAY

I. BÖLÜM

BEKTAŞİLİK NEDİR?

Bektaşilik'te başka tarikatlar gibi bir tarikattır. Yalnız öbür tarikatların bir çoklarında bulunan usul izlenmesi (tabi olunacak bir disiplin) Bektaşilikte yoktur. Okunması adetten kabul edilecek dua veya söz veya anma yoktur. Ancak (mürşide başvurup tarikata girme) el vermek ve ikrar vardır. Ayin-i cem vardır.

Bektaşilikte Handan-ı Risalete (*) fazla sevgi gösterilir. Bu muhabbet (sevgi) aşırılığa, teşyîa (**) kadar varır. Hatta Bektaşiliği mezhep itibariyle Caferi, bilim ve felsefe itibariyle Hurufi diye tanımlayanlar da vardır.

Gerçekte Anadolu Bektaşileri (Aleviler) Caferi mezhebinde olduklarını açıktan açığa söylerler. Mezhepte Caferi, tarikatta Bektaşi ve Alevi bulunduklarını itiraf ederler.

Şurası iyi bilinmelidir ki Bektaşilik'te iki mühim kol ve şube vardır ki açıklaması ilerde gelecektir. Bu iki koldan birisi **Çelebiler kolu, diğeri Babagan kolu-dur**. Daha açık bir ifade ile ilk kolu: Türk Bektaşiliği, ikinci kolu da Arnavut ve Rum ili Bektaşiliği demek doğrudur.

Son zamanlarda Rumeli Bektaşiliği'ne **"Tariki nazenin"** adı da verilmiştir. Abdulhamid zamanında bulunan devlet adamlarının, valilerin, bakanların birçokları Arnavut Bektaşilerinden ibaret idi. Hala Arnavutluk'ta (1924), İstanbul ve havalisinde bunlardan binlerce taraftar bulunur.

(*)Handaan-ı Risalet: Kutsal Yazı

(**)Teşyia: Aşırı sevgi ve tutku ile oluşturulan mezhep derekesindeki birlik

Bektaşilikte kadın serbesttir. Fuhuş ve ahlâksızlık görülmedikçe kadın boşamak dahi yasaktır. Aralarında şaşırtıcı dayanışma ve yardımlaşma vardır. Sırlarını, tarikatın sırlarını saklamak konusunda her türlü fedakarlığa katlanırlar. Bu yolda çok kıskançtırlar. Ser verip sır vermeyenleri çoktur.

Bektaşiler Fıkh-ı Caferi'yi (Caferi felsefesini) kabul ettikleri gibi, İmamiye mezhebini de kabul etmişlerdir. Oniki İmam'ı takdis ederler. Ebu Bekir, Ömer, Osman, ve Hz. Ayşe'yi pek o kadar sevmezler. Bu inançlarını Sünniler'in yanında açığa koymazlar.

Bugün Bektaşilik; Alevilik şeklinde Anadolu'nun hemen her tarafına yayılmıştır. Rumeli'nin Aşağı Arnavutluk yöresi tamamiyle Bektaşi ve Mazenin tarikatına mensuptur. Bulgaristan'da Deliorman'da, Varna taraflarında Selanik ve dolaylarında da, oldukça yaygındır.

En çok toplu bulundukları yerler:

Sivas ili doğu bölgesi, Dersim'in tamamı, Karasar, Akçadağı, Kiği ve havalisi, Kars köyleri, Tokat ve Zile tarafları, Mecidiye kazası, Adana, İçel, Teke, Menteşe, İzmir havalisindeki tahtacı yörükleri, Manisa'nın bazı köyleri, Beyobası, Çepni Aşireti, Kemek, Ümraniye köyleri ve Burdur kasabası.

Bu sayılan yerlerden başka dağınık bir halde her tarafta bulunurlar. Anadolu'da sayıları aşağı yukarı 1.500.000 kadar vardır. Çelebiler'de bu köylerin bir defteri varsa da görmek mümkün olmadı.

Bektaşilik başka tarikatlar gibi, bir kısım halk arasında yaygınlaşmakla kalmamış, çok büyük kitleleri çerçevesi içine almış, esaslı bir şekilde kol ve kanat salmış. Bir tarikat olmaktan çıkmış, siyasi bir mezhep ayrı

bir yol şeklini almıştır. Anadolu ve Rumeli'deki Bektaşi kitleleri resmi eğitim görmüş değildirler. Pek acınacak halde cahil ve saftırlar. Fakat inançlarına şaşılacak kadar sadıktırlar.

Bektaşilik'te hemen bütün eserler Türkçe'dir. Nefesler ve ilahiler Türkçe'dir.

Başka tarikatlar ve özellikle Mevlevilik'teki Fars dil ve kültürünün etkileri Bektaşilik'te görülmez. Bu tamamen Türkler'e mahsus (özgü) bir tarikattır. Kültürü, dili, duygusu, vezni, edebiyatı, Türk'tür ve Türkçe'dir.

Bektaşilik'in Türk halkı arasında bu kadar sağlam bir yolla yayılmasına başlıca neden, Bektaşi babalarının halktan, halk gibi sade, basit, teklifsiz olmalarındandır.

Halkın her türlü manevi yönelimlerini görebilen babalar, tarikatlarını kolayca yaymayı başarmışlardır.

El avam kelhivam (Avam halk böcek gibidir) diye halkı hakir gören ve halk dilinde söylemeyen, her türlü ruhi ve yaratıcı eğilimleri inkar eden din bilginleri, Bektaşi babaların yarısı kadar başarılı olamamışlardır.

Bektaşilik her tarikat gibi Batınidir. Batına ait birtakım tasavvufi gizlere sahiptir. Fakat Batınilik konusunda diğer tarikatlardan ayrılır. Bilinen batınilere yaklaşılır. Herşeylerini gizli tutarlar. Her türlü teşkilatları saklıdır. Bir takım işaretler vermezler. Bunları kollarlar. Buna dayanarak bilinen Batınilerle şiddetle alakaları vardır.

İleride Bektaşi kolları tasnif edilirken, görüleceği üzere, Bektaşilik asli (orjinal) bir tarikat olmayıp, birçok tarikat ve mezhebin düşüncesinin karışımından

oluşmuş bir sentezdir.

Bu çorbada az çok tasavvuf, büyük ölçüde Hurufilik, Babailik, Batınilik, Hulul ve Tenasuh, Caferilik, Şiilik, İmamilik, Şamanilik, Lamalık hatta Teslis vs. gibi eski ve yeni birçok unsur karışmış, içinden çıkılmaz bir şekil almıştır.

Doğru ve açık bir anlatımla bugünkü Bektaşiliğe bir tarikat gözüyle değil, bir mezhep olduğu görüşüyle bakmak daha uygundur. Çünkü bunu özellikle Anadolu Bektaşileri iddia ederler. Kendilerine Bektaşi demekten çok Alevi derler, Caferi derler.

Bunlarda diğer Caferiler gibi İmam Cafer Sadık'ın bir Müctehit ve bir mezhep sahibi olmadığını söylerler: "Caferi mezhebi diğer mezhepler gibi ayrı bir mezhep değilmiş, İmam Cafer mezhebi demek, Muhammeed ve Ali mezhebi demekmiş, Muhammed ve Ali'nin ilimlerine ve yollarına yakından vakıf (hakkıyla tanıyan ve bilen) İmam Cafer ayrı bir mezhep çıkarmaktan çok uzakmış."

Bektaşiliğin tarihçesi ve ortaya çıkışı konusu ayrı bir konudur. Bu iş bizim amacımız dışındadır. Biz Bektaşiliği, bugünkü şekliyle görmek ve incelemek istiyoruz.

Bektaşi babalarının başlarındaki taç, -külâh- oniki dilimlidir ki, oniki imama işarettir. Bektaşi babalarının göğüslerinde -gümüş mecidiye büyüklüğünde ve daha büyükçe- oniki köşeli bir taş bulunur. Bu taşa **Teslim Taşı** derler. Bu da Oniki İmam'a işaret eder. Bu taş Hacıbektaş kasabasından çıkar. Güya Hacı Bektaş-ı Veli'yi zehirlemişler, kendisine derhal malum olmuş, hemen kusmuş, damarlı olan taşlar o kusmaktan oluşmuştur.

Bektaşiler ve hele köy Bektaşileri ve Aleviler arasında Hacı Bektaş-ı Veli'nin kerametlerine ait binlerce hikaye, binlerce masal söylenir durur. Velayetnameler bu türden hikayelerle doludur. Fakat Bektaşiler'in aklı erenlerince bu söylentilerin hiç bir değeri yoktur.

Bektaşilikte **kemer** ve **hırka**nın da büyük bir önemi vardır. Velayet tabakası oniki olduğu için, taç oniki terekeli-dilimli- imiş. **"Hırkanın kıblesi mürbidir, yüzü pirdir. Namazı ululuktur, içi sırdır."** Bektaşilikte taç, hırka-sancak-çıra, sofra pir emanetiymiş. Bunlar mukaddes alametlermiş.

Savunulur ki: İmam Ali (Hz.) gazaya giderken onyedi erkek çocuğa kemer kuşatıp savaşa sokmuş herbirine (esma-i hüsna) kutsal adlardan birini telkin etmiş, bu yüzden kemer, Bektaşilerce kutsal emanetlerden sayılmıştır. **Gülben**lerinde de onyedi kemerbest vardır.

Bektaşi tarikatının sıralamasını Bektaşiler şu şekilde açıklarlar: Hz. Ali, Hasan Basari, Habib Acemi, Davud Tai, Maruf Karahi, Şeyh Sari, Sakati, Cüneyd Bağdadi, Abu Ali Rudbadi, Şeyh Abu Ali Hasan, Şeyh Abu Osman Mağribi, Şeyh Abu Kasım Karkani, Şeyh Abuhasan Hırkani, Şeyh Abu Hasan Tarmidi, Fazl Bin Muhammed Tusi, Hoca Ahmet Yesevi, Hoca Yusuf Hemedani, Şeyh Lokman Al Horasani ve Tarikat Piri Muhammet Hoca Bektaş-i Veli bin İbrahim Alsani...

Hacı Bektaş-i Veli Hz.lerinin neseblerini şöyle de gösterirler: İmam Ali, İmam Hüseyin, İmam Zeynel Abidin, İmam Muhammed Bakır, İmam Musa Kazım, İmam Ali Rıza, İmam M. Taki, İmam Ali Naki, İmam Hasan Ali Askeri, İmam M. Mehdi, Seyyid İbrahim, Seyyid Hasan bin Seyyit İbrahim, Seyyid Muhammed

Alsani, Seyyid Mehdi Bin Seyyit M. Alsani, Seyyit İbrahim bin Seyyit Hasan, Seyyit Muhammed Bin İbrahim Bin Seyyit İshak, Bin Seyyit Muhammed, Seyyit Musa bin Seyyit İshak, Seyyit İbrahim Alsani bin Seyyit Musa, Seyyit Muhammed Elşehir Bahaci Bektaş-i Veli Bin Seyyit İbrahim Alsani...

Valideleri -Hatun-Şeyh Ahmet Nişaburi kızı olup 645 H (1129 M.) senesinde Nişabur'da doğmuş Hicri 680 de (1264 M.) Şeyh Ahmet Yesevi'nin işaretleriyle Anadolu'ya geçmiş, Kırşehir-Karacahöyük adlı köyde yerleşmiş 738 de (1322 Miladi) vefat etmiştir.

Gerek tarikat gerek soy ağacı dizimini bildirir belgelerde farklılıklar vardır. Zaten bu türden belgeler bilimsel bir değer taşımaktan uzaktır.

Hacı Bektaş-ı Veli (Hz.)nin ve Uşak dolaylarındaki Hacim Sultan'ın elde bulunan velayetnamelerinde Hacı Bektaş-ı Veli'nin ve Hacim Sultan'ın Anadolu'ya nasıl geçtiklerini ve ne gibi kerametler gösterdiklerini uzun uzadıya yazarlar. Bu da bizim araştırma konumuzun dışındadır, yazmadık.

Bektaşilik, Anadolu'nun ortasında ıssız bir köyde uyanmış. Din bilginlerinin görüşünden uzak kalmış. Şehirlerden çok köylüler ve yörükler arasına yayılmış, çok zaman göze çarpmamış. Hızını almış, yerleşmiş, bağdaş kurmuş oturmuş, her tarafa dal ve budak salmış.

Bektaşilik dualarında ve ikrar merasiminde bir başkalık vardır. İleride ikrarın nasıl verildiğini söyleyeceğiz. Burada bazı gülbeng ve duaları yazıyorum.

İkrar esnasında, çerağ uyandırma, gül beng'i: Bismi Şah ah dost, himmet erenler, aşıklar, sadıklar, yanıklar, uyanıklar ve sakinen ayn-ı cem erenlerinin

gül cemaline aşk olsun bir cemal-i Muhammed, Kemal Şah Hüseyin Ali Bülend Salamatullah eyvah dost...

Lokma gülbeng'i:

Bismi şah evvel Allah diyelim, Kadim Allah diyelim,. Geldi Ali sofrası, şah diyelim şah versin, biz yiyelim. Allah, eyvallah, dost.

Çerağ gülbeng'i:

Allah, Allah, Allah, Allah, akşamlar hayır ola, hayırlar fetih (açık) ola. Şerler def ola Oniki İmam'ın himmeti (özeni) üzerimizde hazır ve nazır ola. Erenler bizi Oniki İmam'ın katarından ayırmaya, nefsimiz ruh, nutkumuz canlarla.... Hak erenleri iftiradan saklayıp sözcümüz bekcimiz ola... Muratlarımız hasıl da (gerçekleşe) niyazlarımız (ricamız) kabul ola Nur-u Nebi, Kerem-i Ali, pirimiz hünkar Hacı Bektaş-ı Veli, hazır ve gaib ola... zahir ve batın gerçekler demine hu diyelim hu.

Sofra gülbeng'i:

Allah, Allah, İllallah. Bu gitti, ganisi (zengini-dolu) gele. Hak bereket vere. Yiyenler nur ola. Pişirip kurtaran Derviş derol-mend in (yorgun-tasa sahibi) hak erenler dest giri ve dest girimiz (yardımcımız) ola... On iki İmam, ondört masum.pâk efendilerimiz bab-ı saadetinden tayinlerimiz (bal) gani ola... Üçler, yediler, kırklar, gülbeng'i Muhammedi, Nur-ı Nebi Kerem Ali, Pirimiz Hacı Bektaş-ı Veli cümle-i piran (pirler) ve cömertler, gerçek erenler demine devranına hu diyelim hu...

İkrar zamanında telkin

Erenler meydanında pir huzurunda mürşidine tes-

lim-i rızada oldunmu? Yalan söyleme, haram yeme, livata (*) ve zina etme, elinle koymadığın bir şeyi alma, gözünle her gördüğünü söyleme. Gelme, gelme... dönme, dönme...

Gelenin başı, dönenin malı, Allah Muhammed Ali, Oniki İmam, hanedan-ı Ehli beyte iman ettin mi? Kaza ve kadere bel bağladın mı? Bunun ikisini bir bilip gece ve gündüz gönlünde Allah Muhammed Ali'yi mürşidin vasıtasıyla bir bildin mi? Hak dediğimizi hak, batıl dediğimizi batıl bildin mi? Tarikat-ı naciyeden olup Cafer-i Sadık'ın mezhebini hak tanıdın mı? Tevelline teberriyi kıldın mı? Bu ikrardan dönersen huzuru mahşerde yüzün kara olsun mu? Allah Muhammed Ali Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli ikrarında sahibi kıdem eyleye hu!...

Livata : Erkeğe tecavüz.

Bektaşilik'te âyin ve erkân

Bektaşilik'in her iki kolunda da belli başlı iki ayin vardır. Birisi ikrar ayini, birisi de Ayin-i Cem'dir. (Ayin-i Cem: Cem Ayin-i, Cem erkanı demektir ki, şarabın mucidi Cemşit'e nisbet olunan (atfedilen) ayindir. Bektaşiler'de şarap ayinlerine bu adı verirler, ayn-ı cem imlasında yazanlar ve söyleyenler de varsa da yanlıştır.)

İkrar ayini şu şekilde yapılır:

El alacak yani inabe edecek bir can pir evinde -Dergahta- tanınmış bir Bektaşi'ye baş vurur. O adam bir süre denenir. Nihayet bir gün pir evinde- dergahta- toplanılır. İkrar verecek cana daha önce bir rehber, bir de sahip ve musahip refakatçi tayin edilir. Buna nasib almak ta derler.

Rehber o cana bir tarikat abdesti aldırır. Bu abdestte dört uzuv yıkanır, el, yüz, baş, ayaklar iki rek'atte namaz kılınır. Daha sonra ölmüş gibi kefene sarılır. Yukarıdaki telkin verilir. Sonra boynuna tığbent adı verilen beyaz bir mendil takılarak -kurbanlık koyun gibi- meydana, orta yere getirilir. Meydanda Oniki İmam'ın postu temsil edilmiştir. Her postta bir baba oturur. Can içeri girer girmez dört kapıya (şeriat, tarikat, hakikat, marifet kapılarına) selam verir, selam alır. "esselâmu aleyküm şeriat erenleri" denilip, karşılık olarak "aleykümselam" cevabı verildikten sonra ayakta durur, fakat el göğüste, sağ ayağın baş parmağını sol ayağın baş parmağı üzerine koyarak durur, her selamda bir adım ilerler, bu şekilde her kapıdan girmiş olur.

Nihayet mürşidin önüne getirilir. Mürşit sağ elini

ikrar verecek talibin (yol izleyen- isteyen) iki omuzları arasına kor, -inneme yubayiuneke elaye- ayetini okur ve bu elin "Pençe-i ali aba" olduğunu söyler. Dersim dolaylarında, Aleviler'in ikrar merasiminde baba elindeki çubukla üç defa talibin sırtına vurur, bu çubuk mukaddes sayılır. Ondan sonra boynundaki tığ bent alınır. Kulağına; girme, girme.... dönme, dönme!... eline, beline, diline sahip ol, mürşidin Muhammed, rehberin Ali, der, kefenler sökülür. O can yeni hayata kavuşur.

Bu merasim esnasında, zeytin yağından ibaret kör bir kandil (çerağ) yanar ve ortalığa yarı karanlık, gizemli bir hava verir. Merasim biter bitmez hemen öbür çerağlar da yakılır. Her taraf ışık içerisinde kalır, talip (aday) mürşitten başlayarak özel bir tavırla her imamın postunun önünde durur. Eğilir, postunu öper, sonra postta oturan babanın elini öper, Bektaşiler'de el öpmek te farklıdır. Elin dıştarafı değil, avucun iç tarafı öpülür.

Talip (aday) el öperken bir taraftan kurbanı tığlanır ve ufak bir ayin-i cem hazırlanır, meydanda demler alınır gül bengler çekilir, nefesler okunur. Daha sonra meclis dağılır.

Talip'te sahip ve musahibiyle -refakatçisiyle- rehberinin hücresine çekilir. (Bektaşilik'te sahip-musahibe çok önem verilir. İki Bektaşi birbirlerini tanımak için sahip-musahip sorarlar.) Artık bu yolla ikrar verilmiş, el ve nasib alınmış yola girilmiş olur.

Ayin-i Cem'e gelince: Bu ayin hemen her zaman yapılabilirsede, çok kere kışın uzun geceleri seçilir.

Ayin-i cem'e baba veya babanın vekili başkanlık eder. Ayin için genişçe bir evin büyük bir salonu ayrı-

lır. Ya da tekkelerin ayin yerleri açılır. Baba yüksekçe bir minder üzerine oturur.

Ayine ne kadar **"can"** katılacağı bellidir. Herkesin yerleri hazırlanmıştır. Ayinden başkalarının haberdar olmaması için daha gündüzden önlemler alınır, gözcüler ve gece bekçileri saptanır. Bekçi ve gözcüler gündüzden gelip demlerini alır giderler. Halk yatsı vakti ayin yerine gelmeye başlar. Her gelen can babaya boyun keser, elini öper, ayakta durur. Baba destur eder, oturur. Saki, Zakir (okuyucu), meydancı gibi bir takım hizmet edecek kimseler daha önceden ayrılır.

Sakiler dem sunarlar, zakirler (okuyucular) nefes, ilahi, mersiye gibi şeyler okurlar. Saz çalınır, gülbeng çekilir, demler alınır.

Sabaha kadar bu şekilde vakit geçirilir fakat ne bir gürültü, ne de bir neşesizlik olur. Herkes demin verdiği neşeye katılan nefeslerin, şarkıların uyumuyla kendinden geçer, kimi haşrolur (dinler öğrenir), kimi neşrolur (söyler öğretir), kimi arşa çıkar, kimi sandalyede oturur, kimi alimlere hüküm eder, (Bilginlerin görüşlerini tartışır) Her biri bir alemde seyran ederler (gezinirler) işte Ayin-i Cem....

Köy Bektaşileri'nin (Alevilerin) Ayini Cem'lerinden ileride söz edilecektir. Bektaşi erkanında besmele (bismişah) şeklindedir ki, şah velayeti kasdederler.

Bir Bektaşi'nin başka bir Bektaşi'yle tanışmasında bir takım işaretler ve sualler vardır. İşaretlerden en çok bilineni, sağ elin kalp üzerine koyularak boynun eğilmesidir. Bunda baş parmak yukarıya doğru kaldırılır. Arif Bektaşiler bir birini bıyığından, sakalından, gözünden anlarlar... Boyun kesme şeklinde de bir işaret vardır ki o da iki elleri kursağın altına ve oyluğun üstü-

ne koyarak öne doğru bir miktar eğilmektir. Bektaşilik'te tanışmak için bir birine rehberini ve ikrar zamanındaki sahip ve musahibini (refakatçisini) sormak ta vardır.

Bektaşiler'in tokalaşması da başka türlüdür. Tokalaşma sağ el ile yapılır, baş parmaklar bir birine karşı gelir, dokunur. Başka tarikatlarda olduğu gibi toka aşmada birbirinin ellerini aynı zamanda öpmek adeti de vardır.

Bektaşilik'te kaşık sofranın üstüne yüzü üstü konulmaz, anlamı nasip (kısmet) kapanırmış. Kaşığın arkası tepsiye konulur. Yemekten önce ve sonra gülbeng çekilir ki bunlar yazılıdır. Bir Bektaşi kapının eşiğini asla çiğnemez. Çünkü Medine-i İlim, İlim Kapısı İmam Ali'dir. Kapının bir kanadı Hasan bir kanadı Hüseyin. Üst eşik Muhammed alt eşik Fatma olduğuna inanılır.

Bir Bektaşi kapıdan çıktıktan sonra, kapının önünde bulunan pabucunu kapıya dikey açıdayken giymez. Pabucunu eli veya ayağıyla kapıya paralel duruma getirir ondan sonra giyer. Kapıya arka vermek ise günah sayılır.

Bektaşilik'te sakal ve bıyık kesmek çok büyük bir kusurdur. Buna İmam Ali'nin sakal ve bıyık kesmediği söylencesi dayanak yapılır. Halbuki sakal ve bıyık ileride görüleceği gibi Hututu ebiyyedendir. (istenmeyen yüz hatlarındandır) Bu konuda Hurufiliğin etkisi vardır. Su veya başka bir şey içerlerken Bektaşiler bir parmakla bıyık kaldırır, sonra yine indirirler.

Şarap, rakı gibi şeylerin sunulması da bir kurala bağlıdır. Saki kadehi sağ elinin avucu içerisine alır, baş parmağını serbest bırakır, sol elini göğsünün altına ko-

yar, öne doğru eğilerek sunar. Sunulan can da **"eyvallah"** diye benzer durumda sunulanı alır. Aldıktan sonra kadehi göğsüne götürüp boyun keser ve sunulanı avucunun içerisinde tutarak içer. Kadehi iki avucuyla birden tutmakta vardır. Şarap veya rakıyı görülmemesi için elleriyle örterler. Bununla insanın kanının görünmemesi amaçlanır.

İçtikten sonra saki **"aşkolsun"** der ve kadehi aynı usul ve erkanla alır, arka arka gider. Bu şekilde kadeh dolaştırılır, ihvan (kardeşler) sulanır- demlenir.

Bektaşiler hayvanlardan tavşanı hiç sevmezler. Hele köy Bektaşileri, değil yüzünü görmek, adını işitmek bile istemezler. Yolda giderken önlerinden bir tavşan geçse, uğur saymazlar, mümkünse hemen geri dönerler. Aç ölseler tavşan eti yemezler. Neces (kirli) sayarlar. Derisinden bile iğrenirler.

Ayrıca Aleviler'den bir kısmı -özellikle tahtacılar ayıdan dahi hoşlanmazlar. Ayının adını da anmaktan kaçınırlar. "Koca oğlan", "dağdaki" gibi adlandırmalarla anılır. Ayının kuru derisine de dokunmazlar.

Bektaşiler'in nikahlarını babaları kıyarlar. Baba bulunmazsa vekili kıyar. Kesinlikle sünnet imamına nikah kıydırmazlar. Aleviler'de boşanmak yok gibidir. Köy Bektaşileri'nde fuhuş yoktur. Fuhuş eden bir kadını-hele Sünnilerden birisiyle olursa- hiç affetmezler. Sırasını bulurlarsa öldürürler. Köy Alevileri'nde zina ve özellikle livata hiç duyulmamış bir olaydır. Abdallarda da fuhuş bulunmaz.

Gerek köy Bektaşileri'nde, gerek Abdallarda ve hatta Babalar kolundaki Bektaşiler'de kadınlar ehl-i tarikattaki ihvana (kardeşlere) karşı mestur (örtünmede) değillerdir. Heryere giderler, her ayine girebilirler, ser-

besttirler. Tesettür (-örtünme-) ancak ehli sünnete karşıdır. Bununla beraber bunada tesettür (-örtünme-) denilemez.

Abdal kadınları herkese karşı açıktır. Onların bu hususta ufukları, zihinleri çok açıktır. Aleviler cenazelerini babalarına yıkatırlar, bulunmazsa vekili yıkar. Köy hocalarına da yıkatanlar vardır. Bazı bağnaz köy hocaları günah diye bir Alevi cenazesini yıkamaz (köy Bektaşileri arasında daima baba bulunmaz, gelir giderler) aldığı beş-on parayla - cenazesi yunmuş, telkini verilmiş- diye bir kağıt yazarlar, bunu ölünün kefenine koyup gömerler.

Zengin ve Baba kolundaki Bektaşiler hemen her gün yemeklerinden bir parçasını -erenler hakkı- namıyla ayırırlar. Bir misafirin gelmesini beklerler. Misafir gelmezse bir yoksula verirler.

Köy Bektaşileri kendilerini, sonradan değil, esastan Bektaşi ve Alevi -daldan budaktan değil kökten gelmiş- olduklarını söylerler. Erkek ve kadın her köylünün onbeş yaşında ikrarı alınır. Kurbanı tığlanır. İkrarı alınmayanlar ve yeterli bulunmayanlar asla ve kesinlikle Ayin-i Cem'e giremezler. Bu hüküm kadınlar içinde geçerlidir. Köy Bektaşileri'nde ikrar parası adıyla ikrardan sonra Babaya bir para verilir. Bu para en az oniki kuruştur.

Bektaşilik'te ayin-i cem ve ikrar (ikrar mevlevilerde de varsa da, yapılış şekli farklıdır) dan başka tevelli, teberri, silsileizzeheb, devhatizzeheb, gül beng, niyaz gibi bazı davranış ve inanışa ait konularda vardır. Tevelli ve Teberri çok meşhurdur.

Tevelli ayan (Ehl-i Beyte vekalet eden) ailesinin velayetini tanımak (pir vekili olduklarını) onları sevmek,

onlardan yardım ve bağışlanmayı istemek onları dost bilmek!... Teberri Yezid ve hanedanından (egemen ailesinden) ve taraftarlarından arı olmak (yakın olmamak) ve çekinmektir. Bektaşiler tevelli ve teberriye çok önem verirler.

Silsiletizzeheb: Oniki İmamı takdis etmek, candan sevmek. Devhatizzeheb: İmam Ali'yi takdis etmek. Gül beng: Hep bir ağızdan okunulan duadır ki bir iki tanesi yazılmıştır. Niyazda duadır. Pirlerden, erenlerden yardım dilemedir. Yalnız olarak yapılır.

Bektaşilik'te namaz yok niyaz vardır. Şu nefes ikrar merasimini göstermesi bakımından çok önemlidir.

Kurbanlar tığlanıp gül beng çekildi
Dört kapı sancağı anda dikildi
Ol eşiğine koydum başımı
Erenler yolunda gör savaşımı
Ol demde uyandı batın çerağı
Üç kadem ileriye bastım ayağı
Dört kapı selamın verip aldılar
Elele, el hakka olsun dediler
Pir kulağım tutup eyledi telkin
Mezhebim Cafer-i Sadık elmubin
Özüm darda, yüzüm yerde durmuşum
Sakahım (içtikleri-içirdikleri) şerbeti anda görmüşüm
Yolumuz Oniki İmam'a çıkar
Rehberim Muhammed Ahmet Muhtar (seçilmiş)
Gaflet uykusundan uyana geldim
Üryan Püryan olup meydana geldim
İçeri aldılar, döktüm yaşımı
Can ve yaş koyarak kurbana geldim
Rehberim boynuma bend etti bağı

Kuzu kurban derler inene geldim
Pirin huzuruna çekip geldiler
Henüz masum olup cihana geldim
Muhammet Ali'ye olmuşuz yakın
Allah dost eyvallah peymana geldim, (ahd-and)
Muhammed Ali'ye ikrar vermişim
İçip kana kana mestane geldim (yakışır sarhoşluk)
Mürşidim Ali'dir sahibu Zülfikâr
Kuludur (şehya) divane geldim

Bektaşilik'te Kollar

Bektaşilik bugün belli başlı iki önemli kola ayrılmıştır. Birisi **Çelebiler Kolu** diğeri **Babagan Kolu**'dur. Bu iki kolu ayıran şey, Hacı Bektaş-ı Veli (Hz.)lerine ait bir meseledir. O da Hacı Bektaş'ı Veli'nin evli veya bekar geçmişi olması meselesidir.

Babalar Hz. Pirin mücerred geçtiğini (yalnız, bekar yaşadığını), hiç dünya evine girmediğini ve -Seyyit Ali Sultan'ın, yani Timurtaş'ın Kadıncık Ana'dan, Hacı Bektaş-ı Veli'nin burun kanalıyla doğmuş olduğunu ve manevi evladı olduğunu ileri sürerler **"evlat bel evladı değil, yol evladıdır"** derler.

Hacı Bektaş-ı Veli'nin, Bacı'ya **"yurdumun bekçisi senden gelecektir"** demiş olduğu söylenir.

Çelebiyan kolundaki Bektaşiler ise **"Hz. Pir evliydi. İdris Hoca'nın kızı -Fatma Nuriye (Kadıncık Ana) diğer adı Kutlu Melek Hz. Pir'in nikahlı kadını idi"** derler. Bunlara göre 710 Hicri yılında Kadıncık Ana'dan Hz. Pir'in Timurtaş adında bir oğlu doğmuş, Çelebiler bunun sülalesinden gelmiş der-ki akle ve

nakle (us'a ve söyleme) uygun olanı da bu olsa gerektir. Bundan iki sene evvel Hacı Bektaş Kasabası'nda vefat eden Çelebi Cemaleddin Efendi'nin **"Müdafaaname" (savunma)** adlı bir risalesi vardır ki bu kitapta Hacı Bektaş-ı Veli'nin evli geçmişi olduğunu ve kendilerinin bu sülaleden bulunduğunu uzun uzadıya açıklayarak belgeliyor. Burada tekrarında bir yarar görmüyoruz. Almadık.

Babalar kolundan olan düşünceli bazı Babalarda bu anlayışta iseler de pirin mücerred (bekar) geçmişi olduğunu iddia eder dururlar. Seyyit Ali Sultan'ın, diğer adıyla Timurtaş'ın manevi evlat olduğunda ısrarcıdırlar.

İki kol arasında bu yüzden müthiş bir anlaşmazlık ve ayrılık vardır. Babalar Çelebilere-yalancı, Çelebiler Babalara, - gasıphak yiyici- gözüyle bakarlar. Sorun, çıkar ve baş olmak meselesinden başka birşey değildir.

Çelebiyan Bektaşiliği de Anadolu'da sekiz-on kola ayrılır. Diğer halk bunlara Kızılbaş derler. Ayırt etmezler. Bunlar kendi aralarında bazı özellikler taşırlar. Bir köyün Bektaşiliği bazı yönlerden öbürüne benzemez. Bununla beraber hepsi de Hacı Bektaş-ı Veli'ye ve Çelebiler'e saygı gösterirler.

Bu kolların her birisi bir piri, ya da köylerinde veya o yörede yatan bir veliyi mürşid (rehber) olarak tanır. Zaman zaman, doğudan Anadolu'ya geçmiş olan **"davetciler"**den biris, i bu yolla, beş-on köyü kendi etrafında toplamış, onlara rehber olup kalmış. Bu davetçilerin birçokları da Hacı Bektaş-ı Veli'nin şuraya buraya göndermiş olduğu halifeleri ve arkadaşlarıdır.

Bunlardan belli başlıları Hacim Sultan, Abdal Mu-

sa, Mürselli Hüdadadlı adlı kollarıyla Çepniler, Tahtacılar ve Abdallardır.

Tahtacılar

Bugün Tahtacı adı verilen yörüklerin vaktiyle ağaçeri adıyla bilinen Türkler'den ibaret olduğuna şüphe yoktur (İçel tarihine başvurulabilir). Bu adamlar hâlâ bir yerde oturup yurt tutmamışlardır. Davar ve sığırları dahi yoktur.

Bunlar ancak beş on katır edinirler. Ormanlarda tahta kesmek, kereste işlemek ve taşımakla geçimlerini sağlarlar. Başka ırklarla hemen hiç karışmamışlardır. Türkmen soyunun en güzel tiplerini bunlar arasında görmek mümkün. Bunlar çehrelerinden derhal tanınırlar. Irka özgü olan özellikleri tamamiyle korumuşlardır. Bunlarla Orta Asya Türkmenleri arasında hiç bir fark yoktur.

Vücut tıknaz, kollar kuvvetli, yüz yuvarlak, yanak kemikleri hafifçe çıkık, saç ve sakal sert ve siyah, sakal seyrekçe, kafa tasları yuvarlak ve büyük, gözler siyah ve parlak, omuz araları normalden daha geniş, orta uzunlukta....

Kadınların ve gençlerin çok kere yüzleri kırmızıdır. Aralarında pek çekici ve ender rastlanır güzeller bulunur. Siyah kaşlı, siyah gözlü, uzun kirpikli pembe yanaklıdırlar.

Tahtacılar bir türlü göçebe hayatını bırakarak köy ve yurt tutmaya yanaşmıyorlar. Seferberlikte bu biçarelerin ellerinden katırları alındı, erkekleri askere sürüldü. Dağlarda dökülüp kalan kadın ve çocukların çoğu açlık ve hastalıktan ölüp gitti.

İçel'de seferberlik döneminde Bozovalılar'dan yüzlerce kadın ve ihtiyarın sefalet ve felaketine, jandarmalardan gördükleri mezalime (zulme) tanık oldum.

Tahtacılar her tarafta bir daha bellerini doğrultamayacak kadar ezilmişlerdir. Tahtacılar cahil ve saf insanlardır. Babalara aşırı ölçüde bağlıdırlar, sözlerinden çıkmazlar.

Çepniler

Çepni yörükleri tamamiyle Ağaçeri aşireti gibi pek eski bir Türk boyudur. Divan-ı Lügat-il-Türk yazarının saydığı büyük boylardan birisidir. Çepniler de göçebedir. Bu iki aşiret Anadolu'nun ormanlık bölgelerini neredeyse aralarında paylaşmışlardır. Güneyde Tahtacılar, kuzeyde Çepniler bulunur. Bunlar İzmir dolaylarında birbirleriyle birleşmişlerdir.

Çepniler, Tahtacılar'dan daha çevik, daha kurnaz kimselerdir. Çepniler Tahtacılar kadar güzel değillerdir. Çoğunlukla Karasu ve Karadeniz sahillerine paralel ormanlarda bulunurlar. Tahtacılar İzmir dolaylarından başlayarak Menteşe, Teke, Isparta, İçel ve Adana'ya kadar yayılmışlardır.

Tahtacılarda fuhuş ve zina yoktur, kötülük bile bilmezler. Kimseyi soymamış ve incitmemişlerdir. Kanaatkar, sabırlı, dayanıklı, sakin ketum (içedönük) sadık ve saf kimselerdir. Sünni köylülerden çok temizdirler.

Amelelikle geçindikleri için "yoksul" denecek kadar dermansızdırlar. Bununla beraber seferberlikten evvel ziynet altınına fazla heves ederlermiş. Hemen her kadının boynunda beş on tane bulunurmuş.

Köy ve kasabalardaki ağalar bu cahil ve bilgisiz

halkı daima soyarlar, daima emerler.

Bunların birer çadırla bir-iki balta ve testereden, bir-iki katırdan başka dünya malları bulunmaz. Varsa altına çevirirler. Bir iki de toprak tencere, iki üç parçada keçeleri vardır.

Yaşayışları oldukça sadedir. Halleri acınacak bir derecededir. Yaz kış, gece gündüz, çoluk çocuk durmadan çalışırlar. Fakat yine aç, yine sefil, yine borçlu...

Şimdiye kadar hiç kimse, hiçbir resmi daire bu insanlarla ilgilenmemiş. Ne hükümet, ne meşihat (şeyhlik ve şeriat kurumu) ne şeriyye, ne de akademik din bilginleri bunları görmek ve öğrenmek istememiş. Sürekli çalışma, yarı aç yarı tok ırgatlık bu insanları yıpratır! Doktor ve tedavi bilmedikleri için sarı hastalıklar biçareleri kırar geçirir. Hastaları cahil çıkarcı Babalara gösterirler. Babalar, üfürür, okur, muska yazar. Bazen bitkilerden ilaç yaparlar. Çok kerede hastayı Allah'ın takdirine bırakarak ormandaki işlerine giderler.

Havası ve suyu güzel yaylalarda yaşamalarına rağmen nüfus sayıları bir türlü artmaz. Aksine giderek azalırlar. Araçsız bir halde soğukta, sıcakta aç ve çıplak dolaştıkları ve asgari sağlık korunma kurallarını bilmedikleri için hızla azalıp bitiyorlar.

Çepniler'in ve Tahtacılar'ın erkekleri ve kadınları çok çalışırlar. Erkekleri çamları deviriler, yontarlar. Kadınları tahta biçerler, çocukları hayvanları güderler. İhtiyarları av işine bakarlar.

Bunlar tasarruf bilmezler, ellerine geçeni harcarlar. Yalnız kadınları altın takınmayı severler. Hesap ve kitap bilmemeleri daima tüccara kendilerini borçlu kılar. Hele Baba'lar neleri var neleri yoksa alırlar... Bu insan-

lar Sünni köylülere "Türk" der, kendilerini Türkmen sayarlar. Sünnileri hiç sevmezler. Türk kelimesi onlarca ehl-i sünnet karşılığıdır.

Gerek Çepniler gerek Tahtacılar Sünni köylülerinden kız alıp vermezler. Hatta meşru olmayan bir ilişkide de bulunmazlar. İçel'de bir Sünni delikanlısı seferberlikte bir Tahtacı kızını dağa alıp kaçmıştı. Bütün aşiret o kız için yas tutmuşlardır. İnanışlarına göre, bir Tahtacı kadınına ehl-i sünnetten birisi dokunacak olursa o kadın pislenmiş kirlenmiştir.

Bu aşiretlerde abdest, namaz, oruç aranmamalıdır. Ayrıca kitapları da yoktur. Babalar ne söylerlerse onu hak sözü, erenler yasası bilirler... Yalnız Muharrem ayında on gün oruç tutarlar ki bunu diğer tarikatlara bağlı bazı dervişler de tutarlar. Hatta on gün su içmeyenler de bulunur.

Muharrem ayındaki **Aşure** merasimi çok zevklidir. Hemen her ev katılır. Bir meydana koca bir kazan kurulur, herkes olanaklarınca kazana bir şey atar. Bu şekilde **Aşure** çorbası pişirilir. Bunlarda da **Ayin-i Cem** vardır. Açıklaması gelecektir.

Tahtacılar'ın Anadolu'da bugünkü sayıları yaklaşık yüzbindir. Çepniler daha azdır -seksen bir kadar- tahmin edilebilir. Bu iki aşiretin şeyhleri, babaları ayrıdır. Hacı Bektaş Çelebileri'nin bunlar üzerinde etkisi azdır.

Bunlar doğrudan doğruya İzmir yakınındaki Narlıdere Baba'larına bağlıdırlar. Hatta burdaki Baba'larda iki ailedir. Ayrı ayrı aşiretlere giderler. Bununla beraber bu aşiretler arasına -Babagan kolundaki bir Bektaşi giderse yine saygı gösterirler bir miktar para ve yol harçlığını verirler. Bu muhtelif aileler ve kollar arasın-

da Ayin-i Cem itibariyle fark yoktur. Ufak tefek özellikler olsada esasları aynıdır.

Köy Bektaşileri

Anadolu'nun şurasında ve burasında dağınık bir halde -Kızılbaş adı verilen bir tür Türk köylüsü vardır ki 'afaroz' edilmiş gibi öbür köylülerden ayrı bulunurlar. Hemen her biri bir dağbaşına, bir dere kenarına çekilmiş çekingen, şüpheci bir durumda yaşar.

Sayıları Anadolu'da bir milyondan fazladır. Bunlar Türk oldukları halde Çepniler ve Tahtacılar gibi Türkler'den ve Türklük'ten uzak kalmak isterler. Alevi olmayan köylülerle o kadar ilişkide bulunmazlar.

Köy Bektaşileri'nde afaroz dahi vardır. Buna **"düşkünlük"** derler. Afaroz edilen kimseye de **"düşkün"** adı verilir. Düşkünlük cezası ya doğrudan Baba tarafından veya Baba vekili tarafından verilir. Önce o kimsenin suçu ne ise Baba'ya söylenir. Baba dinler. Zanlıya sorar, sorulmadığı da olur. Cezaya herkes itaat eder.

"Düşkünlük" cezası verdiren şeyler, erkan-ı tarikata (davranış kurallarına) uymayan herhangi bir hareket, sırrı ifşa etmek, Baba'ların hakkını vermemek, köyde ve obada geçimsizlik etmek vs.

"Düşkünün" sığır ve davarı, köyün sürüsüne alınmaz. Köyde kimse onunla görüşmez. O kişi dokunulması yasak bir yaratık durumu alır. Ceza süresi bitene kadar bu durum devam eder. Bazen de ceza affa uğrar. Ceza suçun türüne göre değişir. Bazen öyle cezalarda vardır ki cezalı evinden ve köyünden çıkarılır. Dağda bir yerde bir süre oturmaya mahkum edilir. Orada ya-

payalnız kalır yanına kimse varamaz. Giderken ne götürebilirse onunla geçinmeye mecburdur. Böyle düşkünlüğün aylarca sürenide olur.

Abdallar

Anadolu'da yer yer abdal köyleri bulunur. Bunların dilleri Türkçe ise de bazı yabancı kelime ve türevleri de kullanılır. Bu kelimeler başka bir dile ait olmaktan çok kendilerince uydurulmuş şeylerdir. Bir sözü karşılarındakinden saklamak isterlerse bu sözcük ve deyimleri konuşma arasına karıştırırlar. Cümleleri anlaşılamaz bir hale getirirler. Bunlar da mezhep ve tarikat itibariyle Alevi ve Bektaşi'dirler.

Sayıları bütün Anadolu'da otuzbin kadar tahmin edilebilir. (Hacı Bektaş Çelebileri bunların sayılarını ve yerlerini bölgelerini tamamiyle bilirler.) Bunlar soy itibariyle **Kıptilerle** akrabadır. Daha doğrusu bunlar yerleşik yaşama girmiş, ya da iskan ettirilmiş Kıptilerden ibarettir.

Abdallar, tahtacılık ve kerestecilik bilmezler, çiftçilik yapanları da azdır. Önemli kesimi köy ve şehirlerde dilenmekle geçinirler. Bir kısmı da, tımarcılık, kalburculuk, elekçilik, davulculuk, köçeklik gibi uğraşlarla geçimlerini elde ederler.

Bunlarda öbür Aleviler gibi Sünni köylüleriyle karışmazlar. Kız alıp vermezler.

Abdal kadınında diğer köy kadınları gibi kapanma yoktur. Fakat diğer Alevi kadınları Sünni erkeklerden kaçınmak isterler. Abdallar, köy Bektaşileri, Çepniler ve Tahtacılar'ın ayin-i cemleri birdir. Daha önce belirttiğim gibi ayin-i cem için özellikle zemherinin (Şubat)

ortaları ve 27.nci gecesi seçilir.

Gece olunca, ikrarı alınmış köy veya oba halkı ayin yapılacak edilecek yere toplanırlar. Ayine erkek kadın eşit olarak girerler. Baba yüksekçe bir minderin üzerine oturmuştur. Ellerini dizlerine dayar. Koltuklarını açar. Her giren kapının önünde boyun keserek dikilir. Baba destur çeker. Gelir Baba'nın avucunun içerisini öper, çekilir. Tekrar destur olur, oturur. Diğer Bektaşilerin Ayin-i cemlerinde olduğu gibi demler alınır. Nefesler, mersiyeler, ilahiler okunur. Sazlar çalınır. Erkan-ı tarikattan, Kerbela faciasından söz edilir. Sabaha kadar ayin bu şekilde devam eder. Tan yeri ağarmaya başlayınca dağılırlar. Ayin-i Cem de bir de yasacı vardır. Bu adam taşkınlık edenleri sessizliğe davet eder. Yüksek sesle konuşanları susturur. Sakilik edecek, raks ve semah yapacak kimseleri seçer meydana gönderir.

Sünniler'in zanettikleri gibi mum söndürme olayı yoktur. Bu çirkin bir iftiradır. Yalnız yasacının ve babanın emriyle kadınlar da sakilik ederler ve semah yaparlar. Sakilik edecek kimse önce dem tablasının kenarına ellerini koyup boyun keser. Sonra Baba'nın önüne varır boyun keser, döner herkese dem sunar. Ayin-i cemlerde mum söndürme değil, ufak bir hareket küçük bir gürültü bile olmaz. Her şey usul, terbiye erkan (davranış kuralları) çerçevesinde dini bir karakterde gerçekleşerek devam eder. Bu ayinlerde erenlerin ruhlarının hazır bulunacağı bilindiği için ufak bir hürmetsizlik yapılmaz.

Ayin-i Cem'lerin sonunda gündüzden hazırlanmış olan yemekler yenilir. Gülbengler çekilir. Yüksek bir haz (tad) ve manevi neşeyle ayrılınır. Bektaşiler Ayin-i

Cem'lere büyük bir önem verirler. Evlenmemiş olan erkek ve kadın Ayin-i Cem'e giremez. Ayin-i Cem yemeğinden hastalara birer tabak gönderilir. Senede birkaç defa Ayin-i Cem yaparlarsa da, seferberlikten bu yana çoğu köylüler yokluk dolayısıyle yapamamaktadırlar. Hatta her sene, Niyaz akçesi, adıyla köylülerden ve yörüklerden para toplamaya gelen Baba'ların birçokları da gelip gidememişlerdir. Bununla beraber bazı yerlerde bu paralar, bu adaklar toplanıp kalmıştır.

Her yıl Hacı Bektaş Çelebileri ve Narlıdere Baba'ları Bektaşi köylerine birer adam ve vekil gönderirler. Bunların ellerinde Çelebiler'in veya Baba'ların mühürlü birer kağıdı bulunur. Köye gelir köydeki babaya veyahut vekile ve ihtiyar heyetine gösterir. Gelen şahıs tanınmış olursa buna lüzum görülmez. Ara sıra sahte dervişler ve Aleviler'de bu köylere uğrayarak soyup giderler. Köye gelen her Baba'ya köylü hemen bir defter açar. Paralar toplanmaya başlanır. Üç türlü vergi vardır. Birincisi, 'Karakazan hakkı, dırki Çelebiler'in ve dergahın mutfak giderlerine karşılıktır. İkincisi: Mürşid hakkıdır ki, doğrudan doğruya Çelebilere veya babalara aittir. Üçüncüsü: Çerag hakkıdır ki, bu da türbede ve dergahta yakılan mum ve gaz masrafları karşılığıdır. Bunları her köylü vermeye mecburdur.

Bu vergilerden başka birde, Niyaz akçesi, Nezir, Adak akçesi, gibi paralarda vardır. Bir Bektaşi herhangi bir dileği için bir para verir. Baba gelinceye kadar onu saklar. Baba gelince ona verir. Pir evine gönderir. Bu paralar köylünün gözü önünde toplanır defter hepsinin mühürleriyle mühürlenir. Çelebiler veya Babalara gönderilir.

Köylünün verdiği vergi bu kadarla kalmaz, seyyah -

gezginci- dervişler ve babalar ara sıra köye uğrar dem akçesini yol ücretlerini alıp giderler. Bazen bir köye Çelebi efendi, Hacı Bektaş Baba'ları bir de Narlıdere Baba'ları ayrı ayrı kişi ve vekiller gönderirler. Bunların hepsi de memnun edilir, ağırlanır.

Köylüler ve yörükler bu vergileri verirken hemen hiçbir acizlik göstermez, ızdırap duymazlar. Tabiki ufak tefek istisnaların ehemmiyeti yoktur. Fakat hükümetin vergisine gelince, Bektaşi köylüsü onu bir türlü vermek istemez, gücüne gider, ağrına gelir. Hele askerlik bunlar için ölüm kadar ağırdır. Gitmemek için herşeyi göze alırlar. Her çareye başvururlar olmazsa kaçarlar. Dağlara çekilirler. Onlarca Sünnilerin hükümeti meşru değildir. Tabii yasallığını tanımadıkları ve hatta düşman bildikleri bir hükümete hizmet etmek istemezler.

Rumeli'nin Varna, Deliorman, Dobrica taraflarında bile Çelebilere bağlı Bektaşiler vardır. Bunlara da ara sıra çelebi tarafından adamlar gönderilir. Niyaz akçelerini ve diğer ödentileri toplar gelir. Buradaki Aleviler-**Sarı-Saltık**- adlı bir şahsa hürmet ederler.

Hacı Bektaş'taki Çelebiler de iki aileye ayrılırlar. Bunlara Hudadadlı ve Mürselli adı verilir. Hudadadlılar evkafa karışmazlar pir postuna dahi oturmazlar. Bu görevler Mürsellilere aittir. Evladın büyüğü çelebi olur. Anadolu'da az miktarda Hudadadlılara bağlı olan Bektaşiler'de vardır. Aydın'ın birkaç dağ köyüyle Beyobası halkı bunları mürşit tanırlar. Niyaz akçelerini bunlara gönderirler, arasırada Hudadadlılar bunlara bir vekil göndererek hallerini sordururlar

Bu değişik köy Bektaşileri'nin -Alevilerin- yolları birdir. Babagan kolundan olan bir Bektaşi, köy Bekta-

şileri'nin her cemiyetine girebilirse de, asıl Bektaşiler'in Nazenin tarikatındakilerin ayin ve cemiyetlerine köylü Bektaşiler alınmaz. Aleviler ayrıca babalara ikrar vermişlerse girebilirler. Çünkü Babagan kolundaki Bektaşiler, köy Bektaşileri'ne ve yörüklere Bektaşi gözüyle bakmazlar. Zaten köy Bektaşileri kendilerine hem Bektaşi hem Aleviyiz derler.

Mücerred Kolu

Buna bir deyim ile Babagan kolu da denilir. Bektaşiliğin İstanbul'da ve Arnavutluk'taki bilinen şekli Baba'lar koludur. Nazenin tarikatı adı verilen tarikatta budur. Bu yolun kurucusu Balım Sultan'dır. 922. Hicri yılında vefat eden Balım Sultan veya diğer adıyla Balı Çelebi mücered yolunu çıkarmış tarikatın usul ve erkanını ortaya koymuştur. Anadolu'da görülen Alevilik Balım Sultan'dan öncede vardı. Gerçekte bugün bile kendilerini Bektaşi'den çok Alevi sayan köyler çoktur.

Baba'lar Pir Evi'nin her hizmetini benimsemişlerdir. Çelebiler konaklarına çekilmişlerdir. Bugün dergahta üç ayrı akım vardır. Birisi Çelebiler yanlısı, biri Baba'lar yanlısı, birisi de Nakşi Şeyhi. Özellikle sonuncusunun durumu oldukça gülünçtür.

Sultan Mahmut Yeniçeriler'i kaldırdıktan ve Bektaşi tekkelerini resmen kapattıktan sonra, Hacı Bektaşlıları ve Baba'ları -sözüm ona Sünni yapabilmek için bir Nakşi Şeyhi dergaha göndermiş. O zamandan beri bu durum adet olup kalmış. Dünyadan habersiz kaba bir softanın şeyhliğiyle Bektaşiler, alay etmekten başka bir şey yapmazlar. Çok kere Nakşi şeyhleri

babalardan ve çelebilerden gördükleri iltifat, yedikleri bir iki lokma için vazifelerini unuturlar. Güya bu şeyhler babalara fıkıh okuturlar. Hatim hoca yaptırırlar, güleriz ağlanacak halimize en cahil bir Bektaşi babası gönderilen nakşi şeyhlerinden yüzbin kere daha bilgin ve uyanıktır bu adamlardan.

Mücerred kolundaki dervişlerin bazılarının kulakları küpelidir. Küpeye **"teslim halkası"** da denilir. Bugün Mücerred kalacak olan bir dervişin kulağı Balım Sultan'ın türbesi eşiğinde delinir. Böylelikle **"Pirin kulağı küpeli dervişi"** olmuş olur. Artık o derviş evlenemez. Dünyadan bekar olarak gelir geçer. Mücerredler dergah ve Zaviyelerde inzivaya çekilir.

Mücerred kolundaki dervişlerin bazılarına arasıra seyahatler verilir. Bu seyahatler bazen ceza olarak verilir. Bazen de dervişler kendi istekleriyle alırlar. Seyahat uzun yıllar boyunca devam eder. Kerbela'ya gidip gelenleri çoktur.

Babagan kolunda ve dergahta bulunan Baba'lar ve türbedarlar hemen tamamiyle Arnavutlar'dan oluşur. Dergahtaki Ayin-i Cem'lere bunlar başkanlık ederler ve Çelebi efendileri buna karıştırmazlar.

Mücerred postu Balım Sultan'a kadar yokmuş, Balım Sultan bunu icad etmiştir. Babagan kolunda olanların tanışmaları için bazı sorular ve cevaplar vardır ki bunlar da şöyledir:

Soru: Kapıda ne üzerinde durursun?

Cevap: İkrar Üzerinde

Soru: Kapı ve eşikten amaç nedir?

Cevap: Kapı şeriattir. İmam Ali'den ibarettir, üstü Muhammed'tir. İki kanatları Hasan, Hüseyin'dir.

S: Pir ortasında nişan nedir?

C: Tevelli ve teberridir. Pir evindeki oniki post Oniki İmam'a aittir. Postun, İsmail'in kurbanından kalma olduğu inancı vardır. Bu postlar şu şekildedir: Baba postu, Horasan postu, Aşçı postu, Seyyid Ali Sultan postu, Ekmekçi postu, Balım Sultan postu, Nakib postu, Kaygusuz Sultan postu, Atacı postu, Kanber Ali postu, Meydancı postu, Kırk tonlu can postu, Kilerci postu, Şah kulu Hacim Sultan, Kahveci postu, Kurbancı postu, Ayakçı postu, Mihmandar postu.

"Bektaşiler'in bütün kollarınca bilinen bir dua vardır ki Nadi Ali" (Ali'ye çağrı) adındadır ve şöyledir:

"Nadi Ali'yen mazharul acayip tecidehu avnen leke fi kulli nevaip li, ilallah hacetihi kullu hemmin ve gammin seyenceli, binubuvvatike ya Muhammed ve bivelayetike ya Ali edrakeni ve aleyhi mihvali" bu duayı bir sıkıntı zamanında okumaları adettir.

Babagan kolunda olan Bektaşiler'den müteşerri olanları vardır (Şeriati bilen onu uygulayan). Şehirli ve kasabalı Bektaşiler bu türdendir. Zahiri şeriatle amel (şeriat şartlarına uygun hareket) ederler. Namaz kılarlar, oruç tutarlar. Bütün hükümleri yerine getirirler. Fakat demlerini de alırlar. Nefeslerini çekerler. Bunlar da mezhep olarak Caferi olduklarını saklamazlar.

Bu yolda olanlara göre tevhidin üç derecesi vardır. Bu yolu izleyen bu üç aşamayı çekmeye zorunludur. Birinci aşama telkindir ki ikrar ve uygulama devresidir. Bu devrede yol izleyicisi şeriat kapısından tarikata girmiştir.

İkinci derece ilbas aşamasıdır ki, bu aşamada izleyici bilgilenme libasını (kuşanma-giyim) giymiş bulunur. Üçüncü derece uhdiyettir. Yol izleyici burada "Fenafilahdiyyet"tedir. En yüksek manevi mertebe de bu-

dur. Özlü bir deyimle Babagan Bektaşiliği'ni şöyle de ifade etmek mümkündür ve doğrudur: Tafdili Ali, (Ali'yi üstün tutma) uluhiyet-i Ali (Ali'nin tanrısallığı) uluhiyet-innefs (nefsin tanrısallığı)

Bektaşiliğin Şamanlıkla İlişkisi:

Her yeni bina, eski binaların yıkıntıları üzerine kurulur. İslamlık Türkler arasında kök salar, yayılırken eski Türk dininin bazı unsurlarıyla beraber kaynaşmış bazı gelenekleri karışmış ve İslami bir şekil almış.

Dili ayrı, düşünce ve felsefesi ayrı bir dinin uzak diyarlarda yerleşip yayılması ancak bu şekilde olabilir. Her şey kendi çevresinden ayrıldığı ölçüde yeni çevrenin etkileri altında kalır. Bu doğal bir hayat kuralıdır, başka türlü olamaz.

Gerçekte İran İslamlığı ile Arap İslamlığı arasında çok büyük farklar vardır. Bu farklılıklar daha ilk günlerde göze çarpmaya başlamıştır. İslam dini İran çerçevesine yaklaştıktan sonradır ki yeni düşünce ve içtihat yolu açılmış bir çok fikir adamı ve yenilikçi düşünürler o çevreden çıkmıştır.

Arap'lar, Bizans'lılarla ve İran'lılarla ilişkide bulunarak Fen ve felsefeyi öğrendiler. Bu sayede tasavvuf müslümanlar arasına girdi. Bir İslam tasavvufu ortaya çıktı.

Türkler Abu Reyhan Albiruni'nin itiraf ettiği şekilde Kuteybe tarafından cahil bırakılmışlardı. Yazıları yasaklandı. Kitapları yakıldı. Aklı erenleri öldürdü. Bununla birlikte Türkler'in büyük çoğunluğuna İslamiyet layıkıyla telkin edilemedi, edilmesi de imkansızdı. Onlar yalnız ismen müslüman oldular. Araplar'da fazlasını istemiyorlardı. Kendilerine yüklüce paralar veren ve görünüşte İslam olmuş görünen yerlerde başka birşey yapamıyorlardı. Özellikle Türkmenler dini telkinlerden çok uzak kalıyorlardı. İslamlıkları oldukça yüzeyseldi. Bu nedenle isim olarak müslümanlı-

ğı kabul etmiş olan Türkler'in bir kısmı ve Türkmenler eski dinlerinden çok şeyleri unutmadılar. Yeni dine olduğu gibi taşıyorlardı (bu geleneklerini), yalnız adları değişti. Eski görenekler eski düşünceler ve duygular olduğu gibi yaşam bulmaya devam etti. Türkmenler bu şekilde Anadolu'ya geçtiler, yerleştiler. Aradan çok geçmeden İran'dan bir dizi telkinciler Anadolu'ya gelmeye başladı.

Bunlar Türk dilinde söylenmiş ilahiler, nefesler ve şiirler okuyorlar, eski Türk ozanları gibi sazla mersiyeler okuyorlardı. Bu "davetçi"lerde Türkmenler gibi bozulmamış İran Türkleri'nden başkaları değildir.

Oysa Anadolu köylüsü ve Türkmeni, Sünni ulemasının (din bilginlerinin) oluşturdukları kavramlar ve yarı Arapça vaizlerinden birşey anlamıyordu. Bu şekil Türklere çok kuru ve yabancı geliyordu. Zaten din bilginleri de bu türden yoksul "etrak (*) ve terakime (*) güruhuyla" uğraşmayı faydasız görüyordu. Din bilginleri şehirlerde, kasabalarda oturmayı tercih ediyorlardı.

Doğu'dan gelen babalar şeyhler, dervişler, nakipler, pirler, mürşitler, şairler, aşıklar, abdallar, ardı arkası kesilmeyen bin bir türlü seyyahlar hep Türk diliyle söylüyorlar, şehirlerden, kasabalardan ve resmi din bilginlerinin etkinlik bölgelerinden uzak yerlerde sürekli "davetlerde" bulunuyorlardı. Bu "davet"ler ve telkinler yüzünden ara sıra Anadolu'da Babai isyanları, aşiret ayaklanmaları oluyor ve her biri de çok kanlı bir şekilde bastırılıyordu. (Yavuz Sultan Selim Anadolu'da defter tutmaca -kaydederek- kırkbin Baba öldür-

Etrak: Türk çoğulu aynı zamanda kendi haline bırakılmış,
Terakime: farklı insan gruplarından oluşmuş yığın, birikme, güruh: topluluk

müştür. Kimbilir ne kadarda köylü ve yörük öldürttü.... Zavallı Türklük!...: Yazarın notu)

Davetçilerin başarı nedenlerinden biri, bunların eski Türk ozanları yerine geçmiş olmalarıydı. Bugünkü Ayin-i Cem'ler eski Türkler'in saz ve kımız ayinlerinin devamından başka bir şey değildir.

Kalmuk Türkleri arasında gezgincilik yaparak önemli bir eser yazmış olan Pallas adlı kişi Kalmukların ibadetlerine ve mezheplerine ilişkin incelemelerde bulunmuştur. Pallas diyor ki: **"Kalmuklar'ın din ileri geleni -Dalaylama- olup anlayışlarında yeryüzünde olan bir Burhan'dır-mabuddur- (tanrı) onun ruhu bir insandan diğer insana geçer."** ileride Tenasüh bölümünde bu konuya ilişkin bilgi verileceği üzere Bektaşiler'de de Tenasüh inancı vardır.

"Her ulus bin çadırdan oluşmuştur. Diğer küçük reisliklerde vardır ki bunlar asıl reise her yıl at, deve, verirler." Gerçekte de geçen bölümde görüldüğü gibi Aleviler küçük reisler aracılığıyla Çelebilere toplanan parayı götürürler. Sığır, sıpa, davar gibi şeyleri Babalar satarak nakde çevirir, paylaştırırlar. Yakın olan yerlerden bu gibi şeylerin olduğu gibi (hayvan ve mal olarak. ç.n.) verildiği de olur.

"Gelunğ dini reislerdir. Gelunğ olabilmek için Lama'nın sarayına kadar gitmek ve ondan mesned almak (izin) lazımdır. Bunun için tören vardır." Bektaşilikte de bir kimsenin "Baba" olabilmesi için her şart altında pir evine gitmesi öncelikle ikrar vermesi, bazı törenlerin yapılması gerektir. Daha sonra da ya Çelebilerin ya da Babaların güvenlerini kazanması gerektir.

Kalmuklar da (Kalmuk: kalmak kökenlidir. İslamiyeti kabul etmiş olan Türkler eski dinlerinde kalmış

olan Türkler'e kalmuk derler. Onlar da Müslüman olmuş Türkler'e; döngen= dönme derler. Kalmak ta yazılır. Yazarın açıklaması) Burhanlar yer yüzünde en büyük kutsallıktır. Ona dokunulmaz.

Aleviler'deyse en büyük kutsallık Hz. Pirin evladı ve yurdunun bekçisi olan Çelebi efendidir. Onlara yaklaşılmaz, temas olunmaz. Öyle Çelebiler olmuştur ki mensuplarına yüzünü bile göstermemiştir.

Babagan kolundaki Bektaşilerce en büyük kutsallıkta Dede-Babadır. Bektaşilik'te en yüksek mertebedir. Ancak bir Dede-Baba bulunabilir.

Pallas'ın bildirdiğine göre: "Kalmukların en büyük bayramlarından birisi Kanunu evvel ayı içerisinde yapılırmış" Bu bayramda Burhanın önünde Tibet hacılarının Lama sarayından getirdikleri mumlar yakılırmış. Bektaşiler'in bütün kollarınca büyük ayin kış ortalarında, kanun aylarında yapılırmış (kanunuevvel-kanunu sani ç.n.) Bektaşiler'in çerağa ve muma vermiş oldukları önem anlatılmıştı. İkrar esnasında Baba'nın mum yaktığı yazılmıştı. Mum yanarken Bektaşi deyimiyle "çerağ uyanırken" okunacak dua dahi vardır.

Sivas taraflarında Aleviler'den bazıları güneşe çok saygı gösterirler. Güneş göğe çıkmış Ali'dir. Bilinmektedir ki eski Türkler'in bir kısmı Lama dinine girmekle beraber bir kısmı da güneşe tapıyordu. Bu konuda da eski dinin etkileri kendisini gösterir.

Bu bölümün başlangıcında yazıldığı üzere eski ve milli dinlerden bir çok şeyleri İslam diniyle taşımış bulunan köylü ve yörükler davetçilere birer sığınak olmuş. Anadolu Bektaşiliği'nde ve Aleviliği'nde görülen değişik kollar, zaman zaman ve yer olarak yapılmış bu propagandaların etkileridir.

Şurasını iyi bilelim ki bundan iki asır önce Alevilik ve Bekatişilik Anadolu ve Rumeli'de bugünkünden daha çok yaygındı. Zamanında Bektaşi iken bugün Sünni olmuş bir çok köyler ve obalar vardır. Yarısı Alevi kalmış, yarısı Sünni olmuş köyler de vardır. Bu türden köylere Baba'lar eskisi gibi serbest gidemiyorlar. Ayin-i Cemler yapılamıyor. Yapılsa da sönük ve olağanüstü gizlilikte yapılıyor. Dünyada her şeye burunlarını sokmak isteyen din bilginleri bu konuda hiçbir iş göremiyor. Memleketin dini birliğini geçekleştiremiyorlar.

Yavuz Sultan Selim'den bu yana yapılan katliamlar, ayaklanmalar Aleviler'in sayılarını azaltmıştır. Hele Sultan Mahmud'un bilinmekte olan Bektaşi karşıtlığı tüy dikmiştir.

Biz yine konumuza gelelim!

Ziya Gökalp, Türk töresinde diyor ki: "Terinlerin dini dört sınıflamaya dayanır." Bundan önceki bölümün sonunda belirtildiği gibi Bektaşilik'te yol izleyen için bir dizi mertebeler vardır ki onlar tasfiye dereceleridir.

Bektaşilik'te dört kapı inanışı bile vardır. İkrar zamanında yol izleyen (salik) dört kapıya selam vererek girer. Muhammed, Ali, Fatma, Hasan, Hüseyin şeklinde beşli bir sınıflandırma bile vardır ki bunu da eski Türkler'in dinlerinde görürüz. Dörtlü sınıflandırmaya Bektaşi edebiyatında çok rastlanır.

Türk töresinde Gökalp "Altay Türkleri'nde iki türlü kurban ayini bulunduğunu birisinin ormanlarda yalnız erkekler tarafından yapıldığını diğerinin, evlerde erkek ve kadın karışık olarak yapıldığını" yazar. Bektaşiler'de de Ayin-i Cem'leri iki türlüdür. Birisi Baba'lar ta-

rafından yapılan Ayin-i Cemidir ki babalardan başka kimse giremez. Diğeri köy Bektaşileri tarafından, yapılan Ayin Cemleridir ki erkek-kadın karışık olarak yapılır.

Bilindiği gibi, Ayin Cemlerinde kurbanlar tığlanır. Kurbanları ancak Baba'lar ve Baba'ların vekalet verdikleri dervişler kesebilir. Eski Türk dininde de kurbanları ancak dini liderler keserdi.

Türk töresinin 31.nci sayfasında eski Türklerce eşiğin kutsal tanındığı açıklanıyor ki bunu tamamiyle bugünkü Bektaşiler'de de görürüz.

Yine bu kitapta eski Türkler'in içki ayininden ve içkiden sonra neşeli oyunlardan bahsediyor ki bu da bugünkü şarap ayininden, Ayin-i Cemlerden başka birşey değildir. Eski ayinler eski merasim ancak adını değiştirmiştir, bugün yaşamaktadır. Bu da pek doğru ve tabii bir haldir. Başka türlüsü olamazdı.

Hurufilik

Şurası iyi bilinmelidir ki Hurufilik Bektaşilik'ten ayrıdır. Biri tarikat, diğeri ayrı bir din ve mezheptir. Hurufilik, hükümleri ve şeriatı inkar eder. Bektaşilik ise bir tasavvuf yoludur. İslam dinini ve İmam Cafer Mezhebi'ni tanıyan bir yoldur... Köy Bektaşiliği ve Aleviliği'de böyledir. Hele köy Bektaşileri'nin Hurufilik'le, Hurufilerle hiçbir alakaları yoktur.

Bununla beraber bugün Hurufilikle Bektaşilik-Babagan Bektaşiliği-o kadar karışmış, o kadar kaynaşmıştır ki, birbirinden ayırt etmek imkansızdır. Bektaşilik'te "Nokta- tül beyan" adıyla bilinen çok önemli olan dua buna güzel bir kanıttır.

Nokta't-Ül-Beyan

"Bismillahirrahmanirrahim, şah! Senurihim ayatuna filafaki ve fienfusihim hatta yetebeyyene lahumulhak. (Onlara ayetlerimizi ufuklarda ve kendi nefslerinde göstereceğiz ta ki hak onlarca görülsün tanınsın.) Adem'den gayri hak talep edersen marifeti ilahiden bi habersin (insandan başka hak istersen Allah bilgisinden yoksunsun): İmdi vücuduna bir hoş nazar eyle (güzelce bir bak), gör ki göbeğinden aşağı yedi kat yerlerdedir. Boğazına kadar varınca göklerdedir. Ve göğsünden sadri kürsidir (göğsün tahtın önü) Boğazın yukarı başın arşı ilahidir (tanrısal makam). Yedikat yerde ve gökte her neki var (her ne varsa) cümlesinin sırrı ve hakikatı arştır (tamamının giz ve gerçeği o tanrısal makam) ve ademin vücudunda herneki vardır cümlesinin sırrı ve hakikatı baştadır. Zira ademin cemalinde "S" ve "D" harfi mevcuttur. Ol harflerin mukabelesinde (karşılığında) bist ve heft al ve evladi cümlesi mesturdur. (Bütün harflerin karşılığında 27 aile ve bütün çocukları saklıdır.) Ve bunları bilmek gerektir ki ademin cemalinde (insanın güzelliğinde) çar (4) kapısı vardır: ağız, burun, göz, kulak. Çar nefs vardır: Levame (ye'me), mutmainne (güven), emare (belirti), mulhime (esin)... Çar (4) ruh vardır: Nebati (bitkisel), hayvani, cismani (fiziksel), insani. Çar alim vardır: Nasut, Cebrul, Melekut, Lahut... Çar melek vardır: Cebrail, Mikail, İsrafil, Azrail... Çar huruf vardır: pa, ça, ja, ka... Dahi cemalinde kara hat vardır (güzelliğinde kara çizgi vardır). Ondört beyat hat (çizgi) vardır. Ve yedi er vardır. Ceman yekun bist ve heft olur (genel toplam yirmiyedi olur).

Çar kapısıyla "S" ve "D" kelimesi, kelimetullahtır. İki sultana işarettir. Dünyada her ne kadar latafetli ve lezzetli (hoş gelen ve tad veren) nesne var ise iş bu "S" ve "D" ile söylenir. Andan Hezar ali, rivayeten (söylenirki) onsekiz bin alem içinde, "S" ve "D" hurufle (harfleriyle) bulunur. S ve D harfleri Muhammed Ali'ye ve evladına bağlıdır. Onikı İmam, Ondört Masumdur. Ademin cemalinde olan beyaz hatlara (çizgilere) işarettir. Mesela; ademin eli ayağı iki hattır sağ ve sol tarafı, zira şakk-ı istira vardır (çünkü eşit bölünme vardır). Kalellâhû tâalâ elem neşrâhu leke sadruke, (yüce Allah dediki: sana göğsünü /bilgisiyle rahatlatmadık mı?/ açmadık mı?) bi kimse, ki istiva sırrını (eşitlenme gizini) bilmez ise tarikatta menzil alamaz (bir yere varamaz). Cahil kalır. İstiva sırrını bilmezse Muhammed Ali'yi bilmez. Hak buyurmuştur, ma ittâhâzellâhû veliyyen cahilen (Allâh cahilleri velâyete kabul etmez).... İmdi cangözünü aç ve bir iyi görki ademin alnı birdir. Şakk-ı istiva ile (eşit bölünmeyle) iki olur. Sağ taraf Muhammed-ul Kebir (Büyük Muhammed) sol taraf Abdullâh'tır. Göz ile kasimdir bölünmüştür. ve yanaklarda Yahya Alhâdi ile salihtir. Dudak ile yüz aralığı Ali ile Abdullah'tır. Ey talip (isteyen-öğrenen) gör ki bu ondört masum pak ademin cemalinde münevverdir (güzelliğinde aydınlatılmıştır) ve hassaten kudretle mektuptur (özellikle güçle yazılmıştır). Bunları kendi cemalinde talep eyleki (güzelliğinde isteki) hakkı bulasın. Muhammed Ali senden razı olsun. Kara hatlar ona göredir. Evvela iki kaş ve bir saç, dört kirpik yedi olur. İki kulak iki yüz iki burun ve bir ağız yedi oldu. Toplam on dörttür. Kelimetullah cemi-i kainattadır (Allah'ın sözü bütün varlıklardadır).

Bir nazar eyleki (bak) kendi cemalinde "S" ve "D" harfleri, "S" ve "D" sultanı bulursun. Ama iki kaş arası Hasan ile Hüseyin'dir. Üst kirpiklerin Zeynel Abidin ile Ali Takiyye işarettir. Saç birdir, Muhammed Ali de bir vücuttur ve bir nurdur. Amaş şakki istiva ile iki olur. Muhammed Ali'nin de sıfatı birdir biri zati, biri vücuttur. Ama burun Ali Rıza ile Hasan Alaskari'ye işarettir. Ve ağzın Muhammed Nebi'ye işarettir. İki kulağın Muhammed Mehdi'dir ve Caferi Sadık'tır. Bıyık bir hattır istiva ile iki olur Adem ile Havva'dır. Sakal birdir, istiva ile iki olur, İbrahim ve Nuh Nebi'ye işarettir. Bakki kendi cemalindeki "S" ve "D" sultan, "S" ve "D" mevcuttur. Ama her bir harf bir sultana işarettir. Birbirinden ayrı ve gayrı değildir. "S" ve "D" harfleri bir noktadan çıkar. Bunların cümlesi (tamam) Ali'den ortaya çıktı. Onun için şah velayet buyurdu. Ena noktatun tahtalbei (Ben "b" altında noktayım) böyle olunca cümle bir asıldandır. Ol aslı ki "S" ve "D" harfidir. Bir noktadan geldi. Zira bir kimse bunları bilmezse, ol sultanları esbab eylemese (neden bilmezse) tarikat postunda ol kimseye mürşitlik etmek haramdır. Ve secde edilmez ona zira ki cahildir.

Cahil olup kendi nefsin bilmedikçe hakkı bilmez.

İmdi lamelif Muhammed Ali'ye işarettir. Cümlesi (tamamı) ondan oluştu. Zira biri lamdır, biri eliftir. S ve D harfleri Oniki İmam ve Ondört Masumdur. Dört harf daha vardır ki onlarda hurufu mu'cemedir ki (Arap harflerinden noktalı olanları) P, Ç, J, K bütün kainatın aslı ve terasizidir. P: Adem, Ç: Nuh, J: İbrahim, K: Muhammed aleyhisselam Hazretleridir. Vesselamu tahtelinmam biavni almalık Aliyyulallâm. Noktatül beyan görülüyor ki Hurufiliğin Bektaşiliğe uydurulmuş bir

şeklidir. Aşağıda görüleceği üzere Hurufilik, Bektaşilik'ten, Alevilik'ten, Şiilik'ten ayrı bir mezheptir. Fakat önemli ölçüde Bektaşiliğe girmiştir.

Hurufilik, Müslümanlığa verdiği önem kadar Hıristiyanlığa da önem vermiştir. Hurufi kitaplarının neredeyse bütününde İsa'ya çokça sayfa ayrılmıştır: Mesela "Hakikatnamede" şu sözler gelmiştir: "Sekiz yüz tarihinde beyan-ı hakikat eyleyen (gerçeği açıklayan), hakikat İsa'dır. Yani Fazlıdır. İsa şarabı haram etmemiştir." Bu şekilde şarabın Hurufilik'te haram olmadığını göstermiş oluyor ve Fazl-ı Hurufi'nin İsa olduğu açıklanıyor. Yezid'in de bu yolda bir kasidesi vardır ki, Şarap Muhammed dininde haram olmuş ise, biz onu Mesih dinine göre içeriz.

Hurufilerin büyüklerinden sayılan meşhur Fareştezade, Aşknamesi'nde İsa'ya ve Havarilerine ayrıca bir bölüm ayırmıştır. Hurufilik esaslı ve doğru bir şey değildir. Öznel ve mantıksız bir dizi yorumdan ibarettir. Beşeri varlığı ve evreni harfle yorumlar.

Mesela: El insafunusfalimani, sorulsaki insaf neyin gereği nusfu imandır (imanın yarısıdır). Cevap: insaf lafzi beş harftir. İki noktasıyla yedi olur. Lafzı imanı açsak ondört harf olur.

el (e) f, ye, mim, nun, Ondördün yarısı yedidir. Böylelikle insaf imanın yarısıdır. Aşkname... Burada insaf lafzı, iman lafzıyla eşit gösterildi. Halbuki amaç, olan mana o değildir. Bir de bu hadisin aslı bu şekilde olmayıp El insafu nusfeldin şelklindedir (insaf dinin yarısıdır) Hurufiler kelime oyunu yapmak için ayet ve hadisleri bu şekilde tahrif ederler.

Yorum esnasında bir harf eksik olsa, başka bir yerden oraya -ilgili, ilgisiz- bir harf takıştırıyorlar. Bir harf

fazla gelse kaldırıp atarlar. Bir usul yoktur. Aşkname'nin 36. sayfasında, "eflakı (burda: merkez sayı) kâh yedi, kâh dokuz tutarız ki murat (amaç) hasıl ola (gerçekleşe)" demiştir. Te'vil edecekleri-yorumlayacakları- herhangi bir şeyin sayısına uydurmak için böyle kendilerince arttırma, eksiltme yapılır durur.

İki şey lafızda ve harfle eşitse ve işlerine gelirse o iki şeyin bir gerçekten ibaret olduğunu söylerler. Eşitliğini ileri sürecekleri iki şeyin harfleri yetersizse noktalarını ele alırlar. Yine olmazsa bir ikisini atarlar.

Hurufiler ebced hesabıyla da (harflere sayısal değerler yükleyen görüş) yorumlarlar. Fakat bu, pek de uygulanmaz.

Hurufiler'de best, teshik, telaibu huruf, cem, terkip, istiva, tashif, sidnetüs sebi, mavakiü nücum, uruc, nuzul, tenzil vs. gibi bir dizi düzenlemelerde vardır.

Hurufilere göre arş harflerden oluşmuştur. Gerçekten de Sain Eldin 717 yılında yazmış olduğu kitabında şu sözleri geçmiştir: "Hurufu ez ruy-i lugatı araya taraf ne nihayet her çizre kayd ve ez-ruy-ı tahluk i ibaret ez süre test.... ez esmayı kudse herçe hest o pido mikend ve aşikar mükrede...." Buna göre onlarca yaratan harftir. Allah huruftur. Adem harften ibarettir. Vücut harftır. Sain Eldin'in bu kitabı Hurufiliğin özünü göstermesi bakımından çok önemlidir. Yine Sain Eldin "eğer harflerin nuru zikr çok ve kelamın iyilikleri olmasaydı alem sıfatsız ve şekilsiz karanlıkta kalırdı." diyor. Bir beyitinde de; harf hayat suyudur, harflerin siyahlığı abı hayat yolundaki karanlıktır. Bunu bilen hayatını yıpratmamıştır.

Hurufiliğin Anadolu'da kurucusu olan Mir Aliyyül Ala **İstivaname** adlı kitabının başında "zat, nutuk ki

vücudu 'S' (Y) kelimei hazret (F) hakkı est" demiştir.

(Mir AliyyulAla Fazl Hurufi öldürüldükten sonra İran'dan Anadolu'ya geçmiş, gelip Hacı Bektaş zaviyesinde oturmuş orada Hurufiliği yaymıştır)

Hurufiler Fazl'ın Tanrı olduğunu ileri sürerler. Kitaplarında Fazlı Yezdan. Fazlı Fazlı Süphan, Fazlı feyyaz, Fazlı kerim. Fazlı lamyezel, Fazlı la yezel, Fazlı Hay, vs. terkiplerini Fazl Hurufi hakkında kullanırlar.

Mir Aliyyul Ala **İstivaname**'sinde "Mahlukat (varlıklar) urbadır, elbisedir. Harf elbisenin sahibidir. Her zaman bir elbise giyer, eskirse bir başkasını giyer. Ve o otuz mutlak kelime daimadiri olan zülcelal ve hüdavend la yezeldir. Taala şe'nihi."

Hurufiler besmeleyi -Bismillahirahmanirrahim ve bifazlihi nestain- şeklinde çekerler.

Eşairenin (İmam Ebu Hasan-Eleşari'ye bağlı olanlar) Kur'an'da müteşabihat (kur'an'ın mecazi manaya elverişli ayetleri) bildiklerine Muhkemat ve Ummul kitap (kesin kararlar ve kitabın aslı- temeli) derler.

Aşkname'nin 53.üncü sayfasında Fatihatül kitap ki yirmi bir harften oluşur. On bir noktasıyla [Su] olur. [Su] hattı adem karşılığındadır. ve Seb'ül mesani (Kur'an'ın ilk Suresi "fatiha" yedi ayetten meydana gelmiştir. İki rıkattada okunduğu için bu ad verilmiştir.) olduğu yedi ayettir. İki kere nazil olmakla (indirilmiş-olunur olmasıyla) seb'ul mesani olur (bu adı alır) [C(e)h] hattı vechi adem (insan yüzünün çizgisi) karşılığındadır ki iki kez zuhur eder (oluşur). Yedi hat ummi (yedi çizgi temel [a.b.c.] huruf mukatta'a mukabilindedir; [Kur'an'ın 29. Suresi'ndeki elf, lam, mim, elif lam elif ra, kaf, sad, nun... gibi harfler]. Availi surede (ilk

surede de) gelmiştir. Gayri mükerrer ondörttür (tekrarsız 14 tür). Zikr olan harfler bunlardır: aeliflamra, ke, he, i, ayn, sad, rad, se, he, mim, kaf, nun.) asıl. Kelami ilahi bu ondört kelimedir ki vchi adem (insan yüzü) ondan fetholunmuştur. (onlarla şekillendirilmiştir)"

Seksen altıncı sahifede de "Vechi ademden olan hutut, huruf-ı mukattanın adedincedir ki evail-i surede gelmiştir. (o parantezinde sıralanan harfler) on dört kelimedir muhakematdır. Asıl kelam-ı ilahidir" diyor.

Hurufiler İslamların ibadetlerini de yorumlamaya tabi tutarlar. İstivaname sahibi (bütün evamir-i nevahi) kelam ve kelimeden ibarettir... Eğer kelam olmasaydı nasıl gökten evamiri nevahi gelirdi. Binaen aleyh bu otuz ve yirmi sekiz kelime emr-i ilahidir demiştir. (Allah'ın bütün nehyeden-kesin-emirleri söz ve kelimeden oluştuğuna göre kelime olmasaydı bu kesin emirler gökten nasıl gelirdi, dolayısıyla bu otuz ve yirmi sekiz kelime Allah'ın emridir, onun emriyle gelmiştir.) (Ç.N)

Fereşte Zade'de: Beş vakit namazdan murat vechi ademi müşahade etmektir (namazın amacı insanın yüzünü görmektir) diyor. (Ç.N)

Hac, tavaf, umre gibi şeyleri de bir takım harflerle izah ve yorumlarlarsa da burada bunları incelemekte bir yarar görmediğimizden işlenmedi. Hurufilerce te'vil (yorum) tenzil'den (asıl metinden) önemlidir. Te'vil (yorum) dur ki tenzili asılayeti) izah (açıklama) ve ifham (anlatma) eder. İkmal kılar (tamamlar). Buna dayanarak sahib-i te'vil (yorumlayıcı) sahib-i tenzilden (ayeti indirenden) büyüktür. Yani Fazl-ı Hurufi Hz. Muhammed'den büyüktür (!...)

Hurufilerce Muhammed'in ve Ali'nin hakikati (ger-

çeği) hakikatı Fazldır (Fazl gerçeğinde kendini bulur ç.n.) İsa, Musa, Meryem, Asiye, Mehdi'de hakikatı Fazl'dan başka birşey değildir. Bu konuların detaylarından kaçınıyoruz. Güneşin doğudan doğması da Fazl-ı Hurufinin kelimesine işaretmiş. Gelmiş ve kainatı nuruyla doldurmuş imiş. Şimdiye kadar bilinmeyen esrarı aliyeyi (yüksek ulu sırları) Huruf oyuncağını - dünyaya o ilan etmiş. Dinleyenleri mümin, dinlemeyenler kafir ve fasık (bozucu), bu kâfirlerin öldürülmeleri vacip-görev imiş. Hurufi kitapları bu türden şeylerle doludur.

Hurufiler'e göre ademin yüzünden fazl-ı kelimesi okunurmuş. Nitekim Fereşte Zade diyor ki: Ey talibi esrar-ı ilahi (ey tanrı sırlarını elde etmek, ona ulaşmak isteyen) bilki ademin göz ve kulağını ve gözünün iki noktasını ve burnunu ve cephesini öyle yaratmıştır ki okursan: Fazl Yezdan ismi çıkar. Bütün insan nesli yüzünde de yazılıdır.

Kur'an-ı Kerim'de geçmiş olan Fazl kelimelerinin hepsinden amaç Fazl-ı Hurufi imiş, Hurufilerce vücudun alt tarafı yedi kat yer, üst tarafı yedi kat gökten ibaretmiş. Baş arşdır. Çünkü insanoğlunun güzelliğinden yirmisekiz harf okunurmuş.

Dörtlü sınıflandırmayı Hurufilerde de görürüz. Onlarca vücudun dört derecesi varmış. Birincisi, Şuunat-ı ayniyye (değer sorunları), huruf-i heca (elif, vav, he, ye harfleri) ona işaretmiş. İkincisi; Ayan-ı İlmiyye (bilimsel bakış) derecesi imiş ki, ebced'e varıncaya kadar olan huruf-i mürekkebe (birleşik) ona işaretmiş. Üçüncüsü: Alim-i Ervah derecesi (ruh bilimi) ebced ona işaretmiş. Dördüncü derecede: Alim-i ecsam imiş ki diğer birleşik harflerden oluşan kelimeler (mürekke bat-ı

kelamiyye) ona işaretmiş.

Hurufilik İslamlık aleyhinde İranlılara özgü milli bir din olmak üzere meydana çıkmışsada tamamiyle bir din şeklini almadan meşhur Timur'un oğlu tarafından söndürülmüştür.

Mahşername'de görülen şu satır bu savı mı destekler: "Ve inki (H) fermud zalike Fazl-ullah yu'tihi men yeşae bu cehi diğer azroy zuhur'ı mahsus kavmi Arap bud ve anı char kelime-i dermeyan cem'i kavmi acem meşter kest pes menyeşa biceht an-ı fermud ki irad zani o an bud ezmeyan cemii kavmi acem bihavmi furs-i keramet fermayed ki zuhur-i ilahi dir ilmu kadim o çenin bud ki ezini kavmi hizbullah ham elğalibun derşan inşa nest" YANİ, "Yaratanın emir ve arzusuyla" ayetinin amacı budur ki: İlahi sözler -Kur'an-ı Kerim- Arap milletine özgü şekilde ortaya çıktı. O dört kelimeyse bütün acem milletlerine özgüdür. (Pa, Ja, Ka, Ça), Cenab-ı Hak bütün acem milletlerine, farisi kavmi içinden fazlı ilahinin ortaya çıkmasıyla bir keramet göstermek istedi. İlmu kadimi ilahide felah bulan hizb bu hizbtir (ilahi eski ilimlerde hayat bulan işte bu guruptur).

Bilindiği gibi bu mezhebin kurucusu sekizinci hicri asırda (14.yy.) Asterabad'da gelmiş olan Fazlullah adlı kimsedir. Fazl-ı Hurufiye, Fazl Nimeti de derler. Mezhebini yaymaya çalıştığı sıralarda etraftan birçok itirazlar yükseliyordu. Konu Timur'un oğluna kadar duyuruldu. Fazl öldürüldü. Ölüsü sokaklarda sürüklendi taraftarları hakkında şiddet gösterildi. Bir kısmı kurtulup İran'dan kaçtılar. Anadolu'ya geçen Mir Fazl Ali yyül Alâ'da onlardandır. (Bir Bektaşi kitabı olan Miratul-Makasid Sahibi de Hurufiliğin Bektaşiliğe bir takım serseriler tarafından sokulmuş olduğunu itiraf eder.

Fakat kendisi de hurufilikten yakasını kurtaramamıştır. Yazarın notu)

Mir Aliyyul Ala Fazlın öğreniminde bulunduğu ve onun hidayetine eriştiğini Mahşername'sinin önsözünde yazar. Bundan başka Anadolu'da en çok Hurufiliği yayan şahıs Fereşte Zade'dir. Bu adam Türkçe bir takım risaleler yazmıştır. İnabeti Mevlana Beyazit adında bir hurufidendir.

O Şemsettin'den, o da Fazlı hurufiden inabe almıştır. (Vekalet) 864. H. 1448 Miladi senesinde ölmüştür.

Fazlı Hurufi (Cavidan) adında manzum farsça bir kitap yazmıştır. Aşağıda bu kitaptan söz edilecektir.

Bakınız Mevlana Mir Aliyyul Ala bu kitap hakkında Mahşername'sinde diyor ki:

"Bir kimsenin ki dileği hak yüzüdür. O, susuz bir yurt, susuz bir melek ve uçmaktadır. Bu yüzden ona Cavidanı name-i ilahi denildi."

Birde Cavidan-ı Sağir vardır ki Fazl-ı Hurufinin haleflerinden Mahmut Sincani tarafından yazılmıştır. Bu da "İlmi Nokta" adında yeni bir ilmin bulucusu olduğunu savunmuş ve Fazl-ı Hurufiye muhalefet etmiştir. Mahmut Sincani de Fazl gibi kendisinin uluhiyetini savunurmuş. "Huvaellezi tecelle bimahmudiyetih" dermiş. Nokta İlmi taraftarları da hurufiler gibi evreni ve insan varlığını nokta ile açıklar ve yorumlarlar.

"Bütün varlıklar besmelenin başındaki noktadan çıkmış, her şeyin aslı noktadır" derler. Noktacılar o kadar meşhur değillerdir.

Ağacın gövdesi elif
Dalları lam
Yaprakları h dır.

Burnu: elif, iki tarafı: lam, gözler: H dır. karşılıklı Allah olur.

Gözler: m, yanak: hin, burundibi: dal, yanakla burun arası: m dir. Muhammed olur.

ağız: ayn, burun: lam, çene: ya dır. Ali olur. Fatma'da böyledir.

Kıyam: a

Ruku: d

Sucud: m: ad(e) m olur.

İki ve dört rekatlı namazlardan kelimeyi tevhid çıkar.

La ilahe illallah:

kuud
kıyam
ruku
kıyam dört rikatli
kuud

kıyam
kıyam ve rüku iki rekatli,

Fazl-ı Hurufinin Uluhiyet iddia ettiğini ilk beytin ikinci mısrası açıklar "esrar-ı hüdayı hüdadan dinle" diyor. Diğer beyitlerin manası noktatülbeyan ve diğer yerlerde açıklandığı gibi insan varlığı da harfle yorumlanır, açıklanır.

Hurufiler'in belli başlı kitapları şunlardır:

Cavidanname, Mifütah-ül-hayat, Hutbet-il-beyan, Aşkname, Hakikatname, İtaatname, Mahşername, İs-

tivaname, Hidayetname, Makdimet-ül-Hayat, Risale-i viran Abdal, Ahiretname, Tuhfetül Uşşak, Risale-i Bedrettin, Risale-i Nokta, Risale-i Hurufu Turabname, Serh-i Necai Beyt, Cavidan Şerhi.

Hurufi büyükleri de şunlardır: Fazl-ullah, Astar Abadi, Mir Fazl Aliyyül Ala, Şeyh Abu Alhasan, Mir Ali, Hoca Beyazit, Emir Gıyasuddin, Kemal Sinai, Hasan Bin Haydar, Seyyit Şerif Amuli, Alibaba, Şeyh Abu Habbas, Seyyit Nesimi, Viran Abdal, Abdülmecit Bin Fereşte, Sainüldin, Seyit Şemsül din, Muhi el din Abdal...

Hurufilik tamamiyle ayrı bir yol olduğu halde, Bektaşiliğe o kadar karışmıştı ki bugün Bektaşilik'ten Hurufiliği çekip almak mümkün değil. Anadolu ve Rumeli'nde ayrıca bir Hurufilik yoktur. Varsa Bektaşilik'ten ibarettir. Bu savımı birçok şeyle ispat etmek mümkün.

Bektaşilerce önem verilen "Noktatülbeyan" bu konuda iyi bir kanıttır. Mirat-ül Makasid adlı Bektaşi kitabında da Hurufiliğe ait birçok şeyler görülebilir. Bektaşi edebiyatında da yüzlerce kanıta rastlanır. (...)

Nefes

Hakikat bahrinin derî (aslı-özü)
yedi deryadan süzüldü
dirildi müftü müderris
nice fetvalar çizildi
yazanlar iki dört dördün
içinde bir elif gördüm
elifi noktaya verdim
yetmiş iki harf yazıldı
kim bu sözden alır öğüt
ana mürekkeple...
dil kalemdir gönül kağıt
kelam üstüne dizildi

yüzünde haşrolmuş kaffüha (tamamı yüzüne dolmuş)
e,l,ra ile ta,ha
sanki bulut indi maha
zülf-ü yüzüne çözüldü,
zahidin zannını boyladım
bi nokta şerhin söyledim
bin bir suali eyledim
mat oldu aklı bozuldu
diye anlamaz cim ve dal'dan
bi haberdir hat ve haldan
aciz kaldı bu sualden
zerre zerre hep ezildi
zahidin dili tutuldu
ilmi bir yola satıldı
sanırsın kaftan atıldı
ol lain bendi çözüldü
görenler feth oldu "kon" (ol) dan
du alem kâffiyle bundan. (İki dünya bütünüyle bundan).
şol azazil çıktı dinden. (Şeytanın melek olduğu zaman ki adı)
haktan eksildi üzüldü
Muhiddin abâ ve şalda
iki bayram nedir yılda
nesimin işbu yolda Nesiminin
Yek-ser derisi yüzüldü. (Yekser: boydan boya)

Nefes

Keramet-i adem benim
emir ve emanet bendedir
Ruh ve can ve kan benim
keşfi keramet bendedir
"kof" ile "nun"un mü'nisi (anlamlılığı)
istivada değil midir (istiva: eşitlik-simetri)
yedi yer gök yedi mushaf -(Kur'an)
ol yedi ayet bendedir.
çar (char) anasırla dört kitap (dört temel öğe)
ateş hava su ve turab. (e toprak)
Haşrü neşr ve ihtisab (ve hesap sorgu)
Lavh ve devat bendedir. (Yazı tahtası ve kalemi).
yüzyirmidört bin alem
üçyüz altmışbeşe kadem
kuh kaf'a çekildi alem (kaf dağı mağarasına bayrak çekti.)
had ve nihayet bendedir.
Aşık isen ey din eri
gezme yabanda serseri
Anari gitme gel beri
nuru hidayet bendedir.
benim kul Muhiddin Abdal
bendedir hayat-ı zilal (hayatın horluğu hakirliği)
gel dinlerisen vasfı hal
arz-ı hikayet bendedir (gerçekliğin anlatımı bendedir).

Nefes

Bizim tacımız sanki
sebul mesani gösterir
zira bu sebulmesani
şekl-i insanı gösterir.
giydiğimiz hırka dahi
çektiğimiz sikke dahi (başa geçirdiğimiz küllah)
mescid ile mekke dahi
hep bu nişanı gösterir

mekkenin tavafı yedi
mekke diye kim okudu
kim dünyadan elini yudu
ol cavidanı gösterir
görenin haktır gözünde
söyleyenin haktır sözünde
insanın hattı yüzünde
hatmi kuranı gösterir
insandır hakkın mazharı (Tanrının görüntüsü)
haktır insanın izharı (Tanrıdır insanın ortaya koyduğu)
La'alle lebbenek kevseri (Belkide bu kalabalık nesli yaratma sı)
hayatı canı gösterir (diye)
hakka aşık olan kişi
hakla olur her bir işi
aşıkların gözü yaşı
ab-ı hayvanı gösterir.
Her kimin ki paktır özü
uyanıktır canı gözü
Muhiddinin sözü yüzü
şerh ve beyanı gösterir. (açıklama ve belirtiyi gösterir)

Nefes

İlm-u gaybın miftahı (bilinmeyen bilginin anahtarı)
eyledi allah bizi
Muhammed ali seri
kıldı hak serimizi
tecelli eyledi hak (hak medana çıktı)
fazlından kalbimizi
bildirdi cümle ilmi (bütün bilgileri)
gösterdi gizlimizi
kalmadı gitti müşkül (zor-bilinmeyen)
bâd ve ateş âb ve kül, (rüzgar ve ateş su ve kül)
raci' oldu asla ol (aslına döndü)
hak oldu dilde sözü

evvel ahir her vücud (önü-sonu)
mahvolup kıldı sücud
zahir oldu zatı hak (göründü hak)
gündüzüne gündüzü
küllü şeyin hâlik (herşey yok olur-)
burhanıdır bu sözün (kanıtıdır bu sözün)
var idi ben yok iken
oldur ol cümlemizi
fani dinle bu sözü
haktır ademin sözü
vechimizdeki yazı, (yüzümüzdeki)
gösterir rabbimizi.

Bektaşi edebiyatı bölümünde de görüleceği üzere Hurufiliği içeren bir çok nefes vardır. Sözün kısası.... Bugün Bektaşilik Hurufilikten ibarettir. Ayırmak imkansızdır, ayrılırsa Bektaşi edebiyatı pek önemli bir temelinden yoksun kalmış olur.

Hurufilik yalnız Bektaşiliğe girmemiş hemen bütün tarikatlara az çok girmiştir. Bu bugünkü ve dünkü tasavvuf kitaplarında görülebilir. Biz burada konumuz dışında olduğu için örnek getirmedik. Yukarıdada söylemiş olduğum gibi köy Bektaşileri, Aleviler Hurufiliği bilmezler. Bununla beraber Hurufilikten bazı şeyler onlara da geçmiştir. Sakala ve bıyığa saygı göstermeleri gibi.

Eski zamanlarda Hurufilik epeyce ilerlemiş, birçok taraftar kazanmış. Birçok derviş ve hoca bu yoldan gelip geçmiş. Hatta Hammer'in bildirdiğine göre Osmanlı padişahlarından bazıları da bu yola bağlanmışlar.

Bu kadar boş ve temelsiz olan Hurufiliğin hiç ol-

mazsa çağımızda taraftarları bulunmamak lazım gelirken yine şaşılacak kadar yandaşı var. Zamanımızda da bu yolu yaymaya çalışan birkaç şeyh ve derviş vardır. İstanbul'da Saadetten (ileri gelen) olduğunu iddia eden birisi Hurufiliğe ilişkin dört beş kitap yazmış ve bastırmıştır. Yandaşları tarafından baş üzerinde tutulan bu kitaplardan bir-iki örnek getirmeden geçemiyeceğim.

Bu şahıs (Mezahir el vücud ala minber Al şuhud) adını verdiği kitabında "Alnasr" suresinde ve "Alfath" kelimesini bakınız ne şekilde yorumlayıp anlamlandırıyor: "Alfath" (F) Fazl melekuti, h (Faze takvinidir) h uruc ederse (gök'e erişirse) Fazl melekutiye ulaşır. F yani Fazl Allah hurufi olur. Hurufat oyuncağına bir örnek daha: Alhamdunun hemzesi vücudu beşeriyetimizdir (beşeri varlığımızdır). (L) manası mürekkebatımızdır yapılanmamızdır, (EL) Hüdasına uruc ettiğinde (gök'e erişme) (10) olur. (L) değeri (30) karşılığı, toplamı 40 eder ki bu da (m) eder. Bu (M) hamdin başlangıcına getirilirse (Muhammedlillah) olur. (V) ile (L) nin toplanmasında oluşan kemalat-ı risaleti Muhammed'in vücudu mebusudur. (gönderilmiş vücududur.)

Bir örnek daha: "kol euzu" daki "kol" -söyle- kelimesindeki "kaf" harfi sidnetüsseb'i (yedi kelimenin ortak temel harfi) müstecmiul esma'i (isimlerin içereni) denilir. "Kaf" harfinin içerdiği - temel olduğu- bu temel adlar tanrının bir hazinesidir. Gerçekleşmiş olayların olumlu sonuçlarından "Kaf"tan ortaya çıkar. "L" harfi insanın kabiliyetlerinin bir sayfasıdır, görünen yüzüdür. (Mazahiri safhatıdır). İnsanın kabiliyeti oranında "kaf"dan oluşan feyz (bilgi) kabiliyet levhası üzerine yazılır. "Kol euzu" burada (v-u), (elif) yedi olur. Bu in-

sanın hüviyeti, yani beşeri varlığıdır. "Ayn" nüfusu külliyesidir: toplamıdır. "z" teşhiktir. Teşhik bir şeyin nihayeti -sonu- demektir.

7x10=70= "Ayn" olur. "Ayn"x10= 700 "z" olur, bu kanun üzerinedir" varolmanın belirtisi...

Hurufiliğin doğru temellere dayanan bir kuralı bulunmadığı, gelişi güzel öznel yorum ve değerlendirmelerden oluştuğu anılan şahsın şu sözleriyle de kanıtlanabilir. "Her hangi bir surenin incelenen biçiminin yüz ve görünüşüne dikkatle bakılırsa, gerçek anlamının elde edileceği açıklanmıştır. İşte bu yöntemi gerçekliğiyle uygulayarak okunan Kur'an sureleri, özellikle harf ve müteşabih kelimeler (anlam yüklemeye elverişli), yeterliliğe sahib her kişinin kalbinde kendi kabiliyetine göre bir dizi gerçeğin ortaya çıkmasına neden olur ki, bunun gerçekleşmesi Tanrı ve gerçeklik tarafındandır. Batıl tarafından değil."

Yeri gelmişken hatırıma bir zaman işitmiş olduğum güzel bir Bektaşi söylencesi geldi.

Hocanın biri bir camide vaaz ediyormuş. Başlamış Tanrı'dan söz etmeye... "ne yerdedir, ne göktedir, ne sağdadır, ne soldadır, ne üsttedir, ne alttadır, bütün yer kavramlarından münezzehtir (arıdır)", deyince, söylevi dinlemekte olan bir Bektaşi dervişi duramamış. Topluluğa dönerek: "ey topluluk insaf ediniz, geçen gün ben Allah yok dedimde "kafir oldun" dediniz. Bakınız hoca efendi de inkâr ediyor. Yok diyor da, hiç biriniz ses çıkarmıyorsunuz, demiş.(...)

Tam bir Bektaşi kitabı olan "Kemalname-i Ali aba" daki Hurufilikle ilgili şu bölüm önemlidir:

"Bu dahi puşide olmayaki hak isminin adedi yüzsekiz, iki harfle yüz on olur. Ali'nin adları da yüzondur.

Pes işarettir ki İmam Ali haktır. Harf herşey olduğu gibi, kelam da aynı güce sahiptir. Şu beyitler bunu doğrulamak açısından önemlidir:

Muhittinim sözü erim
söz evim, söz şekerim
sözden buldum söze yol
söz oldu hem rehberim (beraberimdeki yol gösterenim)

Muhittinim söz halim
söz kelamdır, söz kelim - (söz kelimedir, anlatan)
söz geldi haktan kitap - (söz geldi tanrının seslenişi olarak)
söz oldu ilme alim - (söz oldu ilmi bilen)

Muhittinim bil sözüm
sözdür surur, sözdür gam -(sevinç ve gam)
sözdür Musa ve Usa - (Musa ve asası)
sözdür İsa ve Meryem
Muhittinim, söz samıt - (susmadır)
sözdür ahadun lehu ahmed - (tapınılan tek varlıktır)
sözdür hakkın burhanı - (tanrının kanıtıdır)
sözdür ahd ve emanet - (bağıt ve emanettir.)

Hurufilik az çok öbür tarikatlara da girmiştir. Sofilerin çok sevdikleri Muhittin Bin Arabi'nin Futuhat-ı Mekkiye'sinde harfe ilişkin büyük bir bölüm vardır. Muhittin'in bu kitabı Hurufiliğin az çok öbür tarikatlara da girmesine neden olmuştur. İbni Arabi bu kitabında harflerde bir dizi dereceler ve farklılıklar ileri sürüyor. Açıklamalarını aktarmanın yararsızlığını gördük. Yazmadık. Ancak bir iki örnek verelim.

Elif için makamı cem' (toplayıcı-toplam) makamıdır. Tanrının adları arasında ona "Allah" ismi düşer. Sıfatları arasında "kayyum" (daima kalıcı-ezeli) sıfatı verilir. İsim sıfatlardanda hay (yaşayan-canlı), âlim

(bilen) vs. sıfatları verilir. Şu beyitleri de Fütuhat'ta gelmiştir:

Beyit

İnnel hurufu eimmetulalfaz
şehidet bizalike elsunul hifaz
daret biheleflekufi melekuteh
beynelniyemul hurse veleykaz

Yani harfler sözcüklerin imamıdırlar. Buna hafızların dilleri tanıktır. Yer gök harflerle döner.

Harfler milletlerden bir milletir. Tanrının emirleri onları da amaçlar ve bundan sorumludurlar. Kendi türlerinden peygamberleri vardır. Onların adları da vardır ki bunu ancak bizim yolumuzda bulunan ve ileriyi görebilenler anlar.

Ademperestlik

Tasavvufun kaba şeklinde ve doğunun eski felsefesinde mürdemperestlik (Ademe tapmak) vardır. Bu anlayış Bektaşiliğe de girmiştir. Üstelik te Hurufilik gibi önemli ölçülerde girmiştir. Temel de Hurufilik'te bir tür Ademperestliktir.

Hurufiler'e göre; Tevrat, Zebur, İncil, Kur'an, Cavidan insan varlığında yazılı(dır), vardır. Bütün peygamberler de ademdir, ademdendir. Ademden ortaya çıkmıştır, hak hakikat, Allah ve herşey Adem'in varlığında gerçekleşir. İnsanın gövde eklemleri, gözleri, kaşları, özetle her öğesi avalim-i lahuttan (Tanrısal belirtilerden) bir evreni gösterir. Adem evrenin kaynağı ve varlığın özüdür.

"Enal Kur'an ve el seb'u mesani ve ruhul ruh La arvahul avani" diyen şair bu inancı en güzel anlatmıştır. **"Mertebe-i insanki ruhu ilahi ramazhar şedde est" sözünü** "Cavidan"ın açıklayıcısı söyler.

Fe entelkitabul mubine ellezi
biahrufihi yazharul-mazhar
ve in teku(n) tarifu hal-el-rumuzi
fe cismuke lavhun bihi astur.
dizeleri de ademe tapınmaya örnektir.

Yani; sen her bir harfinle bilinmezlikleri açığa çıkaran (Bildiren) bir kitab-ı muhabinsin. Eğer sen harflerin ve işaretlerin çözümünü amaçlarsan gövden bir yazı tahtasıdır.

Hurufilik'te Adem'in varoluşu Tanrı'nın kesin ve bütün gerçekliğidir. Gerçekten de bu anlayış "Cavidan" dan gelmiştir:

"Çün eflak ve mafiha ... "yani evren de bulunanlar hakkın varlığının tam olarak görüntüsünü vermede yeterli olmadılar. İnsan hakkın varlığının görüntüsü olduğu içindir ki melekler tarafından (ona) secde edilmiştir. Yusuf, Adem evladı olduğu için ay, güneş kendisine secde etmiştir. Adem gerçek görünüş ve sıfat imiş, şu halde varlık, Adem varlığıdır, yönelim adem imiş, amaç adem imiş, herşey adem imiş.

"Tedbiratül ilahiyye fi istilah elmulkatu al insaniye" adlı kitaptan çıkardığım şu beyit mürdemperestliğe örnektir: "Ruhulkuds nunfet fi elnefs bane vücudul halk fi adedil hams" Münacat ve tevhid adlı kitapta da gelmiştir ki bütün güzellerin güzelliği senin güzelliğinin güneşinden bir zerredir...

"Halakallahu taala ademin ala suretihi ve ala suretirahman, her kim ki mukatta harflerin sırrına erişip belirtilerini kendi vücudunda görebilirse, kendi nefsini - özünü- elde edebilir, müttaki olur (Allah'tan korkan ve ona sığınan" Aşkname'den... "Hacerül esved ki heft-i hattı adem misalidir" Aşkname'den...

Bu örnekler gösteriyor ki Ademe tapınılmıştır. (meleklerin önünde secde ettiği) ve adem mabuttur (tapınılan). Cavidan'ın dizeleri arasında doğrudan doğruya bu savımı kanıtlayanları oldukça çoktur. Şu Türkçe beyitler bu türdendir.

"Bildi şol kim âkıl ve dana imiş
kafla nun Adem ve Havva imiş" ('K' ve 'N' harfleri Adem ve Havva imiş).

şu nefeste bu türdendir.

Nefes

İnsan insan derler idi
İnsan nedir şimdi bildim.
can, can diye söyler idi
bu can nedir şimdi bildim
gündüzünde buldu bulan
bulmadı taşrada kalan,
müminin kalbinde olan
iman nedir şimdi bildim,
takavva ehlinin sattığı (Tanrı'ya sığınanların)
müminlerin ok attığı
münkirlerin şek ettiği (kuşku duyduğu)
keman nedir şimdi bildim.
Bir kılı kırk yardıkları
birin köprü kurdukları

erenler gösterdikleri
erkân nedir şimdi bildim.
Muhammed dinin direği
Ali'dir gönül çerağı
cümle şey hakkın durağı
mekan nedir şimdi bildim
sıfatla zat olmuşum
hakkıyla vuslat olmuşum
mihman nedir şimdi bildim (yol gösterici)
Muhiddin'dir hak kâdir
gören her şeyde hazır
ayan nedir penhan nedir
nişan nedir şimdi bildim.
(değer nedir giz nedir
nişan nedir şimdi bildim)

Muhittin'in şu dizeleri de kanıtlayıcı örneklerdendir:

Muhittin'in huva Allah
bildim elhamdülillah
beş parmak işareti
kim remzu lafza Allah

Mazahirul Vücud adlı kitapta gelen şu ifadede Ademperestlikle ilgilidir: Rab (r) büyük bir alem olan bu dünya ve muhtevası -içeriği- ki buna insan-ı ekber de derler (yüce insan) çünkü insan bütün aleme (yeryüzüne) yayılmıştır. Alem-i ekberin (büyük dünyanın) muhatabı insandır. (B) A'lem-i asğar (küçük dünya) insandır. Tapınma ve Allah inancıyla terbiye gören insan girişte belirttiğimiz şekilde büyük dünyadan almış olduğu bilgiyle donanmış olur: Tanrısal bilgide bir hazi-

ne gibi bulunan Kur'an ve insanın anlamları yüce harflerdedir. Gayriyle kaim, (başka bir şeye birlikte olmaksızın olamayan) bir şeye harf denilir. İnsan yemek içmekle var olabildiğinden insan da harftır. İnsandan başka bütün varlıklar huruf-u safilattır (alt gurup harfleridir.)"

Köy Bektaşileri Hurufiliği bilmedikleri gibi, müridperestliği de bilmezler... Onlar İmam Ali'yi severler, kutsarlar. Hacı Bektaş-ı Veli'yi Pir ve mürşit bilirler. İşte o kadar...

Hurufiler kendilerince namaz kılmak istedikleri zaman bu şekilde niyet ederlermiş: "niyet ettim farz-ı sefer iki rıkat öğle namazını kılmaya on bir kelimeyi müteşabihat karşılığında kurbetun illallah yazatallah ya Fazlullah. Alllahuekber."

Bilindiği gibi Hurufiler'ce namazın gerçeği ademoğlunun yüzünü görmektir. "Namaz üçtür, Sefer namazı, Hazer namazı, Vusta namazı, (bundan amaç Cuma namazıdır. Yazarın notu) Cuma namazı "Hazer"le "Sefer"in ortasındadır. Hafta yedi gündür. Altı günü her gün onyedi rekat namaz kılınır. Bir günü cuma günüdür. Onbeş rekat kılınır. Onbeşle onyedi otuziki olur. Otuz iki ilahi kelam karşılığıdır ki ademoğlunun yüzü görülür." Aşkname'den...

Hurufiler'in seher vaktindeki evradı (okunması adetten olan din duası) şudur:

Euzu billahi min el şeytanil racim, bismillahilrahmanilrahim Allahım ya, fi, ve zad ve lam (Fazl oldu- Yazarın notu) Ya zulcelal-i velikram ya musavver filarham kefatun lilinem ya halik ul ardi ve elsemai ve ya falikulhabbi ve el nuva ve ya malimu el esmei el husne ihdine (yedi defa tekrar) ile sebil-i vechike el baki ahmemdu al kayyum, kullu şeyin halike el avcihetu lehu

elhukmu ve ileyhi tarceun. Ellezi dellene ile kelimetullah-i eltammeti elmuhkemet hon ummu el kitabi ellezi lamebdelin lehu ile ebedil duhur, ilahi bihurmeti Elif, lam, ra ve biuzzeti k, h, y, ayn, sad ve bi vuhdeti tad, sin ve bi azameti h, mim ve bui kudreti kaf vel kuranil mecid ellezi mubni salavatike aleyne yağafur, ya şekur iğfurlene ve irham vesib aleyne enneke ente eltavvabu elrahim ya meftehu el abvabi veya musebbibu el esbabi bihurmeti kuranil azim ve suretike el kerim. Ve bihurmeti cemiu el enbiyai ve elmurselin ve elhamdu li Fazli allahi rabbu el alemin, La ilahe illa fazlun muhammedun resulullah vasalli ala cemii el enbiya'i velmurselin velhamdu lillahi fazl-ullahi rabbil alemin.

Şu nefes dahi mürdimperestlik edebiyatının güzel bir eseridir:

Düstur

Adem Libas (1) harfle imla bir gelir
Tekmil(2) edip meratibenne(3) a'laya bir gelir
Ne cism-i basit ve ne mürekeb olur vücut (4)
Ahir-i huvas hamse-i (5) ra'naya bir gelir (6)

Her nakşı renge girip (7) suret-i arz edip (8)
sonra cemal-i hüsna ile dünyaya bir gelir (9)
cismin sefinesine Nuh can olur süvâr (10)
bahr-i Muhit ve kevn temaşaya bir gelir (11)

---

(1): harf giyimli-kuşanmış olarak ve yazım kurallarıyla gelir.
(2): Onu tamamlayıp (3) en yüksek makam ve derecelere gelir.
(4): ne basit bir cisim ne de eklentilerle oluşur vücut
(5): Önemli beş özelliği (6) güzelliklere eşit gelir.
(7): Her işlenmeye renge girer, (8) yüzünü ortaya koyup
(9) Sonra hoş güzelliklerle dünyaya gelir.
(10) Cismin gemisine Nuh süvari can olur
(11) Okyanus denizleri ve evren seyre gelir.

nefer-i nefs-i natika hakkın kelimidir ezel (12)
bu tur tende tecellaya bir gelir (13)
mehd-i vücuda ruh-u mukaddes verip şeref (14)
emvat cismi nafh ile ahyaya bir gelir. (15)

adem odur ki marifet-i nefsin-i anlayıp (16)
vuhdet deminde menzil-i âlaya bir gelir (17)
(Hilmi) bekay-ı zat ile bil nokta-i sırrını (18)
adem vücudu nüsha-i kübraya bir gelir. (19)

1034 yılında nüshaları yazılmış olan yazma bir "Makalat-ı Hacı Bektaş" adındaki kitapta gördüğüm şu beyit te bu türdendir.

"Yeryüzü etim tenim, akar sulardır kanım"

Tenasuh (Ruh göçü) (*)

"Ma min mezhebin illa el tenasuh ve aleyhi kademul rasih" (Tenasühten başka insan ayağının sağlam bastığı-doğru yolda olduğu mezhep yoktur) (Ç.N) diyen eski doğu felsefecilerinin bir çokları tenasuh mezhebini savunur.

---

(12) Kişinin konuşan özü hakkın dilidir ezel (den)
(13) Allah'ın Hz. Musa ile konuşmasına eşitleyerek (tur) Tanrı'nın tende gerçekleşmeye, Tanrı'nın tenselliğine eş gelir.
(14): Hazır vücuda kutsal ruhu verip şeref
(15): ölü vücutlar üfürülme ile yaşayan canlara eşit gelir.
(16): İnsanoğlu odur ki özünün yeteneklerini anlayıp
(17) birey (tek) oluşunun olgunluğunda yüce konuma eş gelir.
(18): Ey Hilmi, kişisel varlığınla bil giz noktasını.
(19): İnsanoğlu vücudu en yüce nüshaya eş gelir.
(Çevirenin Not)

(*) Tenasuh: Ruhun bir cisimden ötekine bazen insandan hayvana, hayvandan insana geçmesidir.

Bütün bir ruhun bir parçası olan ademin ruhu sıra ile taşa, toprağa, hayvanlara, en sonra insana girmiş ve bu şekilde seviye ve dereceleri tamamlamıştır.

İnsan iyi ahlak sahibi olur ve kimseyi incitmezse, hayır ve iyilikle ömrünü tamamlarsa, temiz kalpli, temiz vicdan sahibi olursa onun ruhu-öldüğünde-ruhun bütünden ayrıldığı parça olarak ona gider onunla tekrar birleşir. Azami amaca ulaşır. İşte cennet budur. Yaşamları buna uygun geçmeyen insanların ruhları derecelerine göre taşa, toprağa, ya da bir hayvana yerleşir, girer orada azap çeker. İşte cehennemde budur. (Tenasuhun, Nesh, Fesh, Rash şeklinde üç devre ve derecesi vardır).

Tenasuhun kaba ve ilkel şekli köy Bektaşileri'nde de vardır. Babağan kolundaki Bektaşiler'de ise tasavvufa karışmış ve köklü bir inanış şeklini almıştır.

Edebiyatlarında görüleceği üzere her şeyi her tarafı dolaşır durur. Adem olur cennete girer, kerem sahibi olup, melaike tarafından kutsanır... Musa olur Tur'a çıkar. (Tanrı'nın sesini aldığı dağ). İsa olur göklere uruc eder (Tanrı'ya yükselme) Muhammed Ali olur Hayber'i feth eder. Özetle her şey olur her kalbe girer çıkar.

Gerçekte de Bektaşiler biri ölse "öldü" demezler, kalıbı değiştirdi, kalıbı dinlendirdi; yürüdü, gerçeklere kavuştu vs. derler ki bu ruhun devrini ileri sürmekten başka nedir? Onlara göre ruh bir kuşa, ten birer kafese benzer. Ölmek yok, göçmek vardır, yok olmak yok, yer değişimi vardır. Ruh onu kaplayan elemanları değiştirir durur.

Yine Bektaşiler tamamlayıcı olarak (aklı, davranışı bütün) gidene ruh ve revanı şad olsun, aksi durumda gidene de devri âsan (kolay) olsun" derler ki tenasuhten ibarettir. "Ham ruhlar" ve "uyanık can" ifadeleri de bu türdendir.

Pallas, Kalmuklar'ın dinlerinden söz ederken "bu dinde tenasüh vardır. Bu dine göre insanlar uluhiyetlerini yapmışlar ve bir çok hayvan vücuduna girip çıkmışlar ve devirlerini tamamlamışlardır. Tapınılanlar bu devreleri geçerek ruhları o mertebeye varmıştır" der.

Şu halde gerek köy Alevileri'nde ve gerek Bektaşi'lerde görülen tenasuh inancı eski Türk dininden arta kalmıştır. Çünkü müslümanlıkta tenasuh yoktur. Şu dizeler tenasuha örnek oluşturmaları bakımından önemlidir.

"Ey hakikat melikinin gülzarının gonca gülü
na'ti evsafın okur şam ve seher can bülbülü (niteliğinin özelliklerini)
her usulün aslısın, her ibtidanın evveli (başlangıcın öncesi)
cümleye rehber olan sensin sana dedik beli (evet)
el selam ey nur-u âzam, mafhiru nesli Ali (öğüncesi)
el selam ey kutbu alem Hacı Bektaş-ı Veli.

Şamanlık'ta ruhlar bir dizi devreler geçirir, bir dizi imtihanlardan geçerlermiş. Bu devreleri başarıyla geçen ruhlar bütüne ererrmiş. Buda'nın ruhu en büyük Lama'ya, Talay Lama'ya intikal (yer değiştirme) edermiş.

Konu Bektaşilik'te de böyledir. *"Hak erenler, hazır erenler, ruhaniyetleri hazır ve nazır"* sözleri hep bu inancın ürünüdür. Bu inanç nefeslerde de görülür.

Köy Bektaşileri Ali'nin bir çok şekillerde hala yer yüzünde bulunduğunu da söylerler. Hurufilikle karışmış olan Babağan Bektaşiliği'de Ali'nin bütün çehre-

lerde okunduğunu ve Ali'nin manevi olarak ruhun ruh'u olduğu inancını taşır. Şu nefes buna bir örnektir.

Nefes

Tuttum aynayı yüzüme
Ali göründü gözüme
Kıldım nazarı üstüme
Ali göründü gözüme
Hu Ali'm hu, hu Şahım hu
Adem ata Havva ile
Ol ilmu esma ile
Çark-ı felek sema ile
Ali göründü gözüme
Hu Ali'm hu, hu Şahım hu.
Hz. Nuh neca Allah
Dahi Adem sefa Allah
Tûr Sina Kelimullah
Ali göründü gözüme
Hu Ali'm hu, hu şahım hu.
İsa'ya ruh ul'lah oldur
İki alemde Şah oldur
Müminlere pinah oldur
Ali göründü gözüme
Hu Ali'm hu, hu Şahım hu,
Ali candır Ali canan
Ali dindir Ali iman
Ali rahim Ali rahman
Ali görünür gözüme
HuAli'm hu, hu Şahım hu
Ali evvel, Ali ahir
Ali bâtın Ali tahir
Ali tabib Ali zahir
Ali görünür gözüme
Hu Ali'm hu, hu Şahım hu
(Hilmi) keda-yi kem-ter (çabayı-uğraşı azalt)

Görüp gözüm, dilim söyler
Her nereye kılsam nazar
Ali görünür gözüme
Hu Ali'm hu, hu Şahım hu.

Vahdet-i Vücut (Varoluşta Birlik)

Doğunun bu eski ve köklü felsefesini bütün İslami tarikatlarda görmek mümkündür. (Yalnız Nakşiler'in bir kolu bu konuda istisna teşkil eder). Çok eski zamanlardan beri kuvvette ve egemenlikte birlik gören doğu, varoluşta da birlik görmüştür. Bu doğu düşünüş ve görüşün bir sonucudur.

Buna bağlı olarak doğuda doğup gelişen her din ve felsefe akımlarına bunun da karışması pek doğaldır. Burada "doğu" denilince İran, Turan, Çin ve Hindistan gibi fikir ortamları anlaşılmalıdır. Arabistan buna girmez.

Aslında Hindistan'dan çıkan bu felsefe eski Akad ve Sümer -Asur ve Keldan- illerinden itibaren İran'a, Turan'a, Çin'e, Mısır'a ordan Finike'ye, Yunanistan'a seyahat etmiş. Her girdiği yerde bir takım izler bırakmıştır. İran ve Yunan kanallarıyla Abbasiler'in ilk devirlerinde Araplar'a geçmiş, daha doğrusu Araplaşmış Türkleri Acemler ve Rumlar tarafından İslam alemine de sokulmuştur.

Araplar kendi çevrelerinin doğal etkileriyle kuvvet ve egemenlikte birlik görmüyorlardı, hayatları dağınık ülkeleri kuru çıplak, hakimleri çokça, yönetimleri parça parça idi. Buna bağlı olarak Vahdet-i Vücut inanç ve görüşü Araplar'a has, köklü bir inanış olamazdı.

Tevhide (Birliğe) güç yanaşan Araplar, Vahdet-i Vücud'a daha geç ve güç yanaşacaklardı. Gerçekten de Vahdet-i Vücud'a dair yazılan kitaplar gerek Endülüs'te gerek Arabistan'da rağbet bulamıyor. Yazarları cezalandırılmaya, ve şiddetli işkencelere hedef oluyorlardı. İmam Gazali'nin eserlerinin Endülüs din oto-

ritelerince yasak edildiği bilinmektedir (Tabakat-ülümem)

Tasavvufa ve Vahdet-i Vücud'a ilişkin eser yazanların pek çoklarının İran ve Turan çevrelerinden çıkmış olmaları da bu durumu kanıtlar. Muhittin Bin Arabi gibi bir iki istisna örnekte var.

İslami tarikatlarda Vahdet-i vücud bir amaçtır. Her izleyici ona doğru yürür. Sır ve nokta-i cem-ul-cem bu amaca ulaşmış olmaktan ibarettir.

Bu tarikatın izleyicisine Vahdet-i Vücud birden telkin edilmez (Her ne kadar Arap dünyasında da bir dizi tarikatlar ortaya çıkmışsa da bunların bir bölümü vahdet-i vücud amacını uzaktan benimser. Bir bölümü de hükümet kurmak, siyasi pay kapmak için çıkmıştır. Bunun örneklerini Doğu Afrika'da ve Arabistan'da oldukça çok görürüz.) Yavaş yavaş kabiliyetine göre sindire sindire sunulur ve tattırılır. Çileler, seyr-i sülükler (izlenecek disiplinler), sema'lar, erkanlar, esmalar, evradlar (dualar) hep bunun içindir.

Tarikatlarda yol izleyici Vahdet-i Vücud'a varabilmek için üç devreden geçer. *Birinci devre;* nefi (kendini aşma) ve ispat devresidir ki bu devre avamın (halkın) tevhidi (birleştirilmesi, birliğinin sağlanması) olan La ilahe illallah devresidir.

İkinci devre; ispat-ı mihas (niteliklerin kanıtlanması), devresidir ki özelliklerin birleştirilmesi olan (Allahu) tesbiti evradıdır (duanın ard arda okunması), *Üçüncü devre;* Fena fi Allah (mutlak, kesin, bütünleşme) devresidir ve en üst derecesidir. Burada yol izleyicisi daha doğrusu aşık yoktur, hak vardır.

İşte eski Hind din ve felsefesinin **Nirvana** inancı kendisini buradada gösterir. Yol izleyicisinin kabiliye-

ti hiç olmazsa birinci ve ikinci devrelerde bırakılır. Ona daha başka şeylerden bahsedilmez, başka ders verilmez... Görünüşteki-yüzeysel-ibadetlerle meşgul edilir. O, artık kerametle, rüyalarla, hülyalarla oyalanır durur. Zavallının ömrü böylece geçer gider.

Yetenekli yol izleyiciler bu aşamalardan ve derecelerden sırasıyla geçerler. Bazı zeki yol izleyiciler bu aşamaları hızla aşarlar. İstenilen noktaya varırlar.

Bektaşiliğin az çok Şeriatle ilgili şeklinde bu devreler vardır. Fakat yol izleyici diğer tarikatlardaki kadar uzun zaman harcamadan hakikate ulaştırılır. Bu haliyle melamili tarikatına büyük bir benzerlik gösterir.

Esasen bir Bektaşi, aklı yerinde, bilge bütün dinlere, bütün mezheplere ve tarikatlara karşı ilgisizdir. Ciddiye almaz. Bektaşi'yi bir Sünni ile namaz kılar görürsün. Bektaşi'yi bütün şeriat hükümlerine saygılı bulursun. Bektaşi'yi ayin cemde pür neşe ve keyfin en üst katında bulursun. Bektaşi'yi bütün dinleri bütün inanışları hoş gören bir felsefeci olarak tanırsın. O bir şeyle sınırlı olmaz. Hiç bir şeye fazla bağlanmaz. O sırasına göre Ali'sine de Veli'sine de söver sayar.

Hurufilik'ten, Sünnilik'ten, Vahdet-i Vücud'dan, Şamanlık'tan, Lamalık'tan, İmamilik'ten, Şialık'tan, Tenasuh'ten, Batınılik'ten, özetle bin türlü yol ve tarikatlardan yoğrulmuş, oluşmuş olan Bektaşilik diğer inançlara kuşkulu ve ciddiye almayan bir hal almıştır. Hiç birisine sağlam söz vermemiştir herşeye güler her şeyle alay eder. Hiç bir nesneye inanmaz... Edebiyatlarında bu savı doğrulayan nefesler az değildir.

Vahdet-i Vücud'u benimseyenler -bilindiği gibi- evrensel varlık dışında ayrı bir tanrı kabul etmezler. Onlar Tanrı'yı evrende, eşyada ve insanda görürler.

Gerçekten de "Kusus şarihi" (yorumlayıcı) Seyyit Nimetullah bir dizenin açıklamasını: "sıfatların sahibinin (Tanrının) görünüşünde ve evrende görülen hulul-u Halil Allah'ın hululu, İbrahim hazretlerinin Tanrı'dan görünüşün ve Tanrı sıfatlarının ona sirayet etmesinden başka bir şey değildir. Ve her sirayet etme eşyada hakkın kimliğidir. (*)

"Lema-i Kudsiye"deki birkaç dizede bu anlamdadır. Bir dizenin anlamı şöyle: "Cihanın üstü, altı nevarsa sensin ben birşey bilmem herşey sensin. Ben bir dost tutarım ki canım cismim ve suretim odur. Cisim ve can nedir? Bütün varlık onun suretidir."

Bir başka dizede: Ben aynaya baktım kendi güzelliğimin yansımasıdır. Ben her iki dünyada hakikati gösteririm. Büyük denizler benim kutlu taşmamdan bir damladır. Yeryüzüne yayılan nur benim nurumdan bir ışıktır insanlığı ölmekten kurtaran ab-ı hayat benim havuzumdan bir katredir. (damladır).

Bir başka dizede, Hakkın (Tanrı'nın) güzelliği her aynada başka bir güzellik gösterir. Kâh olur ki Havva görüntüsü, kâh olur ki Adem suretinde görünür.

Bir başka dizede: Hakkın güzelliği yüzden görünür. Her zerre bir başka yüz-çehre- sunar.

Mısra

"Fekulla melihan husnihi min cemalehü"

Yani her güzelin güzelliği hakkın cemalindedir. "Tevhid ve Münacat" adlı kitaptaki bazı dizeler de bu

(*) Şeyhler ve tarikat reisleri çeliştiğimiz noktayı açıkça söylemez bir dizi kavram ve ifadelere boğarlar saklarlar. Çünkü sırdır. Bu sırrı din otoritelerinden saklamaya mecbur olmuşlardır.

konuyu tamlayıcı karakterdedir. Denir ki:

"Varlığın kalbinde can gibi bulunan, yerleri gökleri yaratandır. Yerde, gökte, insan ve melek senden hayat bulur. Sahil sensin, derya sensin. Aşağıdaki sensin, yukarıdaki sensin. Bizde olan sensin. Biz sensin. Cihanda sensin, cihansız dahi sensin..."

Bu inanış Bektaşilik'te Babağan kolundaki dervişlere özgü gibidir. Yukarıdada sunduğum gibi tarikatlarda amaç, Vahdet-i Vücud'dur. Tevhid (tekleştirme) sarftır. Yalnız bazı tarikatlarda "sır" bazılarında "sırrın sırrı" gibi kabul edilir. Bazı tarikatlarda bu sır derhal telkin edilir. Bektaşilik hemen hemen bu tür tarikatlardandır. Vahdet-i Vücud'a en çok önem veren onu maddileştirenler Melamiler ve Bektaşiler'dir. Bu konuda Milamiler daha ileri giderler.

Vahdet-i Vücud çok kere *Vahdeti Mevcutla* karıştırılır. Hele cahil yol izeliyiciler ve şeyhler bu iki anlayış arasındaki ince farktan habersizdirler. Vahdet-i Vücud "mütenahinin namütenahide fenasıdır" vücud ancak namütenahidir. (sonlunun kendini aşarak sonsuz olana yücelmesidir. Gerçek varlık sonsuzdur.) Öbürleri geçici birer gölgeden ibarettir.

Yeni ifadeyle bu inanış şöylede söylenebilir:

Tanrı bir cevherdir, bir ruhtur. Tabiat o cevherin görüntülerinden başka bir şey değildir. Bu, Mevlevi edebiyatında "huma azast" (Herşey ondan) cümlesiyle ifade edilir ve Batı felsefe dilinde "dieu est tout" dedikleri de budur.)

Vahdet-i Mevcut ise; görünen her şeyin haktan ibaret olması inanışıdır. Vahdet-i Mevcut'u savunanlara göre varlık ancak hakla vardır. Varlıklar haktır ve ilahi hakikatten ibarettir. Mevlevi edebiyatında buna "huma

öst" derlerki Batı felsefesi dilinde "tout est dieu" dedikleri de budur.

Bektaşiler'in bir çokları ve çoğu derviş, müridler ve şeyhler gibi Vahdet-i Vücud'la, Vahdet-i Mevcud'u birbirine karıştırırlar. Bu durum edebiyatlarında da görülecektir.

Vahdet-i Vücud'a en çok önem verenler Mevlevilerle başka tarikatların mensuplarıdır. Vahdet-i Mevcud'a Bektaşiler ve Melamiler fazla önem verirler. Bu iki inanış hakkında açık Türkçe söylemek gerekirse şöyle demek gerekir:

"Şu varlık bir kalıptır. Hak onun ruhudur. Varlık ancak hakla vardır."

Diğeri: "Hak teala varlıktan ibarettir. Görünen ancak haktır."

"Futuhat-ı Mekkiye" de gelmiş olan şu dizede bu anlamdadır. "Ey hakkın vücudunu arayan adam kendine gel, hakkı orada bulursun!..."

II. BÖLÜM

BEKTAŞİ EDEBİYATI

Bektaşi Edebiyatı

Her mezhep, her inanış ve her fikir yolu, iyi kötü bir edebiyata dayanır.Söyleyen bir kitabı, şakıyan bir şiiri, düşünen bir felsefesi bulunmayan, her türlü fikri hareketler ya doğmadan ölür veya doğmalarıyla ölmeleri bir olur.

Bugün yaşamakta olan bu tür şeylerin bir kısmı öldükten sonra yeniden diriltilen edebiyat sırlarıyla yeniden dirilmiş ve kalkınmıştır (Hıristiyanlık gibi). Bir kısmı da daha kendileri doğmadan önce edebiyatları doğmuş, ruhları, hisleri, yeni hayata, yeni düşünceye doğru sürükleyip götürmüş bir günde kendisi doğuvermiştir (Milliyet hareketleri gibi. Onun içindir ki Abdülhamit vatan ve hürriyet edebiyatını şiddetle yasak etmişti). Yer yüzünde olmuş ve olacak bütün inkilaplar bu şekilde bir edebiyata dayanmıştır, dayanacaktır.

Biz de, Bektaşi edebiyatı da böyle bir hareketin, böyle bir yolun doğmasına neden olmuştur. Henüz Bektaşilik yokken bile Anadolu'da bugünkü Bektaşi edebiyatına benzeyen bir edebiyat vardı.

Halk, özellikle köylüler ve zevki bozulmamış Türkler bu edebiyatın etkileri altında kalmışlardı. Resmi din bilginlerinin kuru ve tekdüze hareketleri bu edebiyatın başlıca hedefi ve yıkmak istediği bir düşmandı.

"bir sinek bir kartalı
salladı vurdu yere
yalan değil gerçektir
ben de gördüm tozunu"

diyen Yunus Emre de aynı kör ve sersem taassubu yeriyordu. (Burada kartal: mağrur ve müteassıb bir ho-

cadır, sinek: mütevazi bir derviştir. Mağrur hoca ile mütevazi derviş iddialaşmışlar. Derviş hocayı yenmiş. Sallayıp yere vurmuş Yunus Emre de bu durumu görmüş vs.)

Zengin bir edebiyatı bulunan Şia'lık nasıl ki İslam olmayan Hintliler arasına bile yayılmış onları matem ayinlerine kadar sürüklemiş ise, aynı zenginlikte bir edebiyata sahip bulunan Bektaşilik te Anadolu'da birçok Türkleşmiş Hıristiyanları Bektaşi ve aşık yapmış, mersiyeler, nefesler, koşmalar yazdırmış Ayin-i Cemlere kadar alıp götürmüştür. (*)

Bektaşi edebiyatı Anadolu'nun öz edebiyatıdır. Yukarıda geçen bölümlerde görüldüğü gibi Bektaşilik Türk halkının ruhuna, duygusuna, yaşayışına uygun bir yoldur. Felsefesi, ayinleri, ürünleri, edebiyatı, vezni, dili herşeyi Anadolu'nundur. Ve Anadolu'dan doğmuştur.

Tabi bazı tortuların karışmış olması bu hüküm ve kuralı bozamaz. İnsan bu edebiyat karşısında derin bir saygı duyar, olağanüstü bir haz alır adeta övünç duyar.

Bektaşi edebiyatının şiirlerine (nefes) denilir. Bu nefesler çok kere onbir hecelidir ki Türk şiirinin en güzel ve en zevkli bir denizidir. Daha fazla ve daha az heceli nefesler varsa da o kadar çok değildir.

Yedi sekiz heceli nefesler ve ilahiler eski zamanlarda -bugüne oranla- daha fazla söylenirmiş. Son zamanlarda nefeslerin hemen hepsi on birli olarak söylenir. Daha doğrusu nefes onbirli, ilahiler yedili ve sekiz-

(*) Nakabi, Mahcubi, Cibri, Hirani, Serkiz Zeki gibi Hıristiyan aşıklar hep ikrar vermiş Bektaşi'dirler. Serkiz Zeki'nin şu sözü ne güzeldir: "Gayri ben seninle ey bi mürvet"

lidir.

Ben bunlardan yüzlercesini çok emekle toplamıştım, Yunanlıların Uşak'tan giderlerken çıkardıkları yangında -birçok değerli şeylerim gibi- bunlarda yanıp gitmiştir. Elde kalmş olanları yeniden bir daha gözden geçirdim. Seçtim. Buraya aldım. Görülecektir ki. Türk'ün divan şiiri ve söyleyen (konuşan) dili ancak budur.

Nefes

Kur'an yazılırken arş rahmanın
kudret kâtibinin elinde idim.
Kandil asılırken ulu mekanda
Bülbül idim, gonca gülünde idim.

Ol Cebrail'im ilk selamında
Kırkların aleni aşk ilanında
Muhammet Ali'nin sır kelamında
Nihan söyleşirken dilinde idim - (Nihan: Sır, giz.)

Kırklar aşk üstüne kurdular cem-i
Muhabbet halk olup sürdüler demi
Balçıktan yarattı ilmi ademi
Ben anın ol zaman belinde idim.

Yunus Nebi suya daldığı zaman
Kırk gece kırk gündüz kaldığı zaman
Ali Zülfikar'ı çaldığı zaman
Ben onun ol zaman kolunda idim.

Seyrani bulmuşum aşkın erisin
Münkir olanlara satmam yarısın (!)
bir kuşa seksenbin şehrin darısın (!)
tu'me verilirken yanında idim. (tume: yem, yiyinti)

Nefes

Hu dedim çağırdım gerçek erleri
Yaram var neylerim dünya varını
Çünkü varacağım kara yerlere
Ölüm var neylerim dünya varını

Hazreti Ali'yi gördüm bâtında
Zülfikar elinde Düldül altında
Erenler yanında pirler katında
Halim var neylerim dünya varını

Kendimi gönderdim neye ayıracak
Gönül ile güzel hak bulacak
Hakkın divanına doğru varacak
Şahım var neylerim dünya varını.

Nefes

Mürşide varmaya talip olursan
İbtida insandan rehber isterler
Verdiğin ikrara doğru gelirsen
Ahdiyle peymandan rehber isterler

Oniki erkandan rehber isterler
Kamil olan rehber suratı geçer
Can kuşu akibet kafesten uçar
Tenden can candan rehber isterler.

Nefes

Arzulayıp geldim devri ademden
Ey güruhu naci size aşk olsun
Böyle öğüt aldım ben de dedemden
Ey güruhu naci size aşk olsun

Sizdedir yediler, kırklar yolları
Medh-i Haydar okur herdem dilleri
Baharda açılır gonca gülleri
Ey güruhu naci size aşk olsun.

Anlamadı yezid kısmı dilimiz
Bilmediler kimdir bizim ulumuz
Muhammed Ali'ye çıkar yolumuz
Ey güruhu naci size aşk olsun.

Varam haber soram garip bülbüle
konup konup söyler her dem bir güle
(Sersem)in niyazı daim bu yola
Ey güruh naci size aşk olsun.

Nefes

Çoktan aşık oldum didarınıza
Güzel şahım gazilerine aşk olsun
Dervişane geldim nazarınıza
Güzel şahım gazilerine aşk olsun

Acep didarımı görem mi dersin
Pirimin köyüne erem mi dersin
Bağçenin gülün derem mi dersin
Güzel şahım erenlerine aşk olsun

Bağçe şahın gül Muhammed Ali'nin
Şahı seven kölesidir yolunun
Bülbülüyüm goncasının gülünün
Güzel şahım gazilerine aşk olsun

Çerkesoğlu daim kuldur gedadır
Kudretden söyleyen yüce sedadır
Kendisi söylemez sözcü hüdadır
Güzel şahım gazilerine aşk olsun.

Nefes

İnip yere gökten, bina kuranlar
Ali ile Muhammed'in aşkına...
Melekler misali secde duranlar
Ali ile Muhammed'in aşkına...

Şeytanı sürdüler faş eylediler
Yezidin kalbini taş eylediler
Kırklar vilayetini bahş eylediler
Ali ile Muhammed'in aşkına

Muhammed Ali'de kurdu bu yolu
Mümine saçıldı tarikat gülü
Yer olur dergahtır, süren bu demi
Ali ile Muhammed'in aşkına

Muhammed Ali'nin cemine vardı
Kırklarda silkindi ayağa durdu
Doksanbin evliya sema'ya girdi
Ali ile Muhammed'in aşkına

Şah Hatayım hatmeyledi kelamı
Evvela Cebrail verdi selamı
Mahrum olmaz seven aşkı imanı
Ali ile Muhammed'in aşkına.

Nefes

Ey benim sevdiğim ey iki gözüm
Salın bizi erenlere gidelim
Cümlenize benim naz ve niyazım
Salın bizi erenlere gidelim

Üstad eşiğinden rıza alayım
Hakikat bahrine bende dalayım

Yolunda bir sadık köle olayım
Salın bizi erenlere gidelim

Ezelden muradım Muhammet Ali
Erenler ulusu Bektaşi Veli
Mürşidim alemde ol Kızıl Deli
Salın bizi erenlere gidelim

Düstur aldım ben Mustafa dede-m den
Uyandım uykudan silkindim gamdan
Aşk göründü İbrahim Ethem'den
Salın bizi erenlere gidelim.

Nefes

Muhammed Ali'nin aldım elini
Hak deyip tuttuğum elden ayrılmam
Oniki İmam'ın tuttum yolunu
Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam

Mürşidim nefsi hak nefsidir
Büyük aşıkların can hevesidir
Mürşidin nefsi hak nefsidir
Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam

Hak erenler bir araya derile
Cümle aşıklara kısmet verile
Aşıklara hak gözüyle görüle
Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam

Şah Hatayım Hak bil tuttuğun eri
Zahirde batında ol sünni örü
Gerçek erenlerden aldım haberi
Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam.

Nefes

Çevrilip çevrilip üstü yanımda
Ötme turnam ötme gönül hoş değil
Benim derdim yeter birde sen katma
Ötme turnam ötme gönül hoş değil

Bir sağlık yeğ imiş dünya varından
Nice vaz geleyim zülfün telinden
Ayrı düştüm vatanımdan ilimden
Ötme turnam ötme gönül hoş değil.

Bakmaz mısın şu ırmağa, coşkuna
Gökden inip otur gönül köşküne
Seni beni yaradanın aşkına
Ötme turnam ötme gönül hoş değil.

Pir Sultanım der, kesme ricamı
Ötme turnam ötme gönül hoş değil
Seversen Ali'yi, Şahı, imamı
Ötme turnam ötme gönül hoş değil.

Nefes

Pirim hünkar Hacı Bektaş Veli'sin
Cümlenin muradını verici sensin
Kemanım yok, şek getirmem Ali'sin
Müminin namazı orucu sensin

Kızı oğlan ettin böyle velisin
İsmin alemlerde gezer dolusin
Abdal Musa Sultan, Kızıl Delisin
Münkir'i kalredip kırıcı sensin

Nuru vardır Muhammed'in nurunda
İkisi bir oldu Ali serinde

Sıratla, mizanda mahşer gününde
Aleme sualı sorucu sensin.

Nefes

Yükseklerden alçaklara indirdi.
Felek şol kanadım kıralıdan beri
Aklım almış divaneye döndürdü
Kudret oku, elin vuralıdan beri

Şu dünyaya gelen bir bir gitmeden
Hiç eksilmez derdim her gün artmada
Tur dağı tutuşmuş yanıp tütmede
Hakkın diyarını göreliden beri.

Musa söyler idi binbir kelamı
Kudret eliyle saldı kalemi
Öküze yükletti cümle alemi
Dünyanın temelini kuralıdan beri

Pir sultan'ım ah ettide gülmedi
Aradı derdine derman bulmadı
Hak uğruna serini verdi dönmedi
Ferhat şu dağları deleliden beri.

Nefes

Bir gül ile gülistanı seyrettim
Bad-ı saba gibi esen Ali'dir.
Vücut iklimini bir tur ettim
Gördüğüm Hüseyin Hasan Ali'dir.

Bindiler doğrudan şarka gittiler
Horasan şehrinde güreş tuttular
Anda imamlara yardım ettiler
Mervanı bastılar basan Ali'dir!

Münkirin gıdası haktan kesildi
Nesimi bozuldu. Mansur açıldı

Dünya yetmiş kere doldu eksildi
Dolduran Ali'dir, eren Ali'dir

Hakkın emriyle Cebrail indi
İndi de Ali'nin koluna kondu
Zülfikar kuşandı Düldüle bindi
Yezidin neslini kesen Ali'dir

Pir Sultanım der ağladı güldü
Kabe-i Şerife bir nida geldi
Hakkın emriyle dört kitap indi
Okuyan Muhammed yazan Ali'dir.

Nefes

Hak nasip eylese dergaha varsam
Bir dem divanına dursam ya Ali
Eğilsem tozunu yüzüme sürsem
Bende muradıma ersem ya Ali

Yüzüm eşiğine sürdüğüm zaman
Zerrece yetirsem gönlüme keman
Şahımız düldüle bindiği zaman
Kanberin cemalin görsem ya Ali

Mümin olan neresinden bellidir
Hakkı söyler nefsinden bellidir
Erenlerin bağı gonca gülüdür
Tomurcuk güllerin dersem ya Ali

Pir Sultan ım gönül etse götürse
Götürsede ayini ceme yetiverse
Dizini dizime vursa otursa
Doyunca yüzünü görsem ya Ali

Nefes

Günah ettim şahım darına durdum
Allah bir Muhammed Ali aşkına
Kırklar eşiğine yüzümü sürdüm
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Hasan Al-Rıza'ya ricaya vardım
İmam Hüseyni şefiim buldum
Şah Zeynülaba eyledi yardım
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Muhammed Bakır'ın yüzü nuruna
İmam Cafer'in vardım diyarına
Kalmış günahımın külli varına
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Musa'yı Kazım'da görünen nurlar
Ali El Rıza'yı nakl eden sırlar (anlatan sırlar)
Kalmak günahıma, erenler pirler
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Muhammed Takinin yolu aşkına
Ali el-Naki'nin hâli aşkına
Bağışla cürmümü veli aşkına
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Hasan El Askeri nuru hakkı için
Muhammed Mehdi'nin sırrı hakkı için
Erenler semâ'ı, devri hakkı çin
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Mürşidi bilelim yara varalım
Kul Hüseyin ile dara var elim
Şerleri def eden hayra varalım:
Allah bir Muhammed Ali aşkına

Nefes

Ağlama dertliyim diye hey derviş
Ali'yi sevenin derdi mi olur
Bir gün muradınca yürür her bir iş
Ali'yi sevenin derdi mi olur

Muhammed Ali, Ali Muhammed
Hasan ile Hüseyin çektiler mihnet
Ali'den gayrıya eyleme minnet
Ali'yi sevenin derdi mi olur

İmam Zeynül Aba Bakır göründü
İmam Cafer Sadık hale büründü
Ali için yüz üstüne süründü
Ali'yi sevenin derdi mi olur

İmam Musa Al Rıza Şah Horasan
İmam Taki Naki dertlere derman
Yine bizden bize ol şah devran
Ali'yi sevenin derdi mi olur

Hasan El Askeri Mehdi-i zaman
Cümle erenlere etmiş cevelan
Deli Şükrü her dertlere bu derman
Ali'yi sevenin derdi mi olur

Nefes

Abdalların binasını soranlar
Allah bir Muhammed Ali abdaldır
Hakikat ilminin künhünü ararsan
Cümle ululardan ulu abdallar

Muhammet kırklara girdi pes dedi
Ali'yi görünce lillah dost dedi

Muhammet de abdal olmak istedi
Üçler, yediler, kırklar yolu abdaldır

Muhammed kırklarda bir hayal gördü
Bu hayal ne imiş vechini eyirdi
Firdevs-i aladan içeri girdi
Gördü bülbüllerin küllü abdaldır

Ben bu abdallıktan geri kalamam
Abdallığı tuttum elden salamam
Kemer bağlamışım zunnar alamam
Kemer bestlerin beli abdaldır.

Dertli Kemter anladın mı hesabı
Seyyit Battal Gazi, Abdül Vehabi
Erenler imamı, hakkın mihrabı
Hünkar Hacı Bektaşi Veli abdaldır.

Nefes

Hu diyelim gerçeklerin demine
Gerçeklerin demi nurdan sayılır
Oniki imamın giren bezmine
Muhammed Ali'ye yardan sayılır

Üç gün imiş şu dünyanın safası
Safasından olur artık cefası
Gerçek erenlerin aşkı hevası
Biri kırktır, kırkı birden sayılır

Gerçek aşk menzilde durursa
Çıra gibi yanıp şem'i erirse
Eksikliğin gündüzünde bilirse
Ol aciz olsada erden sayılır

Şah Hutayım der Bağdatsız vatan
İkilikten geçip birlikte biten
Erenler yoluna kile ve kale katan
Yolu dikenlidir mardan sayılır

Nefes

Uğraşma bizimle gel koca zahid
Hakkın yarattığı kul sana neyler?
Eritirsen kendi kalbini erit
Bende küfür sende inanç neyler

Zahidsin hak yolu benimdir dersin
Erenler sırrına vehimdir dersin
Mescit hak, meyhane haramdır dersin
Hak olan mescide meyhane neyler.

Zahid-sin bu yola diken ekersin
Sonunda gündüzün zahmet çekersin
Yüküm ağır diye korku edersin
Yavuz bacçı yüksüz kervana neyler

Nefes

Ger aslım sorarsan ben bir niyazım
Sabır ilmi derler yerden gelirim
Ve katre idim şimdi han oldum
Arştaki kandilden nurdan gelirim.

Ben "kalu beli" de buldum izimi
Döndürmedim bir dem haktan yüzümü
Ateş aşkına yaktım özümü
Halil İbrahimle nardan gelirim

Sual eylersen benim sırrımdan
Cümlemizi var eyledi varından

Yarattı Muhammed Ali nurundan
Hak ile hak olan sırdan gelirim.

Cebrail çerağı alır eline
Seyretmeye gider dostun iline
Hayranım şakıyan tuta diline
Rıdvan kapı açtı şardan gelirim.

Ten'i sual etme ten kuru tendir
Can anın içinde cevher kandır
Bu ilmin deryası bahr-i ummandır
Sırrı kal eyleyen serden gelirim

Mansur ile varıp dara çekildim
Yusufla kul olup bile satıldım
Şamda İsa ile göğe çekildim
Musa ile dahi Tur'dan gelirim.

Mahkemede sual sordu kadılar
Kitaplarını orta yere kodular
Sen bu ilmi kimden aldın dediler
Üstadımdan aldım pirden gelirim

Nesimiyim ikrarımla bileyim
Gerçek erenlerin kem-ter kuluyum
Ali bağçesinin gonca gülüyüm
Münkir münafıka haktan gelirim

Nefes

Zahid bu demeyi inkar eyleme
Ya niçin çağırır insan hu deyu
Hu demenin aslı nedendir söyle
Gel edelim sana beyan hu deyu

Evveli, ahiri bu Allahu ekber
Cemali nurdan doğdu bu gevher
Muhammed Mustafa İmam Haydar
Oldu o gevherden Keyvan(*) hu deyu

Tecelli eyleyip iş başa geldi
Cevher arar derya hep cûsa geldi coştu
Çarh-ı felek anda cünbüşe geldi
Dem bu demdir döner devran hu deyur

Muhammed hatim peygamber oldu
Ali evliyaya şah-ı sûrur oldu
Selman Muhammed'e hem rehber oldu
Ol günde yürüdü erkan hu deyu

Erenler gizliydi ol mekanda
Muhammed'le Ali bir idi anda
Okuyup karşı divanda
Yedi kez çağırdı sultan hu deyu

Bir üzüm tanesi ol şah elinde
Kırklara verildi kısmet gününde
Çıkınca Mustafa Miraç yolunda
Şehadet eyledi Selman hu deyu

Üzüm tanesi getirdi Süleyman
Kırklarda ol demde gördüler üryan
Muhammed şerbeti ezmişti heman
İçtiler şerbetten her can hu deyu

Kırklar dahi içti cümle mest oldu
Şah merdan cümlesinden üst oldu
Hezar post bağlayıp kemer bestoldu
Semaha girdiler hemen hu deyu

Keyvan: Zühal Yıldızı

Kırkların birine neşter vuruldu
Aktı kanı cümle ispat olundu
Hak anda mevcuttu, mevut bilindi
Hu Allah çağırdı sultan hu deyu

Hu demenin aslı böyledir böyle
Zahida nedir sözüm gel beri söyle
İmanın tazele şehadet eyle
Gel sende yüzünü boyan hu deyu

Kul Himmet meydanda sermest olalı
Gel sende boyan yüzünü hu deyu
Ali'nin aşkına yola düşeli
Hayali gönlümde mihman hu deyu

Nefes

Ezel meclisinde kırklar ceminde
Muhammed nuruna bezendi Ali
Kırklar ile bile Ayin-i Cem'de
Bu aşkın sırrına özendi Ali.

İlmin başı dedi kendin bilesin
Muhammed'e dedi cem'e gelesin
Meydana getirdi aşkın dolusun
Kırklara şarabı sunandı Ali

Tuba ağacından aldı dört yaprak
Pençe-i abaya taksim kılarak
Bir hırka ayırdı içinden pür pak
Giyindir önüne dönendi Ali

Mansur kabul etti hakkın diyarın
Erenler terk etti külli varını
Muhammed'e verdi hak diyarını
Ol nura bulandı boyandı Ali

Hu deyip birliğe kuruldu erkan
Hakikate sürüldü dem ile devran
Semaha kalktılar cümle âşikan
Kırk kere meydanı dolandı Ali

Kul Himmetim eder hak muhabbete
Dahi yol gider mi birlikten öte
Muhabbetten kaçan eğri sıfata
Lanetallah dedi ilendi Ali

Nefes

Muhabbet demidir hu hu diyelim
Hazırdır mecliste pir Hacı Bektaş
(Elestu bir benim) dedi ezeli
Edeb erkan ile demiş görelim

Sakidir sunuyor Hacı Bektaş
Koşulduk katara biz dedik beli
Kesret verenlerin kesilsin dili
Zahir batın seyfidir pir Hacı Bektaş

Çerağlar suşendir imamın sırrı
Zahiri Muhammed batını Ali
Dardan a'yan olur her yerin sırrı
Baba postu mevcut gör Hacı Bektaş

Ayin-i Cemler de hazır şahımız
Kase-i kevserdir hem mürşidimiz
Hakikatı pervane olmuş yedimiz
Hüseyin mazlumda sır Hacı Bektaş

Ruhi abdal olup gezme yabanda
Ademden hatime canile tende
Zikrettiğim şeyler(in) cümlesi sende
Top ile çökenden sor Hacı Bektaş

Nefes

Dinleyin erenler tarif edeyim
Merdan Hacı Bektaşı Velidir Ali
Bu sırrı gönülden ayan eyliyem
Sultan Hacı Bektaş Velidir Ali

Tarikat babına girdim gireli (kapısına)
Hakikat rahini gördüm göreli
Marifet ilmine erdim ereli
Devran Hacı Bektaş Velidir Ali

Hüküm velayete gelsin aşikan
Aşıkı sadikan, gerek dervişan
İmdadıma geldi ol adil sultan
Seyran Hacı Bektaş Velidir Ali

Verdi derinine bu aşkı çalab
Bu aşkın hakkını eyledim talep
Uyandı çera(ğı)m yandı ruz-ü-şeb
Burhan Hacı Bektaş Velidir Ali

Turabi babadan bu sırrı öğren
Gönül ol Aşık Rızada eğlen
Marifetüllah ol dillerde söylen
İnen Hacı Bektaş Velidir Ali

Nefes

Haşa birbirinden kim ayrı gördü
Muhammed Alidir, Ali Muhammed
Ali benden, ben Ali'den buyurdu
Muhammed Alidir, Ali Muhammed

Onsekizbin alem ne varsa ancak
Bunların aşkına var eyledi hak

Dildarımız vardır. ağyarımız yok
Esrarımız vardır, izharımız yok

Turanımız vardır, inkarımız yok
Muhammed Ali'dir, Ali Muhammed

Ali Murtaza'nın temhiri
İmam Hüseyin'in tahriri budur
Şah şüheydanın takriri budur
Muhammed Ali'dir, Ali Muhammed

Hasari Yabana atmaz şahımız
Ol deste girimiz ol penahımız
Namazda niyazda secde gâhımız
Muhammed Ali'dir, Ali Muhammed

Nefes

Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Men Ali'den gayri Ali görmedim
Aradım arattım sordum arandım
Men Ali'den gayri Ali görmedim

Ali gibi er gelmedi cihana
Onada buldular yüzbin bahane
Yedi kere vardı ulu divane
Men Ali'den gayri Ali görmedim

Kendinden yarattı lavhi kalemi
Nuriyle fark etti cümle alemi
Sıdkiyle çağıran mahrum olur mu
Men Ali'den gayri Ali görmedim

Seyfi Kulun Himmet ikrarım beli
Dilim pertek söyler kendim bir deli

Evvela Muhammed ahiri Ali
Men Ali'den gayri Ali görmedim

Nefes

Aşkıyla yürüdün onlara geldin
Muhammed cemalin seyrana geldin.
Muhabbet narına yanmaya geldin
Zatını görmeye meydana geldin.

Can bülbülü eder daima feryat
Şah velayettin cümleye irşad
Bektaş Veli'den umarız imdad
Kerbela aşkına kurbana geldin

Mert olanlar ikrar eder canana
Erenler yolunda gelir meydana
Şükürler mevlaya, ser yezdane
Mansurun darından erkana geldin

Oniki imamdır ulu şahımız
Muhammed Ali'ye çıkar rahımız
Ondört masum bizim hem penahımız
Hidayet bahrına cevlane geldin.

Edelim yezide sad hezarı lanet
Mürşidin eteğini tutmuşuz elbet
Ali evladına okuruz rahmet
Mürşidin eteğine divana geldim

Nefes

Gel beri gel ey hekim
Dinle sözün hasını
Kulak ver bu kelame
Bilesin enfasini

Dört kitabın manasını
Bir elifte bulamayan
Dört kitabı okusa
Bilmeye esmasına

Erin erin diyenler
Sıfatını bezeyenler
Ne erliği var ise
Gidersin vesvasını

Kim kalbi saf değil
Her sözü mushaf değil
Bilmeyen arif değil
İlim ve meşmasini

Ger faki ise faki
Hakk-ul-yakin bil hakkı
Havbin vechinde oku
Ta ile yasini

Muhittin mana ectar
Alana cevher satar
Kuranda delil tutar
Bu sözün imlasını

Nefes

Otuz iki hurufu
"lam" ve "ba"da bulmuşum
Özün bilen arifin
Ben sözünde bilmişim

Bugün gün ve mekanla
Karıştım cihanla
Ben aşk ile, canla
Dört unsurdan gelmişim

Yetmişüç inbisatın
Sıfat içinde zatın
Onyedi muhkematın
Hoş bahrine dalmışım (güzel denizine)

Birisi ruh ve rahmet
Birisi yüzdeki hat
Onbir müteşabihat (yoruma açık ayetler)
Ana agah olmuşum

Şeriati berk edip
Tarikatı derk edip
Mülk ve malı terkedip
Böyle amel kılmışım

Marifet hakka yardır
Hakikat anda sırdır
Bu binler hepsi birdir
Böyle amel kılmışım

Gel ey hak mutebiri
Gitsin gönül hubari
Ben bu tahkık haberi
Evliyadan almışım

Çalab bir ayna sundu
Göz gördü can uyandı
Gönül gamdan ayindi
Ben pasları silmişim

Muhittinim ben gaip
Sohbet gaip, er ğaip
Ben beni elden koyup
İşim (i) hakka salmışım

Nefes

Onsekiz bin alemde
Mevcut haktır şöyle bil
Haktan gayri arada
Kimse yoktur şöyle bil

Hak söyleyip söyleten
Haktır gören gösteren
Hak çağıran işiten
Bir mutlaktır hakkı bil

İman vechinde yedi
Hattı tahrir eyledi
Kudret kalemiyle
Yazdı takdir söyledi

Hakla yeksan olup hep
Cümle şeye doğru bak
Nazarı doğru olan
Yüzü aktır şöyle bil.

Muhittinim bir güldir
Haktan ayrı değildir
Anasırda ne ki var
Dört sebaktır şunu bil

Nefes

Elif Allah, lam Ali
Mim Muhammed'dir hocam
Bunu böyle bilenler
Gerçek ümmettir hocam

Hocalık sana oldu
Ana halk bizde kaldı

Her kişi aslını bilmek
Farz ve sünnettir hocam

Yoktan var olduğumuz
İnsanca geldiğimiz
Allah'ı bildiğimiz
Binbir minnettir hocam

Hakikatı kim göre
Tarikata kim gire
Marifete kim ere
Bir yanar odur hocam

Şaha bende olmayan
Ölmeden ün ölmeyen
men arife yi bilmeyen
Bu yolda mattır hocam

Muhittin bilmez yalan
Gelsin bir öğüt alan
Gönlünde bilki olan
Matluptan yadtır hocam

Nefes

Kılarız namazı kılmayız değil
Biz hakkın emrini bilmeyiz değil
Kur'an kitabımız İslam dinimiz
Hadisten ayetten almayız değil

Bildik rumuzunu savm ve salatın
İsteyip ıssını bulmayız değil
Talibiz ruz-ü-şeb ilmu ledünin
Aşkıyla bahrine dalmayız değil

Sıdk ile mihraba tuttuk yüzümüz
Yönümüz kıbleye salmayız değil
Muhittin ağlarız bir dost için biz
Bir zaman güleriz gülmeyiz değil.

Nefes

Gelsin bizden can isteyen
İstediği can bulundu.
Hakkın lutüf ve kereminden
Bin can biter bir deminde

Vücudum cem-ül-cem'inde
Yusuf Kenan bulundu

Kim görmedi ben dağladım
Sözü yerinde yağladım
Yetmiş iki dil ağladım
Mührü Süleyman bulundu

Uyan ey gafil yatmış dur!
Haşr olan nefh olundu sur
Ağlıyo(r) bak gözün aç, gör
O genç pinhan bulundu (sır)

Hak ayan oldu halka taş
Dört anasırla heft ve şeş
Zerre dikizlendi güneş
Katrede umman bulundu

Ten varıp aslını buldu
Can yine yerine geldi
Söz burada tamam oldu
Delil ve burhan bulundu (kanıt)

Merhemi yardır yaranın
Tabibi eyerdi çarenin
Muhittin bi çarenin
Derdine derman bulundu

Nefes

Dinle imdi ne diyeyin
Delil ve burhandır Ali
Gel eşiğine sür yüzünü
Kıblei imandır Ali

Pervane olup yanarsın
Şarap aşkı sunarsın
Her müşkülünü tadarsın
Mürşidi gümandır Ali.

Anın sırrı ayan olmaz
O cevhere ziyan olmaz
Vasfı dilde beyan olmaz
Defter divandır Ali

Vücudum şehrinde bulam
Birliğin varlığın bilem
Tamam onsekiz bin alim
İçinde sultandır Ali

Hakikattir marifettir
Tarikattır şeriattır
Nübuvvettir vilayettir
Küllide yeksandır

Gel geçelim kile ve kal,
Gözetelim doğru yolu
Muhammed Mustafa Ali
Hem bahri ummandır Ali (Umman Denizi)

Hüsn-ü halkı gönlüm aldı (iyi yaratılış, iyi karakteri)
Hüseyin cisme can oldu
Bize haktan nida geldi. (çağrı geldi)
Halikül rahmandır Ali (Bağışlayıcılığın yaratanıdır Ali)

Şunu ben diyeyin size
Çün bu haber değdi bize
Kimdir görünen bu göze
Ki serpinhandır Ali (yardımcı candır)*

Muhittin in cisim ve canı
Muhammed Ali'dir kanı
Doğru seyreder cihanı
Ol genç nihandır Ali (sırdır)*

Nefes

İkrarım (enelhak)tır
Bu ikrarın beli haktır
Cemal-i nur celi haktır
Hak Muhammed Ali Haktır
Hacı Bektaşi Veli Haktır

Rumuz yasin ve taha
Budur evvel ve intiha (başlangıç, ve son)
Mazhar mehdi-yi liva
Hak Muhammed Ali haktır
Hacı Bektaşı Veli haktır

Bil onyedi muhkematı
Okuyanlardan ayeti
Ol ayatın ümmehatı (bütün ayetlerin, anası)
Hak Muhammed Ali haktır
Hacı Bektaşı Veli haktır

Bir eliftir evvel başın
Bil odur sır mevttir aşın (* ölümdür)*
İki zülüf, kirpik kaşın
Hak Muhammed Ali haktır
Hacı Bektaşı Veli haktır

Bu nur ile surur olan (*sevinç(li))*
Kalmışların elin alan
Ruma Horasan'dan gelen
Hak Muhammed Ali haktır
Hacı Bektaşı Veli haktır
Evvel gelip Ali olan
Sonra gelip veli olan
Ebed hem, ezeli olan
Hak Muhammed Ali haktır
Hacı Bektaşı Veli haktır

Kamu vechinde imlada
Gerek zahir ve ihfada (açık ve saklıda)
Gerek evvelce eşyada
Hak Muhammed Ali haktır
Hacı Bektaşı Veli haktır

Bahar vakti açan güller
Şakıyıp öten bülbüller
Akar sular esen yeller
Hak Muhammed Ali haktır
Hacı Bektaşı Veli haktır

Sana derim sana yahu
Bu bir nefes alem kamu
Heman lağayr illa hu (başka bir şey değil yalnızca hu)*
Hak Muhammed Ali haktır
Hacı Bektaşı Veli haktır

Peruşan Pes ol ebed-kam (sonsuz olmayı istemede)*
Nefes bulsun bunda tamam
Evvel ve ahir vesselam
Hak Muhammed Ali haktır

Hacı Bektaşı Veli haktır

Nefes

Doğruya nazar eyleriz
Biz eğri nazar bilmeyiz
Nakid ile pazar eyleriz
Veresiye pazar bilmeyiz

Biz ol mekanda ölürüz
Emir ile bunda geliriz
Nakdi kamilen alırız
Gaibi intizar bilmeyiz

Nefes

Haktır sevdiğimiz bizim
Haktır övdüğümüz bizim
Boyun eğdiğimiz bizim
Haktan, özge yar bilmeyiz

Biz bu mülke gelip dururuz
Ölmeden ön olup dururuz
Yar ile yar olup dururuz
Arada agyar bilmeyiz

Sazımızı ele aldık
Koşmamızı çola geldik
Namusumuz yere saldık
Biz aşıkız ar bilmeyiz

Aşk ile meydana geldik
Nazar divana geldik

Pervaneyiz yana geldik
Zincir ile dar bilmeyiz

Evvel ahir yar kuluyuz
Haydar gezer kuluyuz
Ezelden ikrar kuluyuz
Müminiz inkar bilmeyiz

Muhittin Abdal coşunca
Mevci deryayı aşınca
Aşk önümüze düşünce
Hiç sabır ve karar bilmeyiz

Nefes

Horasan şehrinde zuhur eyleyen
Hünkar Hacı Bektaşı Veli pirimdir
Gelip rum diyarın pirnur eyleyen
Hünkar Hacı Bektaşı Veli pirimdir

Güvercin donunda pervaz eyledi
Rum erleri gelip niyaz eyledi
Tevelli sırrına ağaz eyledi
Hünkar Hacı Bektaşı Veli pirimdir

Cansız duvarları odur yürüten
Beştaşı getirip şahit eyleyen
Kara taşı hamur gibi yoğuran
Hünkar Hacı Bektaşı Veli pirimdir

Burhan istediler ol dem pirinden
Ak dedi ak pu kar aktı yok iken
Avucunda gösterdi nurdan yeşil ben
Hünkar Hacı Bektaşı Veli pirimdir

Pirim nesl-i isna aşar değilmi
Kapısında kuldur bu kem-ter
Muhammed Ali varisi ilmi
Hünkar Hacı Bektaşı Veli pirimdir

Nefes

Mürşit ve rehber sundular kevser
Alhamdulillah
Sofra Ali'nin Himmet Velinin
Şöhreti dinin Alhamdulillah

Haktır Muhammed olmuşuz ümmet
Bulmuşuz rıfat Alhamdulillah

Muhammed güldür Pirim bülbüldür
Cümlemiz kuldur Alhamdulillah

Dosta mühimmattır Cümle bir canız
Ehli imanız Alhamdulillah

Pire muhabbet canile hizmet
Talibe nimet Alhamdulillah

Aslımız nurdur Vaktimiz surdur
Sözümüz budur Alhamdulillah

Haşim in zikri el fik'ru fahri
Bu demin şükrü Alhamdulillah

Nefes

Cihan var olmadan adem deminde
Hakkı ile birlikte yekdaş idim ben
Var eyleyip çün bu mülkü o demde
Yazdım tasvirini nakkaş idim ben

Anasırdan bir libasa büründüm
Nar ve bad ve ab'tan göründüm
Hayrul beşer ile cihana döndüm,
Adem ile beraber bir yaş idim ben

*Ademin sulb*ünden şit olup geldim (döl)*
Nuh ile beraber tufana girdim
Bir zaman bu mülke İbrahim oldum
Yaptık beytüllahı taş taşıdım ben

İsmail göründüm bir zaman ey can
Hem İshak hem Yakup oldum bir zaman
Eyüp geldim çok çağırdım el-aman
Kurt yedi vücudum kan yaşıydım ben

Zekeriya ile beni biçtiler
Yahya ile kanım yere saçtılar
Davud geldim çok peşime düştüler
Mührü Süleymanı çok taşıdım ben

Mübarek asayı Musa'ya verdim
Ruhul Kudüs'ile Meryem'e girdim
Cümle enbiyaya ben rehber idim
Cibril emine sağdaş idim ben

Sulb pederinden Ahmet muhtar (döl)*
Rahnumalarından ayırdı Zülfikar*
Erişip oldum cihana yadigar
Kul iken zatıyle sırdaş idim ben

Tefekkür eyledim ben kendi kendim
Ma'cizat görmeden imana geldim
Şah Merdan ile Düldüle bindim
Zülfikar bağladım tiğ taşıdım ben

Şükür matlibimi getirdim ele (isteğimi)*
Cem' olduk bir yere ehl-i beyt ile
Gül oldum feryadı verdim bülbüle
Kırklar meydanında faraş idim ben

Şakahum hamrundan içildi şerbet
Raf oldu hicaplar ettik muhabbet
Açıldı meydanda sırrı tarikat
Aldığım esrarı çok taşıdım ben

Hidayet erişti bize Allah'tan
Biat ettik cümle Resulullah'tan
Haber verdi bize sır fiallahtan (tanrı sırlarından)
Şah merdan ile sırdaş idim ben

Bu cihan mülkünü devredip geldim
Kırklar meydanında erkana girdim
Şah Velayetten kemer best oldum
Selman Pak ile yoldaş idim ben

İkrar verdik cümle dizildik yola
Kerbela'da Şah şehitle bile
Sırrı faş etmedik asla bir kula
Pay ettik dertleri çok taşıdım ben

Bu dünyaya bir dem çok gelip gittim
Yağmur olup yağdım, ot oldum bittim
Vücut ikliminde bin devir ettim
Horasan'dan gelen Bektaşi'dim ben

Kah-ı nebi, kah-ı Veli göründüm
Kah- uslu kah-ı deli göründüm
Kah-ı Ahmet kah-ı Ali göründüm
Kimse bilmez sırrım, kalleş idim ben.

Şimdi Hamdullah Aslan dediler
Gelip gettim zatım hiç bilmediler
Bir kimse bu rumuzu fehm etmediler
Her gelen mahluka kardeş idim ben

Destan

Yerde insan gökte melek yok iken
Kudretten bir nur indi süzüldü
Cümle mahluk kandildeki nur iken
Ayn Ali mim Muhammed yazıldı

Ol dem yaratıldı deve ile piri
Kaftan kaf'a hüküm ederdi herbiri
Vardı hem onların bir sultanları
Gayet pehlivandı pek zorbaz idi (güçlü)*

Üçyüzelli batman közü çekerdi
Vurunca gaz kafı kufu yıkardı
Cümle devler anın havfin çekerdi (korkusunu)*
Y_di iklim dört köşede raz idi (saklıydı)

Üçyüz altmış arşın idi kameti (boyu)*
Hiç bir kula benzemezdi heybeti
Yetmiş yedi arşın idi sıfatı
Bakınca magripten meşrik düz idi

Kaf dağında bir bağ vardı hurmadan
Ol vakit yoktu dünyada insan
Gördü bağ içinde bir taze civan
Şad ve uarrem olup gayet sevindi

Nigar mısın deyip sundu elini
Benliğinden geçti, sıydı halini
Üzge bilmedi hiç ahvalini
Tezden hemen yüz üstüne yıkıldı

Yedi günden sonra buldu özünü
Eli bağlı kan doldurmuş gözünü
Sultan Süleyman'a vurdu yüzünü
Süleymansın şu bendimi çözündü.

Süleyman der kim bağladı elini
Kaddin hilal olmuş bükmüş belini (uzun boyun)*
Kim eyledi sana bunca zulumü
Hak emri böyle imiş gezindi

Dev'de der ki beni bağlayan uşak
Akıl, baliğ değil oniki ancak
Bir darbe ile beni eyledi helak
Yüzü şahin gibi uçtu süzüldü

Süleyman'der biz bu sırrı biliriz
O işi tutanı bizde sezeriz
Sanma senin ellerini çözeriz
Elin bağlı binyıl dahi gezindi

Dev de der ki ahirinde ne olacak
Bu dert bize kıyamete kalacak
Süleyman der Muhammed var gelecek
Ahir zaman yakın derler sezildi

Nice bin yıl geçti, nice bin saat
Yer duruldu karşı geldi yedi kat
Zahir oldu Ali ile Muhammed
Karşısında dev derildi dizildi

Mekke Medine'nin halkı devşirdi
Devi görenlerin tebdili şaştı
Kabe'nin üstüne gölgesi düştü
Kamu görenlerin benzi bozuldu

Yedi iklim padişahı geldiler
Geldiler de taraf taraf kondular
Tezden Muhammed'e haber verdiler
Gelince bir haber al, gel tez dedi

Muhammed der Deve, nerde bağlandın
Adın nedir, bunca nerede eğlendin
Süleyman Nebi'ye, Nuh'a varmadın
Elin bağlı bin yıl dahi gezindi

Dev de der ki adım
Kaftan kafa kadar hüküm ederdim
Süleyman Nebi'ye, Nuh'a uğradım
Ne yaram ögündü, ne bağ çözüldü

Yüz yirmi dörde verilmez adet
Bunca peygamberden bulmadım meded
El-aman mürvet kile ya Muhammed
Kuşca canım kafesinden süzüldü

Süleyman'dan haberini alin mi?
Kaftan ırak yollarından giden gelin mi?
Görünce gözsen oğlanı bilin mi?
Eğlenme, de şu orduyu gez indi

Büyük küçük bu haberi duyanlar
Dellal koyup çarşı çarşı sordular
Cümlesi de derildiler geldiler
Hepsi Devin karşısında dizildi

Nice günler geçti aylar savuştu
Dert ehli de dermanına kavuştu
Bunca insan tekce tekce buluştu (birer birer).*
Gümanım kalmadı umum üzüldü (kuşku)*

Dev de der ki beni aldı bir merak
Gelemem bir dahi, menzilim ırak
Aradığım oğlan burdadır mutlak
Yana yana şu vücudum köz oldu

Muhammed der Dev'e dava eyledin
Bunca halkı bir araya dirnedin (topladın)*
Oğlan burda sen oğlanı görmedin
Elin bağlı bin yıl daha gez indi (gez şimdi)

Dev de der ki sanman ben deliyim
Kaf'tan ırak yollarımdan gelirim
Görüncenez ben oğlanı bilirim
Kaşlarında mim duası yazıldı

Hak emriyle gökten Cebrail indi
İndi de namına sultanı sundu
Allah Muhammed'e selam gönderdi
Muhammet'sin deyü bendin çözündü

Muhammed Süleyman'a gel dedi geldi
Aleme bir nurdur balkıdı doğdu
Süleyman donunda Ali'yi gördü
Dev Muhammed hırkasına sarıldı

Dev de Muhammed'e söyler pusidan
İşte ellerimi bağlayan oğlan
Yerde insan gökte melek yok iken
Duyar idim çok dev başını keserdi

Ali Devin kusuruna kalmadı
Kimi inandı da kimi inanmadı
Çok önceden ikrar veren dönmedi
Münkirin gönlüne lanet yazıldı

Büyük küçük bu haberi işitti
Ali'nin sırrına kimi erdi yitti
Dev müslüman oldu salaya gitti
Cemaat dağıldı alay bozuldu

Kul Himmet üstadım dediğim, neden
Gitmiyor sevdası bir dem serimden
İkrarlık güderek elestü deminden (öncesizlikten)*
Hakkın ismi kalbimize yazıldı

Nefes

Böyle buyurmuştur pirler erenler
Sırrı sır eyleyen cana aşk olsun
Sırrını vermeyip candan geçenler
Sırrı ser eyleyen cana aşk olsun

Dinle karındaşım iş bu meydanda
Ne gördünse kalma gümanda (kuşkuda)*
Cemal hakkı gör kamil insanda
Sırrı ser eyleyen cana aşk olsun

"Başım yola bağlı" buyurmuş Ali
Bu yol Zülfikar'dan keskindir beli
Arifin esrarını ne biliyor deli
Sırrı ser eyleyen cana aşk olsun

Sen seni bildinse gel hakka kavuş
Yoksa bu meydandan ırak ol savuş
Kim arş-ı alaya uçamaz her kuş
Sırrı ser eyleyen cana aşk olsun

Hakkın cemalini gördüm huyda
Etmişiz teberri kıldık tevelli
Seri ver (Şehidi) sırrı etme ifşa
Sırrı ser eyleyen cana aşk olsun

Nefes

Herdem gönlümde zikrim
Aman ya murtaza Ali
Evvel ahir budur fikrim
Aman ya murtaza Ali

Gece gündüz ibadetim
Secde eyleyüp taatim
Zikr ve fikrim münacatım
Aman ya murtaza Ali

Görünen bu can gözüme
Nazar eyleyen özüme
Halavet veren sözüme*
Aman ya murtaza Ali

Efendimsin sen ezeli
Seni bildik lem yezli (hiç yok olmayacak olan)
Kalp ve sinemde yazılı
Aman ya murtaza Ali

Görünen hem gören sensin
İşitip söyleyen sensin
Bu kudreti veren sensin
Aman ya murtaza Ali

Arş kalbimde mahmudum (şükür edenim)
Sensin matlup ve mabudum** (*istediğim, **tapındığım)*
İki alemde maksudum
Aman ya murtaza Ali

Hac ve Zekat ve namazım
Savm ve Salat ve niyazım
Sensin benim çare sazım
Aman ya murtaza Ali

Ehli Beytin bendesiyim
Aşık efendisiyim
Bir ayn şermendesiyim
Aman ya murtaza Ali

Şahım sen merhamet eyle
Hilmi ye mürüvvet eyle
Mahşer günü şefkat eyle
Aman ya murtaza Ali

Nefes

Uyur idik uyardılar
Diriye saydılar bizi
Koyun oluşu anladık
Sürüye saydılar bizi

Halimizi hal eyledik
Yolumuzu yol eyledik
Her çiçekten bal eyledik
Arıya saydılar bizi

Hak defterine yazıldık
Pir divanına dizildük
Bal olup şerbet ezildik
Doluya saydılar bizi

Pir sultanım ne var şunda
Çok keramet var insanda
O cihanda şu cihanda
Ali'ye saydılar bizi

Nefes

Dün gece seyrimde batın yüzünden
Hünkar Hacı Bektaşı Veli'yi gördüm.

Elifi taç başında, nakabı yüzünde
Asli imam Bektaşı Veli'yi gördüm

Geçti seccadeye oturdu kendi
Cemal-i nurundan çara(ğ) lar yandı
İşaret eyledi sakiler sundu
Anda haktan gelen doluyu gördüm

İçtim ol doluyu aklım yitirdim
Çıkardım kisveti ikrar götürdüm
Menzil gösterdiler geçtim oturdum
Tığbend ile bağlı belimi gördüm

Mürşit eteğinden tutmuşum destim
Bu idi muradım
Bilmem sarhoş muyum içmişim mestim
Hu ismi verd eden dilimi gördüm.

Kalender Abdalım koymuşum seri
Şükür kurban olup gördüm didarı
Erenler sururu.... rehberi
Hünkar Hacı Bektaş Veli'yi gördüm.

Nefes

Fena bağında her demde
Ali senden medet senden
Lisanımdaki medhimde
Ali senden medet senden

Yüzü sebul mesanimdir
Kitabı Cavidan'ımdır
Dilimde tercümanımdır
Ali senden medet senden

Du alemde olur sair (iki alemde geçerlidir)*
Eğer evvel eğer ahir (gizli açık olsada)
Eğer evvel eğer zahir (önce ve son olsa)*
Ali senden medet senden

Velisin, vahyi mutlaksın
Hakikati cümleye haksın

Ali senden medet senden

Bu Virani kalenderdir
Gulam Al Haydardır
Muradını senden ister der
Ali senden medet senden

Nefes

Bizim içtiğimiz dolu
Dolulaın dolusudur
Ummanlara dalıp çıkan
Erenlerin gemisidir

Sen Ummana dalmadın mı
Dalıp cevher almadın mı
Talip yola gelmedin mi
Ululaın ulusudur

Erişirler bedestanlar
Al çiçekli gülistanlar
Ala gözlü nevristanlar (yeniyetmeler)
Erenlerin korosudur

Nefes

Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Hünkar Hacı Bektaş pirim hu deyu

İndim eşiğine niyaz eyledim
Hünkar Hacı Bektaş Balım hu deyu

Vardım kapısına sanduka nurdan
Eşiğine yüzüm sürdüm hanından

Destur aldım ben gül yüzlü pirimden
Hünkar Hacı Bektaş Balım hu deyu

Balım sultan sayvan kurmuş oturur
Feriştahlar her hizmetim yitirin

Yedi iklim, dört köşeden getirir
Hünkar Hacı Bektaş Balım, hu deyu

Meydanda oturan mertlerin merti
Her sabah okunur erenler verdi

Hak Muhammed Ali pirimin ceddi
Hünkar Hacı Bektaş Balım hu deyu

Haktan geldi yeşil ferman göründü
Rumun erlerine cümle okundu

Karaca Ahmet sultan bendesi oldu
Hünkar Hacı Bektaş Balım hu deyu

Sersem Ali vardı pire dayandı
Çara(ğı)mız levzk budaktan uyandı

(...) olan her bir renge boyandı
Hünkar Hacı Bektaş Balım hu deyu

Nefes

Hey erenler şaha kimse eremez
Şahın kanberine kul olmayınca
Her "Kanberim" diyen Kanber olamaz
Edeb ile erkan yol olmayınca

Arama ırakdan vardır yakını
Gerçek olan talip bulur hakkını
Yükletmezler sana yolun yükünü
Bükülüp kametin dal olmayınca (boyun)*

Mecnun olan gezer daim deştinde (kır, ova)*
Aşkın dolusunu tutar destinde
Seni taşırlar mı başlar üstünde
Mürşit nazar edip gel olmayınca

Dertmend olmayan gönül hak olmaz
Aşık olmayanlar sine çak olmaz
Kul Himmet'im der vücut pak olmaz
Mürşiti kamilden el olmayınca

Nefes

Alemi ervahta1 ruhlara mevla
Ten mülkün vermedi ahd ve amansız2
İkrar-ı ezelde duranlar hala
Mümini kamildir şeksiz, gümansız3

Cahilin rüyası hakka yorulmaz
Tecellinin4 cilvesinden sorulmaz
Eğri okla doğru nişan vurulmaz
Doğru ok atılmaz eğer kemansız

---

1. Ruh dünyasında 2. Güven. 3. Kuşkusuz 4. Kader

Bir içim su içmedin mi elimden
Bir nasihat duymadın mı dilimden
İkrar silahların(ı) gelip belimden
Kast ettin canıma behey imansız

Kim gülü dikenden ayırıp seçer
Herkes amelinin5 mahsulunu biçer
Gam yeme (Seyrani) bugün de geçer
Yüce dağ başları dumansız olmaz

Nefes

Verdiğin ikrarda dururum dersen
Mürşidin emrine itaat eyle
Helal haram demez bulduğun yersen
Müminlik davasını ferağat eyle.

Tabib ister bu yarayı yarmaya
Zahmi1 aşkın merhemini sarmaya
Kudretin yok ise beyte2 varmaya
Gönül beytullahtır3 ziyaret eyle

Taşa çaldım elden şişe-i ari
Harc ettim4 bu yolda eldeki varı
Kötülüğe iyilik er kişi kârı
Kemlik5 edenlere inayet eyle

Tartıp gündüzünü sıkma (Seyrani)
Rızayı bariden6 çıkma Seyrani
Gönül (beytullah)tır bıkma Seyrani
Elden gelirse imaret7 eyle

---

5. Yapmağının 6. Ürününü

1. Yara 2. Ev-aile 3. Allah evidir 4. Harcadım 5. Kötülük 6. Yaratanın hoşnutluğundan 7. Yoksul evi

Nefes

Gönül sarayını eyle müzeyyen1
Belki milmanlığa2 ham gelse gerek
Vahdetinden3 kesrete4 olmuş muayyen
Kesretten vahdete şan gelse gerek

Kuluna yardımcı yaratan kefil
Yarattığın etmez bir vakt-i sefil5
Sur düdüğün üfleyince İsrafil
Çürümüş tenlere can gelse gerek

Merdane6 görünmüş Süleyman'a muz
Bedihi7 vallah-u aleme elumur8
Huzura hazır var, hazıra huzur
Yatıp bu (Seyrani) yan gelse gerek

Nefes

Dini bütün müslümanın gözleri
Merhamet bahrine dalmada olur
Arif söylemeden duyar sözleri
Kıssadan hisseyi almada olur

Bulunca arifi can kurban verem
Ayağı altına yüzlerim sürem
Ey gün dostuna eğlesen kerem
Bir gözü kusura kalmada olur

Arif kalkan edip sabır ve hilmini1
Anınla def' eder2 zalim zulmünü
Anlamayan avcı av ilmini
Kuşunu dumana salmada olur

---

1. Süslü 2. Klavuz 3. Birliğinden 4. Çokluğa 5. Kötü çağ 6. Yiğit, erkek 7. Şaşılası 8. Tanrı bilir

1. Güvenin yumuşaklığı, 2. Yok eder

Tabiblerin ilmin ehli derd okur
Dert (Seyrani) ye derman mert okur
Ham sofular tesbih çeker verd okur
Gözü hayvan yemeyen çalmada olur

Nefes

Adem tabiatlı, melek sıfatlı
Şah olursan sana gülda bulunur
Her kim güler yüzlü dilleri tatlı
Olsa, anda lütf-u hüda bulunur

(Kalu beli)1 ikrarını güdersen
Anda olan borcu bunda ödersen
İsmail veş 2 canın teslim edersen
Sana gökten aynen feda bulunur

Pehlivanlık edip nefsin yıkarsan
İmanın nurundan şem'a3 yakarsan
Musa gibi Tur4 aşkına çıkarsan
Sana hak dilinden nida5 bulunur

İkrar kapısından dışarı durdu
(Seyrani) imandan ne haber sordu
Deryada mermer taş içinde kurdu
Ağzında yeşil ot gıda bulunur

Nefes

Gözümüz didar-ı pakına1 nazır2
Gönlümüz huzur rahmanındadır
Kemal kudretin3 her şeyde zahir4
Görenler vadiyi hayranındadır

---

1. evet diyenlerin, 2. gibi, 3. mum vs., 4. Tur dağı, 5. Çağrı.
1. güzel yüzüne, 2. bakar, 3. olgun gücün, 4. her varlıkta görülür,

Gören görür ama göremez âma
Varlığın birliğe daldır5, hüvanda6
Senden eyler iltica yı temenna7
Canımız altafı8 ihsanındadır9

Rüştü böyle ettim ikrar ve iman
İnandım billahi bi şek10 bi güman11
Mekanın yok, haşa değilsin mihman12
Halk-i alem13 senin mihmanındadır

Nefes

Elestu bezminde saki-i kudret1
Kandırdı selsebil peymanesinden2
Bulmak isterdim vahdetde3 kesreti4
Çıkmadım bir vakit meyhanesinden

Sefine-i aşka5 dâd6 olmayınca
Bad-ban7 neylesun bad8 olmayınca
Pervane şem'inden9 yad olmayınca
Şem'a vaz mı geçer pervanesinden

Geçmişlere nisbet, gelecek üstün
Evvelin fikriyle, encamın10 düşün
Bu darıfelekte (Seyrani) bir gün
Lanel1 kuştan geçer, kuş lanesindan11

---

5. kanıtlar, 6. apaçık, belli, 7. dileğini, 8-9. hoşnut edici verililiğin, 10. şüphesiz, 11. kuşkusuz, 12. yol gösterici, 13. yaratılmış evren
1. güç veren, 2. şarap bardağı, 3-4. birlikte çoğulluğu, 5. aşk gemisine, 6. adalet, doğruluk, 7. yelken (ci) 8. rüzgar, 9. mum, 10. sonun, 11. kuş yuvası.

Nefes

Top dilden çıktı külle-i ahım1
Mah-ı2 münevveri3 deldide geçti
Andan pertab etti4 ol ruyi5 mahim
Hurşidi6, haveri7 deldi de geçti

Ol burç eflakı8 etti bikarar9
Kale-i hayberi kıldı tarumar
Sed iskenderi yıktı aşikar
Kaf mücevheri deldi de geçti

Lutfi ahımdan titredi alem
Kıyamet mi koptu, yoksa muharrem
Haraba yüz tuttu ol bağ erem
Çarh-ı sin'i vuzrı10 deldi de geçti.

Nefes

Bir adem bağlansa riyal babına2
Dilde noksan eder ibadetini
Mağrurluk getirir kendi kendine
Her kim beğenirse kıyafetini

Nazar kıl aleme gözleri kında
Mürüvvet kalmamış hiçbir insanda
Mahanet olmasa3 fani cihanda
Kimse terk eder mi velayetini

Muhfiyen dur olma rah-ı4 rızadan5
Çek desteği gayri bu masevadan6
Kesmem umudumu Al abadan
Gözlerim ukbade7 şefaatini8

---

1. bütün ahım, 2-3. yüz aydınlığı, 4. atıldı, sıçradı, 5. tunç görünüş, 6. güneşi, 7. doğuyu, 8. evren, 9. kararsız-dengesiz, 10. vezirlerini (yöneticilerini)
1. ikiyüzlülük, 2. kapısına, 3. ilanet olmasa .5 hoşnutluk, 4. yolundan, 6. eşitsizlikten 7. af dilenmesini

Nefes

Kırklar karesinden bade1 nuş2 etti
Gönül masken tuttu meyhanelerde
Cihanın varına faramuş etti3
Sureta4 gezeriz ğamhanelerde

Erenler rahina5 kim eder heves
Can bülbülü uçar kalır bir kafes
Bir piri azizden alındı nefes
İlmu kimya vardır irfanlarda

Seyrani adamlık halini takın
Adem ilmul yakin6 hem aynül yakin7
Ehlü harabata8 hor bakma sakın
Define bulunur viranelerde

Nefes

Sureta karınca mahluk insan
Kandili kübraya1 ilişti kaldı
Yazıldı besmele işareti nihan2
Ol arşı a'laya3 ilişti kaldı

Alan aldı erenlerden himmeti
Cahile alemde etmem minneti
Ehlinden sorarlar sırrı hikmeti
Muallak4 balaya ilişti kaldı

(Seyrani)yim zira aşkım dolmadı
Mağrur olan muradını bulmadı
Melek tevekkeli5 şeytan olmadı
Azazil6 "La""la" 7 ya ilişti kaldı

---

1. şarap, 2. ballandı, 3. unut(tur)du, 4. öylesine, 5. yoluna, 6. yakının bilimi, 7. yakının sözü, 8. virane halkına

1. Büyük kandile, 2. Gizli İşareti, 3. Yüce tahta, 4. Asılı, 5. Boş yere, nedensiz, 6. Şeytanın melek halindeyken adı. 7. Hayır hayır olumsuzlama- inkar

Nefes

Tefekkür eyledim1 (ummul kuranı)2
Rumuz besmele bir bada kaldı3
Topraktan yarattı hak uns ve canı
Kimi la da4, kim illa da kaldı

"La" diyen küfür ile marsıftur5 hala
İlla oldu müminlere rehnüma6
(Kab kavsin7) den geçti Mustafa
Mesihan8 dördüncü semada kaldı

(Ruzya) mi'raçla olan muammer
Mefhiri9 mevcudat10, mefhiri daver11
Hayat üzre girip İdris peygamber
Çıkmadı cennet alada12 kaldı

Nefes

Ol kudret nuru kandilde iken
Şefaatil Mustafa'ya verdiler
Ruhlar ta karınca şeklinde iken
Şeriati ulemaya verdiler

Huda2 (kân)3 emrinde, kafile nun da
Bunu bilmek gerek çarh-ı gerdünde4
Zülfikar elinde, düldül altında
Cesareti murtazaya verdiler

Ne esrar var gör kim hüküm calaıda
Alimler5 tafsilin6 görüp kitapta

---

1. Düşündüm, 2. Kuranın anasıru (kuran anayı), 3. Besmelenin işaretleri "b" de kaldı. 4. Hayır, 5. Nitelendirilmiştir, 6. Yol gösterici, 7. Takından geçti, 8. İsa, 9-10. Varlıkların övüncü, 11. Tanrı adlarının övüncü, 12. Yüce-yüksek.
1. Affı istemeyi, 2. Tanrı, 3. Ol, 4. Boyun eğme aleminde, 5. Bilginler, 6. Açıklamasını,

Yüz yirmi dört bin nebi7 turabda8
Sematı9 mesihaya10 verdiler

(Himmedi) nuş11 etti aşk ırmağında
Peygamberler tahtı arşın sağında
(Şakka elkamer)12 nuri bir parmağında
Mucizatı13 enbiyaya14 verdiler

Nefes

Atamız hazreti Adem'den evvel
Ser kibriyadal pinhan2
Hiç abı engürı3 nuş4 eylemeden
Revan çeşmemden5 seyran idim ben

Hazine-i aşkım dildedir lezzet
Değil bir ademden haktan inayet6
Arsa-i vücuda7 yetmiş üç millet
Hiç ayak basmadan bir can idim ben

İsmim bu alemde düşmeden dile
Aşkın defterine yazıldık hele
Bir zaman hazreti ademle bile
Vücut ikliminde cevelan8 idim ben

"Kaf" ve "nun"la halkı halk eyledi hak
Üryani halkın9 esrarına10 bak
Nazargah huda basmadan ayak
Bir mahfıl 1 makamda mihman12 idim ben.

---

7. Peygamber, 8. Toprakta, 9. Gökleri, 10. Hrs. İsa'ya, 11. Bal etti, 12. Ayı ikiye ayırdı, 13. Mucize göstermeyi (insana zayıflığını göstermeyi), 14. Peygamberlere.

1. Büyüklerin serinde, 2. Gizli idim, 3. Üzüm şarabını, 4. Hal eylemeden, 5. Akıp giden söz çeşmemden, 6. Koruma, önem, 7. Varlık dünyasında, 8. Gezer idim, 9. Yaratılış 10. giğine, 11. Saklı, 12. Konuk.

Nefes

Dilberim bu cisme bir can dediler
Gönüller tahtına sultan dediler
Bu dertli canların şeksizl tabibi2
Seni diriltmeye derman dediler.

Şanında gelmiştir (ahsenil kusas3)
Budur gökten inen furkan4 dediler
Sıfatın5 zatının evrakı6 gibi
Yüzondört sure-i kuran dediler

Yüzüm hak fatiha, serdedir boyun
Cemaline arşı rahman7 dediler
Hüsnün cennet imiş, haddin8 melekler
Yanağın ravza-i rıdvan9 dediler

(Kab kar şın)dir kirpik cana
Dudağın çeşme-i hayvan dediler
Vusalın10 ka'bine11 eren aşıklar
Şüphesiz Yusuf Kenan dediler

Aşkımla devr eder bu çarhı felek
Kainat hükmünle ferman dediler
Ne fettan yay imiş kaşınla gamzen
Muhittin okuna kurban dediler

Nefes

Katreden1 deryayı ummanı buldum
Eriştim, menzili payanı2 buldum
Zehi menzil3, zehi bu dem içinde
Ne kutlu saat ol devranı buldum

---

1. Güvenilir, 2. Doktoru, 3. En güzel söylenceler, 4. Ayrılık, 5. Tanımın, 6. Kişiliğinin belgesi gibi, 7. Bağışlayıcının tahtı, 8. Yaraşırın, 9. Hoşnutluk yuvası (beşiği), 10. Ulaşma, erişme, 11. Topuğuna, yakınına.
1. Damladan, 2. Temelevi, 3. Temiz, erim, konut,

Aşkının pazarını seyrederken
Nigaha4 düş olup cananı buldum
Can erdi vuslata5 raf oldu6 nikab7
Yakub'un Yusuf Kenan'ı buldum

Vücudum turuna çıktım bi güman8
Ben anda Musa'yı Ümranı buldum
Tevrat'ı, Zebur'u, hem de İncil'i
Muhammed katında furkanı9 buldum

Dilberim meğer ki yüzü mushafmış10
Yazılmış hattında kur'an'ı buldum
(bist ve heşt ve S ve D) buldu nişanı
Ayeti, delili, burhanı buldum.

Muhittinim bugün divanı alide
Okudum, defter ve divanı buldum

Nefes

Erenler görünüz ne tühfe1 canım
Defterim elimde, dilde divanım
Okurum yazarım bir gizli gencim
Cahiller gözünden hayli nihanım2

Ummadn gelirim gerçi4 katreyim3
Denizim deryayım, bahrı ummanım
Gelende, gidende, devri zamanda
Çarh ile dönerim devri zamanım.

Onsekiz bin alem mevzimdir5 benim
Kah-ı yahşi olur, kahı yamanım

---

4. Bakışa, 5. Kavuşmaya, 6. Yok oldu, 7. Peçe, yüzörtüsü, 8. Kuşku, 9. Ayrılığı, hasreti. 10. Kuran.
1. Olağanüstü yaratılış, 2. Saklıyım, 3. Damlada 4. olsam, 5. Dalgalarımdır,

Ay ile güneşte seyran ederim
Kah-ı şemsim6, kah-ı maha7 tapanım.

İsa'yım, Musa'yım, hemi Mustafa'yım
Ahmet'im, Mahmut'um, ehli imanım
Safilim8 Sailim,9 gazibim, yetim
Erenler yolunda kulum, kurbanım

Muhittin abdalım bir kemter10 kulum
Hakkın fazlıyla11 ehli irfanım

Nefes

Acep dosttan bize nazar olamı
Dost ile usluca pazar olamı
Gönül diyarına hükmünü yürüten
Gönülden gönüle gezer olamı

Ne ki kılsa yine malumdur ana
Görüp ayıbımızı yazar olamı
Söylesen hak sözün yüzünü döner
Yoksa cahil haktan bizar1 olamı

Erenler sözünü pişirir söyler
Erin nutku candan sızar ola mı
Muhittin fariğ ol2 sözü üretme
Söyledikçe bu söz uzar olamı

Nefes

Okusunlar yazsınlar
Hoşça name1 düzsünler

---

6. Bir güneş olurum, 7. Bir yüze tapanım, 8. Sıradanım, 9. Yardım soranım, (arayanım) 10. Alçak gönüllü, 11. Erdemliliği-veliliğiyle.
1. Bezmiş, usanmış, 2. Bu işi bitir, boşta kal.
1. Yazılar,

Söylenecek bir sözü
İnci gibi dizsinler

Girip gönül şarına2
Konu can pazarına
Sarf eyleye birine
Cevher yoğun çözsünler

Şeriati yüzleyip
Tarikatı gözleyip
Marifeti izleyip
Hakikatı sersinler

Derviş olan yolunda
Mana gerek dilinde
Erenlerin gölünde
Balık olup yüzsünler

Muhittin'e uyanlar
Gelsin derdim duyanlar
Ben seyyahım diyenler
Can mülkünü gezsinler

Nefes

Hazeriml şarabı benim
Abı hayat bendedir
Kevser2 dileyen gelsin
Kadir4 ve berat3 bendedir

Evş-i hayatla can benim
Delil ve burhan5 benim

---

2. Gönü şehrine.
1. Medeniyetin, barışın, 2. Cenet içkisini, 3. Rütbe, nişan verilişini bildirir ferman (yetki), 4. Güç, erke, 5. Kanıt,

Lavh6 ile kuran benim
Savm7 ve salat8 bendedir.

Geldi iman hissesi
Gitti gam ve gazası9
Ali Hamza kıssası10
Oı hikayet 11 bendedir

On dur mafsal12 parmak
Can ile hakkı bulmak
Yedi deniz dört ırmak
Şat13 ve fırat bendedir

Musa ile Tur benim
Cennetiyle hur14 benim
İki benim, bir benim
Bin kainat bendedir.

Ey can sözümü işit
Benim mah ile15 hurşit16
Hem talibim17 hem mürşit18
Çok hidayet bendedir

Ol yedi mushaf19 benim
"tah" benim "kaf" benim
"Nun" benim "kef" benim
Heft20 ayet bendedir.

Anladım "kaf"ı "nun"u
Tanıdım cisim ve canı
Hem bilmişim ben beni
Zat ve sıfat bendedir

---

6. Yazı tahtası, 7. Oruç, 8. Namaz, 9. Egemenliği, 10. Hikayesi, 11. Söylenceler, 12. Eklem, 13. Kıyı, 14. Güneş, 15-16. Ay ve güneş, 17. Hem öğrenmeyi isteyenim, 18. Hem öğreten yol gösteren, 19. Kur'an, 20. Yedi ayet,

Okuyup yazan dahi
Terazi düzen dahi
Ol yedi ezan dahi
On bir kamet21 bendedir

Muhittin'im eğlence
Dûş oldu gizli gece
Hem yenmiş türlü rence22
Özge necat23 bendedir

Nefes

Gel bana bir söyle ki
Minber ve mihrap nedir?
Biliyor musun aslını
Abl nedir?, turab2 nedir?

Bad3 ve nar4 ne nesnedir?
Aslı nedendir ânın?
On sekiz bin alem ne
Bu sorgu hesap nedir?

Yirmi sekiz harf tamam
Yazdığın kitap nedir
Yedi hattır yedi hal
Neyler onda kile5 ve kâl6
Şeklin insan şeklidir
Çektiğin azap nedir?

Okudum bildim derken
Ki hakkı buldum derken
Uyanmazsan uykudan
Gözündeki hivab7 nedir?

---

21. Boy, 22. Sıkıntı, zorluk, 23. Kurtuluş.
1. Su, 2. Toprak, 3. Rüzgar, 4. Ateş, 5-6. Denildi-dedi, (söylenti), 7. Unut yitimi,

Eğer sahibi nazarsan
Sen özünü anlarsın
Muhittin ne delil var
Arada hicab[8] nedir?

Nefes

Ey hakka yol isteyen
Bu yolda niyaz nedir
Biliyor musun mürşidin
Yolda kılavuz nedir

Miraç gecesinde hak
Buyurdu Muhammed'e
Beş vakitle koy sünnet
Ol sünnete farz nedir

Cuma günü Ahmete
Calab bir ayna sundu
Aynada ne göründü
Gören arı göz nedir

Yediyi sekiz ettim
Sekizi dokuz ettim
Unuttum yüz ettim
Yüz içinde yüz nedir

Hak yarattı her şeyi
Ne ki var kötü iyi
Kabul kıldı kamuyu
Arada gammaz nedir

Muhittin sözü dinle
Sözünü bilde söyle

---

8. Ayıran örtü.

Kim söyler kim işitir
Bu sözde arz nedir

Nefes

Beni dilberim yüzünde
Yedi ayet buldum evş
Şirin dehan sözünde
Ab-ı hayat buldum evş.

"Elif" Allah, "b" baha
hi taala, "S" sevaş
"Cim" cemal ile, celal
"H" de hayat buldum evş

"H" (cH) hayalinde gönül
"Dal" delalet de gezer
"Zel" (düstünde nokta) zelletten biridir
Rah ve rahat buldum evş.

"Sin" seyahat buldum evş
"Şim" şeriat emrine
"Sad" sadakètle sarıl
"Dad" dalaletten uzak (sad üstü nokta)
Nuru necat buldum evş

"Z" zahirede işaret (tı üstünde nokta)
"Ayn" ayni hakikat
"Ğin" ğayrı bilmedim
Vahdeti zat-ı buldum evş

"Kaf" kurandır bu sözle
Söylenir cümle dille
Geldim ben de söyledim
Kef keyfiyat buldum evş

"Lam" la'alnek şarabı
"Mim" Muhammed Mustafa
"Nun" nübüvvet gösterir
"Vav"da vahdet buldum evş

Hıderim ben "H" ile
"La" dimezim Lam elif
"Ya" yudum yüzüm gözüm
Ben saadet buldum evş

(Muhittin'im) hak bana
Sözden açıldı bu bab
Nice nüket buldum evş.

Nefes

Ey cismi ademe can
Ey nutku derril ve mercan
Ey nurunu tanıyan
Ey aklı kamil insan
Ey hakikat gencine
Erişen mert-i meydan

Hak taala hakkında
Sana "kerramna2 dedi
Ey manayı "hel eta" 3
Ey suretinde rahman

Ey nokta-i kitabı
Bulan hat ve halinde
Ey halinden haberdar
Ey hayatı cavidan

---

1. Parlak, ışıldayan, 2. Size keremde bulunduk, 3. Geldi mi?, 4. Doğrulukla-vefayla

Ey fatiha suresini
Okuyan ihlas ile4
Ey anlayan ebcedi
Ey olan sahibi kuran

Nefes

Her sabah her sabah ötüşür kuşlar
Allah bir Muhammed Ali diyerek
Bülbüller gül için figane başlar
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Kısmetimiz kalbimizde buluna
Veysel Karai gitti yemen yoluna
Arıyız uçarız kudret balına
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Fatma ana durdu hakka duaya
İsa kahreyledi çıktı semaya
Şehriban soyundu bindi deveye
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Bizde çektik imamların yasını
İşit gerçek erenlerin sesini
İçtik Hüseyin için ağu tasını
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Arif olan eleklerden elendi
Talib olan hak yoluna dolandı
Şah Hüseyin Al kanlara boyandı
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Dört kitap yazıldı derdine düştü
Kur'an Muhammed'in verdine düştü
Kul Himmet Ali'nin derdine düştü
Allah bir Muhammed Ali diyerek

Nefes

Giden kimdir kimden haber alayım
Er hak nedir, ğuda nedir, kul nedir?
Eğlen hocam eğlen haber alayım
Tarik nedir, erkan nedir, yol nedir?

Aşık ile maşuk bir yere gele
Aşkın kitabını ellere ala
Sual olunursa cevabın vere
Ağız nedir, dudak nedir, dil nedir?

Gönlünde bir mânî yazıp dururum
Aşkın gemisini düzüp dururum
Arabı acemi gezip dururum
Derya nedir, ümman nedir, sel nedir?

Dört kardeşiz bir gömlekte yatarız
Gömlek birdir bir vücudu çatarız
Pervaneyiz bir ateşe yanarız
Ateş nedir, duman nedir, kül nedir?

Evveli Muhammed, ahiri Ali
Erenler kurdular erkanı yolu
Üçyüz altmış altı servinin dalı
Bağçesinde bülbül nedir, gül nedir?

Din Muhammed dini taptığım tapu
Yıkılır mı hakkın kurduğu yapı
Kırk sekiz bağçeden oniki kapı
Eşiği bekleyen iki kul nedir?

Pir Sultan'ım aşkı elde aramam
Pirimden haber var ğayri duramam
Menzilim uzaktır iline varamam
Cümle şeye vücut olan yel nedir?

Nefes

Oturmuş (nasr) dersin okursun
Gel bunun manasını ver şimdi hocam
Arif gibi her manadan duyarsın
Gel bunun manasını ver imdi hocam

Anadan doğarmış ol şemsi kamer (Güneş, ay)
Yezidin başına tığ ile ter
Bir kısrağı gördüm tayını emer
Gel bunun manasını ver imdi hocam

Muhammed Ali'dir rahmettir yüce
Derilmiş müminler döneli hacca
Ana kız oğlan kendisi koca
Gel bunun manasını ver imdi hocam

Bu bir ağır yüktür yenilgi getir
Erenler cema-i bir irfan yoktur
Anası oğlunun koynunda yatar
Gel bunun manasını ver imdi hocam

Erenlerin kıldan ince yolu var
Dört kapının iki yüzlü dili var
Bir kuş gördüm ayağında nalı var
Gel bunun manasını ver imdi hocam.

Teslim Abdal üryan gezer donu yok
Gezer canlı gibi fakat canı yok
Sular şar şar olmuş fakat kanı yok
Gel bunun manasını ver imdi hocam

Nefes

Dervişim deyüp meydana geldin
Varlığını terk edip geçebildin mi

Bu meydana geldin, erkana girdin,
Bu erkanın sırrını seçebildin mi.

Ayini cem erleri doğrudur yolu
Muhabbetin gülü aşkın bülbülü
Halkı Muhammed'dir meşrebi Ali
Bu meşrebten şerbet içebildin mi

Pire hizmet edip erkanın için
Bir amel kazanıp imanın için
Aşk ile çalışıp öz canın için
Muhabbet hırkasını biçebildin mi

Binbir çiçek herdem açılır
Kimi pinhan olur ger seçilir.
Sutur badeleri anda açılır
Kevseri Muhammed sâkisi Ali

Nefes

Türbesinin üstünü nakşeylemişler
Gel dinim imanım imam Hüseyin
Seni dört köşeye baş eylemişler
Gel dinim imanım imam Hüseyin

Akan sular gibi akarım gelmez
Yezidin yüzüne bakasım gelmez
Şehrine gelince çıkasım gelmez
Gel dinim imanım, imam Hüseyin

Senin dervişlerin yanar yakılır
İmamların katarına katılır
Bunda yezidlere lanet okunur
Gel dinim imanım, imam Hüseyin

---

1. Saklı gizli. 2. Elde tutan.

İmam Hüsey'nin kolları bağlı
Aşık muhiplerin ciğeri dağlı
Hz. Ali'nin sevgili oğlu
Gel dinim imanım, İmam Hüseyin

Şah Hatayım der erenler nerdedir
Kayasız, çalısız bir ıssız yerde
Kerbela çölünde kandilde nurda
Gel dinim imanım İmam Hüseyin

Nefes

Sofu mezhebimi neden sorarsın
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz
Gözlüye gizli olmaz sen ne ararsın
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Önümüze biz kırmızı giyeriz
Halimizce bizde mana duyarız
Mezhep Cafer ul hakka uyarız
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Her kulun çera(ğı)nı yaksa hak yakar
Mümin olanları katara çeker
Aslımız Oniki İmama çıkar
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Muhammed Ali'dir kırkların başı
Anı sevmeyenin nice olur işi
Atalım Yezide laneti, taşı
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Biz tüccar değiliz alıp satmayız
Erenler malına hile katmayız
Karnımız geniştir biz kin tutmayız
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Pir Sultan'ım sö··ler ganidir gani
Evveli Muhammed ahiri Ali
Anlardan öğrendik erkanı yolu
Biz Muhammed Ali diyenlerdeniz

Nefes

Hazreti Ali'nin devri yürüye
Ali kim olduğu bilinmelidir
Alay alay gelen gazileriyle
İmamların öcü alınmalıdır.

Kendin teslim eyle bir sır çeşmeye
Er oldur ki yarin senden şaşmaya
Bin gaziye bir münafık düşmeye
Din aşkına kılınç çalınmalıdır

Yer yüzün kırmızı taşlar bürüye
Münafık olanın bağrı eriye
Sahib-i zamanın emri yürüye
Sultan kim olduğu bilinmelidir

Çağırırlar filan oğlan filanı
Ne itibar yezid kulu palana (esmer)
Kılıcın arştadır doğru gelene
Ya ser verip ya ser alınmalıdır

Pir Sultan'ım abdalım ey dede himmet)
Kendine cevr etme aleme rahmet
İstanbul şehrinde ol tac-ı devlet
Tac-ı devlet ile salınmalıdır.

Nefes

Sanma zahit, doluyum
Şah Kulu, Sultan kuluyum

Hem gedayım hem uluyum (yoksul, fakir)
Şah Kulu, Sultan kuluyum

Hacı Bektaşı Veli pirim
Şah vilayet destegirim (yardımcım)
Hem imamım hem rehberim
Şah Kulu, Sultan kuluyum

Nesli haydar Hacı Bektaş
Meydanına koymuşum baş
Kem nazarla bakma kardaş
Şah Kulu, Sultan kuluyum

Sır çeşmedir, bi riyadır
Pirim şah evliyadır
Ser çeşmedir bi riyadır
Şah Kulu, Sultan kuluyum

Gözlerimden yaş akarak
Başım açık yalın ayak
Hem yanarak, yakılarak
Şah Kulu, Sultan kuluyum

Divaneyim aşka düştüm
Dolu, dolu camin içtim
Ben dünya varından geçtim
Şah Kulu, Sultan kuluyum

Asmenim mühür ve mahım (kubbe)
Astanım, secdegahım (eşiklik)
İki alemde penahım
Şah Kulu Sultan kuluyum

Ben mücrimim kara yüzüm (suçlu, katil)
Kanla dolu iki gözüm

Doğru durur hakka özüm
Şah Kulu Sultan kuluyum

Hamdulillah benim (Ferhad)
Gurralardan oldun azad (iç sıkıntılardan)
Astanım babı irşad (doğruluk kapısının eşiğiyim)
Şah Kulu Sultan kuluyum

Nefes

"Ben dervişim" dersin göğsün açarsın
Hali hal etmeye halin var mıdır
Sen kendini gör, elde neyi ararsın
Hakkı zikr etmeye dilin var mıdır

Birgün balık gibi ağa sararlar
Rehberinden mürşidinden sorarlar
Tütsü yakıp köşe köşe ararlar
Mürşit eteğinde elin var mıdır

Dertli olmayanlar derde yanar mı
Tahkik derviş ikrarından döner mi
Her gülün dalına bülbül konar mı
Ben bülbülüm dersin gülün var mıdır

Pir Sultan'ım der derdin deşilmez
Dertli olmayanlar derde düş olmaz
Rehbersiz, mürşitsiz yollar aşılmaz
Ben "arıyım" dersin balın var mıdır

Nefes

Biz Hüseyne mevaliyiz (izleyenleriyiz)
Aşk ehlin imamıyız
Dertlilerin dermanıyız
Hacı Bektaş gülleriyiz

İrfan bağının bülbülü
Murtaza Ali'nin gülü
Şah aşkına ver bir dolu
Hacı Bektaş gülleriyiz

Aşıklara iman olan
Dertlilere derman olan
Muhibbi hanedan olan
Hacı Bektaş gülleriyiz.

Aşk ehlidir bulur necef (kurtuluş)
Nuş ederler ab-ı hayat (bal)
İkrarında eden sebat (ayak direten)
Hacı Bektaş gülleriyiz.

Derviş Münir kemter kulu
Münkir olan demez beli
Bazan deli, bazen veli
Hacı Bektaş gülleriyiz

Nefes

İkrar verdik biz bir pire
Dil salmayız her bir yere
Bendeleri ulu ere
Biz Bektaşi gülleriyiz

Pirimiz uludan ulu
Ol kurdu erkanı yolu
Muhammed Ali'nin kulu
Biz Bektaşi gülleriyiz

Biz güruh, Bektaşileriyiz
Sır ehlinin sırdaşıyız
Erenlerin kardeşiyiz
Biz Bektaşi gülleriyiz

Hakikat babın açarız
Ak'ı karadan geçeriz
Aşkıyla demleriz içeriz
Biz Bektaşi gülleriyiz

Matlubinin haline bak
Akar sular gibi ancak
Daim dili çağırır hak
Biz Bektaşi gülleriyiz

Nefes

Bu dünyanın evvelini sorarsan
Allah bir Muhammed Ali'dir Ali
Sen bu yolun sahibini ararsan
Hünkar Hacı Bektaş Veli'dir Veli,

Tahtını terk etti İbrahim Ethem
Süleyman nebiye verildi hatim
Her kulun alnına yazılan sitem
Kişinin çektiği yoludur yolu

Erenler güldürür yoldan şaşanı
Dostluk ile kaldırırlar düşeni
Tarikatta her kişinin nişanı
Erenler katında bellidir belli

Erenler elinde dolu içildi
Ol saatte kale ve kılden geçildi
Firdevsi â'ladan güller açıldı
Cenneti âlanın Ali'dir gülü

Abdal Pir Sultan'ım ummana daldı
Yetmedi kendini engine saldı
Hat payenize yüz süre geldi
Erenlerin kemter kuludur kulu

Nefes

Muhabbet çera(ğı)nı yakan Ali'dir
Aşıkım didara pervane gibi
Cümle vücut içre bakan Ali'dir.
Aşıkım didara pervane gibi

Bağ ve bostan olmuş gülleri Ali
Öter bülbül olmuş dilleri Ali
Dest-i kudret olmuş elleri Ali
Aşıkım didara pervane gibi

Al A'ba ile dost beyan olur
Kırklar dara durur hak ayan olur
Kemer beste olur çün üryan olur
Aşkım didara pervane gibi

(Sefil Abdal) der meydan Ali'dir
İsmail'le cevelan kılan Ali'dir
Erenler sultanı merdan Ali'dir
Aşıkım didara pervane gibi

Nefes

Çıktım kırklar yaylasına
Çağırdım üçler aşkına
Yüzümü yerlere sürdüm
Yediler kırklar aşkına

Gelsin Muhammed'im gelsin
Canım hakka kurban olsun
Düşmüşlerin elini alsın
Muhammed Ali aşkına

Dünya bir kurulufaktır
Bilenlere sözüm yoktur

Allah bir Muhammed haktır
Bağının gülü aşkına

Gelin şu faktan geçelim (tuzaktan)
Akı karayı seçelim
Ab-ı kevserden içelim
Elindeki dolu aşkına

Şah Hatay'ım gel varalım
Anda günahlar görelim
Hoşça hoşça can verelim
Erenler yolu aşkına

Nefes

Kırklar meydanına vardım
Gel bir vehyi can dediler
İzzetiyle selam verdim
Gir işte meydan dediler

Kırklar yerinde durdular
Yerlerinden yer verdiler
Meydana sofra kurdular
Lokmayı sun can dediler

Gördüğünü gözün ile
Beyan etme sözün ile
Bir gececik bizim ile
Olasın mihman dediler

Kırkların kalbi doğrudur
Mümin gönlünün eridir
Gelişin kamdan biridir
Söyle beyan can dediler

Düşme dünya esretine (çokluk, bolluk)
Talip ol halk hazretine
Ab-ı kevser şerbetine
Parmak ile ban dediler

Çık semaha bile oyna
Kalbin olsun bir ayna
Alemi varlığa sayma
Bul manada şan dediler

Şah Hatay'ım nedir halin
Dua eyle kaldır elin
Kesilsin gaybetten dilin
Her kula yeksan dediler

Nefes

Gel benim derdime bir derman eyle
Kamu dertlilere derman olan şah
Yüz sürem kapına bir ferman eyle
Gönül yarasına lokman olan şah

Musa asasını ejderha kılan
Leşkir Yezid'e korkular salan
Muhammed aşkına Zülfikar çalan
Kamu kafirlere iman olan şah

Bir ismin Haydar'dır bir ismin Ali
Hak Murtaza dedi sana ya veli
Cihanın ahiri hemde evveli
Vilayet mülküne sultan olan şah

Seyran gahın olmuş arşın yücesi
Düldül ısısı kanberinin hocası
Surur Muhammed'in miraç gecesi
Dördüncü felekte arslan olan şah

Pir Sultan Abdal'ım meydanda merdim
Her yanda baktımsa Ali'yi gördüm
Erde 'enbihim, evradım, verdim
Garip gönüllere mihman olan şah

Nefes

Alim yana yata aleme doldu
Uyan Ali'm uyan zamanın geldi
Yürekteki yağlar yandı kül oldu
Uyan Ali'm uyan zamanın geldi

Yeşil elvan giyer bedenden boşan
Şimdi yezidlerle savaşa döşen
Eğerle düldülü zülfikar kuşan
Uyan Ali'm uyan zamanın geldi

Hünkar Hacı Bektaş Veli aşkına
Kırklarla erenler yolu aşkına
Zahirde batında Ali aşkına
Uyan Ali'm uyan zamanın geldi

Kerim dedem gitmek ister turuza
Erenler aşkına payan bulunmaz
Her yerde keşfetme sakın hakayık
Anı fehm eyleyen bir can bulunmaz

Arifin halini tarife ne hacet
Efsane sözlerden eyle feragat
Kında göster bana sahibi keramet
Ali çoktur şahmerdan bulunmaz

Muhtefi oldular alemde erler
Kıymetsiz olmuştur ilim ve hüner
Her kime sorarsan arifiz derler
Benden özge baktım nadan bulunmaz.

Turabi cihanda olduk serseri
Fehm eden kalmamış dert ve kahrı (anlayan)*
Kimsenin kimseden yoktur haberi
Böyle bir acayip seyran bulunmaz.

Nefes

Yine dosttan haber geldi
Dalgalandı taştı gönül
Yar elinden kevser geldi
Derya gibi taştı gönül

Kılavuzum Şah-ı Merdan
Her yeri dopdolu nurdan
Şunda bir her canı dosttan
Neylersin vaz geçti gönül

Sır Ali'nin sırrı idi
Seyredeni sever idi
Ben kuluyum kemter idi
Pir aşkına düştü gönül

Açıldı bahçemin gülü
Öter içinde bülbülü
Dost elinden dolu dolu
Sarhoş oldu içti gönül
Pir Sultan'ım.....
Er olan ikrarın görür
Ceset bunda seyran eder
Çün hakka ulaştı gönül.

Nefes

Evliyadan gelen keram
Okunan kuran değil mi
Gerçek velinin sözleri
Sure-i rahman değil mi

Çün seni hak yarattığı
Kendine mirat ettiği
Tecelli zat ettiği
Sure-i insan değil mi

Hak haberin dinleyene
Candan kabul eyleyene
Hakkı bulup anlayana
Sözümüz burhan değil mi

Gerçek elini tutmayan
Gönlün ana berk etmeyen
Hakkı batılı seçmeyen
Cahil ve na-dan değil mi (bilgisiz, kaba)

Ey Kaygusuz halin ne ola
Gitmez isen doğru yola
Hak kerem etse bir kula
Hakikat ayan değil mi

Nefes

Derdim çoktur hangisine yanayım
Yine tazelendi yürek yarası
Ben bu derde kimda çare bulayım
Meğer dost elinden ola çaresi

Türlü donlar giyer gülden naziktir
Bülbüle cevr etme güle yazıktır
Çok hasretlik çektim bağrım eziktir
Güle güle gelir canlar yarası

Didar ile muhabbete doyulmaz
Muhabbetten kaçan, insan sayılmaz
Münkir üflemekle çerağ sönmez
Tutuşunca yanar aşkın çırası

Pir Sultan Abdal'ım yüksek uçarsın
Selamsız sabahsız gelip geçersin
Aşkı muhabbetten niçin kaçarsın
Böyle midir ilimizin töresi

Nefes

Bugün bize pir geldi
Gülleri taze geldi
Önü sıra kanberle
Ali murtaza geldi

Ali murtaza şahım
Yüzüdür kıblegahım
Miraçtaki Muhammed
Alemde padişahım

Padişahım yaratan
Okur aktan karadan
Ben pirden ayrı düştüm
Geçti kırk yıl aradan

Aramı uzattılar
Yarama tuz attılar
Fazlıya bir kul geldi
Bedestanda sattılar

Sattılar bedestanda
Ses verir gülistanda
Muhammedin hatimi (yüzüğü, mührü)
Bergüzar bir arslanda (hediye, hatıra)

Arslanda bergüzarım
Sevdasında gezerim
Hasretler kavuşmuştur
Ben hala intigarım (beklemedeyim)

İntizarın çekerim
ebleri bal şekerim
Ben pirden ayrı düştüm
Göz yaşları dökerim

Dökerim göz yaşımı
Bak mevlanın işini
Keşiş burhan eyledi
Yedi oğlun başını

Figan eyler melekler
Kabul olur dilekler
Yezitler bir dert etti
O dert dini helakler (yok eder)

Yezitler dert eyledi
Melekler verd eyledi
Çalabım bir şar yapmış (şehir, belde)
Kapısını dört eyledi

Dört eylemiş kapısın
Lal ve Cevher yapısın
Yezitler şehit etti
İmamların hepisin

Onikidir katarım
Türlü meta tutarım
Yüküm lal ve cevherdir
Müşteriye satarım

Satarım müşteriye
Karun kalkıp yürüye
Cebrail eş etti
Cennetteki huriye

Pir dediler Ali'ye
Hacı Bektaş Veli'ye
Hacı Bektaş tacını
Verdi Kızıl Deli'ye

Kızıl deli tacımız
Şah Ahmet miracımız
Karaca Ahmet gözcümüz
Yalıncak olmacımız

Kul Himmet üstadımız
Bunda yoktur yadımız
Şah Merdan aşkına
Hakvere muradımız

Nefes

Her ne kadar fena olsa bir adam
Sevdiğini nadana ele verir mi (cahile, bilgisize)
Cem olup gelseler bu halkı alem
Ser verip kan saçar, ele verir mi

Ehli dil lokmayı her dem gam yemek
Bezli vücut edip çekmeli emek
Yol değil sırrını ellere demek
Hiç aşık yerini dile verir mi

Bazı cahil sevilenseveyim derken
Açık edip aleme tutulur erken
Muhabbet bağının gülün dererken
Böyle zevki adam ele verir mi

Surıri sevdiğim bir melek-i sema
Hasılı aklımı eyledi yağma
Rahipler almaya kasd eder ama
Fakire sorsalar hele verir mi

Nefes

Yine imam nesli zuhura geldi
Yeni Elmalı'da, Bursa'da kaldı
En küçük kardeşi Rum'u aldı
Size meth ettiğim Kızıl Deli'dir

Bir etek kızı ile deryaya girdi
Hiç aman vermedi Yezidi kırdı
Gazi Avranos pek geriden geldi
Size meth ettiğim Kızıl Deli'dir

Kızıu yaylasında mekanın gören
Mutbahın yerine otağın kuran (Aşevi)
On yedi köşeye temel bırakan
Siz meth ettiğim Kızıl Deli'dir

Nefes

Allah, Allah yaratan
İçtik kandık cür'adan
Yar ile yar ola gör
Engel çıksın aradan

Sen özünü bil nesin
Hak sende, sen kandasın
Eğer ki a'kıl isen
Anla bu ibareden

İnsan nur-u kadimdir
Hasta değil hekimdir
Zatı sıfatı mutlak
Hırkası çar paredir

Tıfıl gibi dem-be-dem
Dambur dumbur söyleme

Mansuri layin olursun
Bilmezsen medar-adın

Bekle gönül bostanın
Su sığırı girmesin
Ki sakın uçurursun
Kandili minareden

Hacca vardım der isen
Kanda vardın hacca sen
Kılavuzsuz kuş uçmaz
Bunca dağdan dereden

Hacca varan bir kişi
Gönül yapmaktır işi
Kaygusuz'un hüneri
Helva yemek kederi
Andan gayri bir hüner
Umma bir biçareden

Nefes

Be hey kardeş yolumuza
Giremezsin demedim mi
Bizim gizli sırrımıza
Eremezsin demedim mi

Bu sırrı değmeniz bilmez
Bilenlerde haber vermez
Bu sırrı gayri göz görmez
Göremezsin demedim mi

Evvela sen bir mürşide ulaş
Akıt gözünden kanlı yaş
Yezid'den kaç be hey kardaş
Kaçamazsın demedim mi

Erenlerden bu bir name
Ne gezersin Halebe, Şam'a
Gel uy Oniki İmama
Uyamazsın demedim mi

Üçler yediler erkanın
Bilenler sürer devranın
Kırklar cem'inde kurbanın
Kesemezsin demedim mi

Ali'ye (ismullah) derler
Yüzüne secde kılarlar
Taş yerine baş koyarlar
Koyamazsın demedim mi

Bu Kaygusuz ezeliden
Himmet almış ol veliden
Oku ilmini Ali'den
Doyamazsın demedim mi?

Nefes

Muhammet Ali'nin kıldığı dava
Yok meydanı değil, var meydanıdır
Muhammed kırklara eyledi ala
Ar meydanı değil er meydanıdır

Anlar özlerini semaha koydular
Anlar cenazesin susuz yudular
..... (orjinalde yok)
Ört eteğini ser meydanıdır

Vardığın yerlerde ara bulasın
Gezdiğin yerlerde makbul olasın
Sıdk ile esrara sitar olasın
Çek çevir kendini kâr meydanıdır

Ne diyeyim bu erkanda kalana
Yok çekerler bu meydanda yalana
Üçyüzaltmışaltı ..... (orjinalde yok)
Kör meydanı değil gör meydanıdır

Abdal Musa sultan gerçek er isen
Ali'yi sevene muhib yar isen
Hakkın didarına ereyim dersen
Urganı boynunda dar meydanıdır

Nefes

Behey aşık çevrimizi
Çekemezsin demedim mi
Bu bir rıza lokmasıdır
Yiyemezsin demedim mi

Yeminlerin kaldı naçar
Gözlerinden kanlar saçar
Bu bir demdir gelir geçer
Doyamazsın demedim mi

Bu dervişlik bir dilektir
Bilene büyük hürmettir
Yensiz yakasız gömlektir
Giyemezsin demedim mi

Çıkalım meydan yerine
Girelim Ali sırrına
Canı başı hak yoluna
Koyamazsın demedim mi

Abdal Pir Sultan şeyhimiz
Hakka, doğrudur yolumuz
Oniki İmam ulumuz
Uyamazsın demedim mi

Nefes

Eğer aşık oldun isen
Dost yüzü ayan görünür
Arife kul oldun isen
Sohbetinize can görünür.

Gel gir erenler izine
Yüz sür ayağı tozuna
Bak gel arifin sözüne
Şa'lei iman görünür

Yürür erenler haliyle
Uğraşmaz kile ve kal ile
Oturma gel cahil ile
Alakına ziyan görünür

Aşk eri kılıçtan ati
Cahillerin gönlü katı
Arife cahil sohbeti
Bir yeri yaban görünür

Ali oğlu gel katına
Girmez yezid sohbetine
Gönül binmiş aşk atına
Kendisi yayan görünür

Nefes

Geçme can ile serden
Pirim Hacı Bektaş Veli
Beni agah eyle seyirden
Pirim Hacı Bektaş Veli

Eşiğine yüzler sürem
Dergahındır beytül harem

Senden medet senden kerem
Pirim Hacı Bektaş Veli

Ruşendir amalin ey yar
Ayandır eylemem inkar
Yürütendir cansız duvar
Pirim Hacı Bektaş Veli

Haber budur divanında
Şah Hacim Sultan yanında
Uçan güvercin donunda
Pirim Hacı Bektaş Veli

Sersem uykulardan uyan
Gel aşkın rengine boyan
Mürsel oğlu Balım Sultan
Pirim Hacı Bektaş Veli

Nefes

Dün gece seyrim içinde
Men dedim Ali'yi gördüm
Eğildim niyaz deminde
Men dedim Ali'yi gördüm

Üç çıra yanar şişede
Arslanlar gizli meşede
Yedi iklim dört köşede
Men dedim Ali'yi gördüm

Kızıl güller deste deste
Bergüzar yolladım dosta
Üç dolu mihmandan iste
Men dedim Ali'yi gördüm

Cennet kapısında duran
Kilidin mührünü kıran
Yezide kılıcın vuran
Men dedim Ali'yi gördüm

Yüce dağlar boran coşkun
Kul Himmet'im aşka düşkün
Cümle mülklerden üstün
Men dedim Ali'yi gördüm

Nefes

Gel benim sarı tanburam
Sen niçin inilersin
İçim oyuk derdim büyük
Ali deyu inilerim

Koluma taktılar teli
Söylettiler bin bir dili
Oldum muhabbet bülbülü
Ali deyu inilerim

Başıma koydular perde
Uğrattılar türlü derde
Kim kala, kim göçe burda
Ali deyu inilerim

Göğsüme tahta döşerler
Durmayıp beni okşarlar
Çaldıkça bağrım deşerler
Ali deyu inilerim

Gel benim sarı tanburam
Dizler üstünde yatıram
Yine kırıldı hatıram
Ali deyu inilerim

Sarı tanbur benim adım
Arşa çıkıyor feryadım
Pirim Sultandır üstadım
Ali deyu inilerim

Nefes

Mevlam verdi bana aşkı
Hayranın olayım senin
Bülbül gibi cemaline
Nalanın olayım senin

Yandır beni yandır beni
Aşk meyine kandır beni
Sarhoş edip döndür beni
Mestanın olayım senin

Mansurum aşkın darına
Mazhar olup didarına
Şem-i cemalin narına
Sözenin olayım senin

Al bende benlik kalmasın
Kimse halimden almasın
Namım nişanım olmasın
Pinhanın olayım senin

Eriştir bunu yarına
*Koma bu kevni *yarına (*evreni)*
Yak beni aşkın narına
Piryanın olayım senin

Seyyit Nizamoğlu Hocam
Ayırma kendinden yücem
Eğer gündüz eğer gecem
Mihmanın olayım senin

Nefes

Gül bittiği yeri biliyorum dersin
Bilmiyor musun benlik şeytana düştü
Cevahir madenin bulurum dersin
Cevahir bulanlar Ummana düştü

Selmanın çağında bir oğlan geldi
Düsturun dileyip elini aldı
Muhammed gülüyle terini çaldı
Odamın kokusu insana düştü

Ali'yi seyrettim mahbub çağında
Erenler solunda, Selman sağında
Cennetten içre dostun bağında
Bülbül feryad etti figana düştü

Muhammed'in yüzün gören ağladı
Seller gibi gözüm yaşı çağladı
Cebrail habibin belini bağladı
Kırklar meclisinde erkana düştü

Kırklar gelip her çiçekten derdiler
Koklayıp gülü yüze sürdüler
Her birini bir güzele verdiler
Gül Ahmede, Nergis Selmana düştü

Erenler cennetten kapı açtılar
Rayihasını yer yüzüne saçtılar (kokularını)
Selman özüm sıktı anda içtiler
Size mescit bize mihma düştü

Nefes

Bu gönül şehrini seyran ederken
Dedi sırrın bana seyran içinde

Derde düştüm diye derman ararsın
Aşıklar dert arar derman içinde

Mihneti rahat bil rahat arama
Rahat mı bulunur zindan içinde
İçip aşkın meyin öyle mest ol kim
Divane desinler yaran içinde

Bu aşk meydanıdır bunda ar olmaz
Başını tav ile cukan içinde (nehir, su kaynağı)
Dervişlere karşı derviş ola gör
Ne cevherler vardır ol kan

Canın feda eyle dostun yoluna
Bulursun cananı ol can
Aç gözünü (Eşref) hakkı zikr eyle
Feizkuruni dedi Kur'an içinde (Beni anın)

Nefes

Yine gönül dost ellerin özledi
Ol elle'e dahi bir kez varam mı!
Yar didarın bizden yine gizledi
Bir gün olup cemalini görem mi!

Kulak tut(an) kişiler bu hak kelama
Noksandan kurtulup erer tamama
Nebilerle varıp dar-üs-selama
Anda dostun güllerini derem mi

Ey (Hüdayi) dosttan yana uçarım
Kana kana Ab-ı hayat içerim
Türlü türlü hicaplardan geçerim
Varıp vuslat sarayına girem mi

Nefes

Bülbül oldum gülistanda şakırım
Özbağımda biten gül neme yetmez
Süleyman'ım kuş dilinde öterim
Bana bir tanecik dil neme yetmez

Derviş oldum pir eteğin tutarım
Hakka doğru çekilmiştir katarım
Turna gibi garip garip öterim
Issız viranelerde çöl neme yetmez

Aşk kitabın aldım durmaz yazarım
Daim haktan doğru özüm nazarım
Neme gerek, dağı taşı gezerim
Dosta giden doğru yol neme yetmez

(Bedalam) sırrına kimse ermez
Tevekkül malını yerine koymaz
Kişi kısmetinden ziyade yemez
Bana kısmet olan mal nime yetmez

Nefes

Neden şad olursun bugünki günde
Cümle muhiplerin gönlü gamdadır
Aşıklar sadası kesildi anda
Feryadım artmada gözüm nemdedir

Lisanı hal ile çekerler ahı
Hak yedinde iken kıydılar şahı
Böyle gün görmemiş kimse billah
Ne İsa vaki'i ne Meryem'dedir

Muhabbet ehline vâdi Kerbela
"elestü"" bezminde olmuş müheyya

Böyle haber vermiş Şah Murtaza
Sadıkların ahı muharremdedir

(Bu Sünvi) dökenler gözden hunabi
Divanı Ali'den kevser şarabı
Veriliyor şüphesiz anla cevabı
Şehadet şerbeti bu matemdedir

Nefes

Sular olmuş gibi diyara talip
Dongün akar çağlar candan eylenmez
Muhabbet bahrinden bir katre taşmaz
Mevc olur çalkalanır umman eylenmez

Evvela kör caniyle cemale talip
Taki hasıl ola cümle matalip
Kişide olacak hak aşkı galip
Hem gönlü çekinir, hem can eylenmez

Hakkın ihsanını fikir eyleye gör
Verdiği nimete şükür eyleye gör
Gece gündüz hakkı zikreylene gör
Zikr olunan yerde şeytan eylenmez

Ermeyen dünyada hak payesini
Elbet ziyan eder sermayesini
Ömrü benzer uçan kuş sayesine
Uçan kuş sayesi bir an eylenmez

Hüdayi istersen balu saadet
Kasd eyle bal gör vahdette kesret
Bir kula olacak haktan inayet
Maksuda tez erer ihsan eylenmez

Nefes

Eğer ibadetten sual edersen
Kıblemdir Muhammet secdemdir Ali
Kulluğumdan benim cevap istersen
Kıblemdir Muhammed secdemdir Ali

Bu varlık alemde ben yad olmadan
Ay ile gün bile icat olmadan
Dünya dedikleri abad olmadan
Kıblemdir Muhammed secdemdir Ali

Aşk mevlasında değil sevada (eşitlikte-birlikte)
Muhammed Ali'den var mı ziyade
Yer ile gök durmuş hep inkiyade (yönetilmeye)
Kıblem Muhammed secdemdir Ali

(Bu Sünu'ya) dünyayı kuş eden naki
Gönül safi olsa biliniyor taki
Ser cihette kamu görücü hak
Kıblemdir Muhammed secdemdir Ali

Nefes

Muhabbet ne idiğün bileyim dersen
Erenler ceminde birdir muhabbet
Bu aşkın sırrına ereyim dersem
Gönül deryasında derttir muhabbet

Muhabbet bağında münafık kalmaz
Öter bülbülleri gülleri solmaz
Bu bir sırrıllahtır aşikar olmaz
Kudret hazinesinde sırdır muhabbet

Hadisi kudside buyurdu mevla
Muhabbed hıl'atinl giydi Mustafa

Melekler, miraçta kıldılar nida
Hasrolan ruhlara surdur muhabbet

Muhammed Ali'den sakın çekme baş
Ne derlerse sana desinler kardaş
Niyaz-ı Musa'dır fihmi serdaş
(Bu Sünvu) ednaya turdur muhabbet (en az)

Nefes

Gerçek aşıklara sela denildi
Dertli olanlar gelsin dermanı buldum
O rah-ı elestüde beli denildi
Ben canım içinde cananı buldum

Akar gözlerimden yaş yerine kan
Zerrece görünmez gözüme cihan
Deryalar nuş edip kanmazım heman
Aşıklar kandıran ummanı buldum

Aşıklar meydana doğru yarırlar
Erenler cem olup olup verirler
Cümle enbiyalar divan dururlar
Cevahir satılan dükkanı buldum

Açılmış dükkanlar kurulmuş pazar
Canlar mirat olup dellalda gezer
Oturmuş ümmetin beratın yazar
Hakka mahbup olan sultanı buldum

Emir Sultan der hoş pazar imiş
Cümlenin maksudun hak yazar imiş
Aşıklar seyredip hak gezerimiş
Hakka karşı duran divanı buldum

Nefes

Horasan mülkünden ruma geçenler
Hünkar Hacı Bektaş Şah Seyyit Ali
Hakikat tasından şarap içenler
Hünkar Hacı Bektaş Veli şah Seyyit Ali

Biri müminlerin kıblegahıdır
Biri Rum elinin padişahıdır
Biri asmanın mühür ve mahıdır
Hünkar Hacı Bektaş şah Seyyit Ali

Biri yürütmüştür cansız duvarı
Biri tığlamıştır cümle küffarı
Biri aşıkların dili güffarı
Hünkar Hacı Bektaş şah Seyyit Ali

Biri sülale-i hayrul beşerdir
Biri Al-Ahmed nesli haydardır
Bu iki, birlikte hakka mazhardır
Hünkar Hacı Bektaş, şah Seyyit Ali

Hüda Tevfik böyle beyanım benim
Tariki müstakim rah ve erkanım
Ervah-ı ezelde benim imanım
Hünkar Hacı Bektaş, şah Seyyit Ali

Nefes

Cem olup her yerde güruh-ı naci
Allah dost Muhammed Ali çağırır
Naciler bilip der sır miracı
Hünkar Hacı Bektaş Veli çağırır

Erenler serdarı fatihil ebvab (kapıları açan)
Müminlere haktan buyuruldu hitap

Dergahına şahın ettim intisab (katıldım)
Dilde zikrim Kızıl Deli çağırır

Hak cemalin ezel görenler mail (eğilimli)
Mekteb-i irfandan ders alan amil (işçi, çalışan)
Sadık olan ruh-u insan-ı kamil
Ervah ezelde beli çağırır

Mürşidin eteğini koymaz elinden
İsmi Haydar olur ezber dilinden
Murtaza babında can ve gönülden
(Hüda Tevfik) sinceli çağırır

Nefes

Eriştim menzile ikrar getirdim
Mürşidimden haber aldım ya Ali
El etti rehberim anda getirdim
Ben aşk ve sevdaya daldım ya Ali

Rahı şeriatte buldum kemali (yol)
Dört kapıdan girdim arslan misali
Anda gördüm Muhammed'in Cemali
Arayı arayı buldum ya Ali

..... dilime (orjinalde boş)
Terk edip kerreti düştüm yoluma
Aşkın dümenini aldım elime
Gemiyi engine saldım ya Ali

Taktın boynuma rümen benim
Anda kurban ettim can ile tenim
Ol menzilde kendim biçtim kefenim
Bu sırrına şaştım kaldım ya Ali

Rahmiya hitabesin bir atasın
Şah velayetsin şah Murtazasın
Ol ahir zahir batın hüdasın
Öldürseler dönmem bildim ya Ali

Nefes

Af eyle cürmümül erenler şahı
Kem bizdedir kerem sizde erenler
Defterlere sığmaz çoktur günahı
Kem bizdedir kerem sizde erenler

Öksüz gibi harap yerde kalmışım
Günah deryasına düşüp ölmüşüm
Ben pirimden böyle haber almışım
Kem bizdedir kerem sizde erenler

Men gideyim şahım ataya geldim
Dertliyim derdime devaya geldim
Mürüvvet ganisin ricaya geldim
Kem bizdedir kerem sizde erenler

Elim ermez gücüm yetmez nideyim
Ben bu halde iken kanda gideyim
Senden gayri kime rica edeyim
Kem bizdedir kerem sizde erenler

Yetiş elden gitti (Rahmiya) kemter
Kurtar bu azaptan aman erenler
Kişi düştüğü yerden kalkar dediler
Kem bizdedir kerem sizde erenler

Nefes

Sensin beni bu sevdaya düşüren
Hünkar Hacı Bektaş Veli'sin şahım

Gurbet eli diyar diyar aşıran
Sensin imam Haydar Ali sensin şahım

Devr eder kudretin kevn ve mekanı
Rahmetin tutmuştur iki cihanı
Dertli kullar ister senden dermanı
Cümle ululardan ulusum Şahım

Dağa taşa emir ve ferman eyleyen
Kamu alemlere divan eyleyen
Miraçta Ahmed'i seyran eyleyen
Gerçek aşıkların yolusun Şahım

Levh ve kalem ol yazdı bismillah
Suretim nakşini gördüm eyvallah
Akıl ermez sana sensin sırrullah
Yağan rahmetlerin selisin Şahım

(Sabri) kulun bağlı kulundur senin
İmam Hüseyin gülündür senin
Yeşil ben pençeli elindir senin
Tanrı bağçesinin gülüsün Şahım

Nefes

Mürşit isen müşkülümü haleyle
Neden hasıl oldu guruh naci
Gel imdi gam eyle kumandı böyle
Ol tatlı neydi sonrası acı

Hak verir kısmetim benim gıdamı
Kesmezim dilimden bari hüdamı
Yoğurmazdan evvel Cibril Adem'i
Hem Adem yok iken kim idi hacı

Arif arif eyle gönül katmadan
Hak Teala bu dünyayı yapmadan
Selman dahi ol Kırklara yetmeden
Ya kim idi Kırklardaki duacı

İnsan fehm eyleyip kendini bilmeden
Havva ana gelip hamil olmadan
Eritipte kalp evini silmeden
Kim idi gökleri dar eden bacı

Ta ezelden bu sırrullah saraydı
Müminlerin kalbi dolu nur idi
Ne küreği ne çekici var idi
Neden hasıl oldu Ali kılıcı

Özün tasdik edip tevekküle gel
Neden hasıl oldu Ali kılıcı
Yüzyirmi dört bin nebiden evvel
Kim giydi başına ol nurdan tacı

Kul Hüseynim der evvela yandım
Hakka ikrar verip kandım inandım
Kul Himmetim kendini arif mi sandın
De bana nerdedir dünyanın ucu

Nefes

Ol dara varıp niyaz ederken
İsyanım var ise eyvallah baba
..... ağaz ederken
İsyanım var ise eyvallah baba

Yirmi dokuz ruhu yaratan Allah
Yedi ayet sende olsun maşallah
Oniki İmama kurbanım billah
İsyanım var ise eyvallah baba

Ondört masumadır benim imanım
Serdar gahına girdi bu canım
Gel af eyle şahım olan noksanım
İsyanım var ise eyvallah baba

Senin aşkın ile doldu bu gazel
Alemi halk etti hay lem yezel(*)
Bu (Abdal) hayatı kulundur ezel
İsyanım var ise eyvallah baba

Nefes

Gel ey hoca bize ilmini satma
Hak mihman olduğu yeri bildin mi
El ayıbını görüp günaha batma
Feleğin dolabı zari (*) bildin mi

Ol kapı şeriattir girerler
Tarikattır gonca gülleri dererler
Hanlar menziline anda ererler
Acep menziline erebildin mi

Şeriat dildedir tarikat canda
Gönül dost evinde mihmandır anda
Bunca velilerin makamı kında
Hakikat elinde sırrı bildin mi

Kul Hüseynim kemter nedir çaresi
Ne kadardır arşın kürşün arası
Uyumuşken yüreğimin yarası
Ey hoca sızlattın sarabildin mi

Yezel: Sonsuz varlık Tanrı
Zari: ağlayan, sızlatan

Nefes

Muhammet Ali'nin kıldığı dava
Yok meydanı değil var meydanıdır
Bunda zarar verir nefes ile hava
Kırkların durduğu dar meydanıdır

Kırklar özün bir araya koydular
Anlar cenazesin susuz yudular
Dedeyi gördün mü görme dediler
Örte gel eteğin sır meydanıdır

Gittiğin yerlerde ara bulasın
Vardığın yerlerde makbul olasın
Sakla hak sırrını sadık kalasın
Çek çevir kendini er meydanıdır

Hiç demezler şu dünyada filanı
Yok ederler bu meydanda yalanı
Üçyüzaltmışaltı rütbe bulanı
Bunda can isterler sır meydanıdır

Pir Sultan'ım der gerçek erisen
Ali'yi seversen muhip ararsan
Hakkın maksuduna ereyim dersen
Rehberini al gel dar meydanıdır

Nefes

İkrar ve aşkımız çün ezelidir
Müminin ikrarı "kalu beli" den
Benim gönlüm çün Muhammed Ali'dir
Dönen dönsün ben dönmezem Ali'den

Benim gönlüm divanedir delidir
Can ve daldan erenlerin kuludur

Bu yol Muhammed'le Ali yoludur
Dönen dönsün ben dönmezem Ali'den

Erenler sururı Al abadır (sevinci)
Hasanla Hüseyin'e canım fedadır
Gözüm nuru benim Zeynel abadır
Dönen dönsün ben dönmezem Ali'den

Zeyn-el-Abidindir benim sultanım
Muhammed Bakır'a feda bu canım
Caferül Sadık'tır dinim imanım
Dönen dönsün ben dönmezem Ali'den

Kazım bize bir nimettir Hüdadan
Hak sarıdır, Ali Musa el Rızadan
Muhammed Takidir "kalu beli"den
Dönen dönsün ben dönmezem Ali'den

Ali Naki bize hem pişvardır (önder)
Askeri düşmana tir-i kazadır
Muhammed Mehdide sır mevladır
Dönen dönsün ben dönmezem Ali'den

(Usuliyim) kapısına vuruldum
Erenlere can ve dilden kul oldum
Pirler eşiğinde ben hakkı buldum
Dönen dönsün ben dönmezem Ali'den

Nefes

Bahtımız açıldı minnet Hüdaya
Şimden geri gönül meydanı bizimdir
Feryadımız çıksın arş-ı alaya
Bülbüller ötmesin figan bizimdir.

Hep güzeller bir araya dizildi
Yar evinde ulu divan kuruldu
Rakip gördüm dergahından sürüldü
Cennetteki huri gulman bizimdir

Gel derdi koyalım, gamdan geçelim
Aşk ile muhabbet babın açalım
Saki doldur peymaneyi içelim (içki kadehi)
Devlet hünkarındır devran bizim

Çok şükür muradım aldım Hüdadan
Hacetim kalmadı pay ve güdadan
Gel Fariğ ol (Fazli) kuru duadan (Gel vazgeç)
Alem padişahın seyran bizimdir

KAYNAKLAR

Miratül Makasid ve Deful Mafasid (Türkçe), /
İstivaname - Farsça, /
Şerhi pencahı beyt- Farsça /
Cavidan-Farsça,/
Aşkname-i İlahi-Türkçe,/
Kemalname-i Alaba-Türkçe/
Şerhal kusus -Arapça/
Mahşername-i Şerif-Farsça, /
Risale-i Hurufiye Lisa iniddin-Farsça-,/
Risale-i Münacat ve Tevhid-Farsça/
Fütuhat-ı Mekkiye-Arapça-,/
Türk Töresi-Türkçe-, /
Lemat-ül Kudsiye Lihuseyin abdalhi, /
Hakikatname,/
Mazahiril Vücut ala Menabir el şuhud, /
Mekasidu Salikin,/
Malakat-ı Hacı Bektaş, /
Tedbiratül ilahiye filistilah el meleketül insaniye
(Voyage) (Les kalimoks), /
Kalmuklar Seyahatnamesi,/
Pallas

BEKTAŞİ VE ALEVİ'LERİN BULUNDUKLARI YERLERİ GÖSTERİR HARİTADIR.

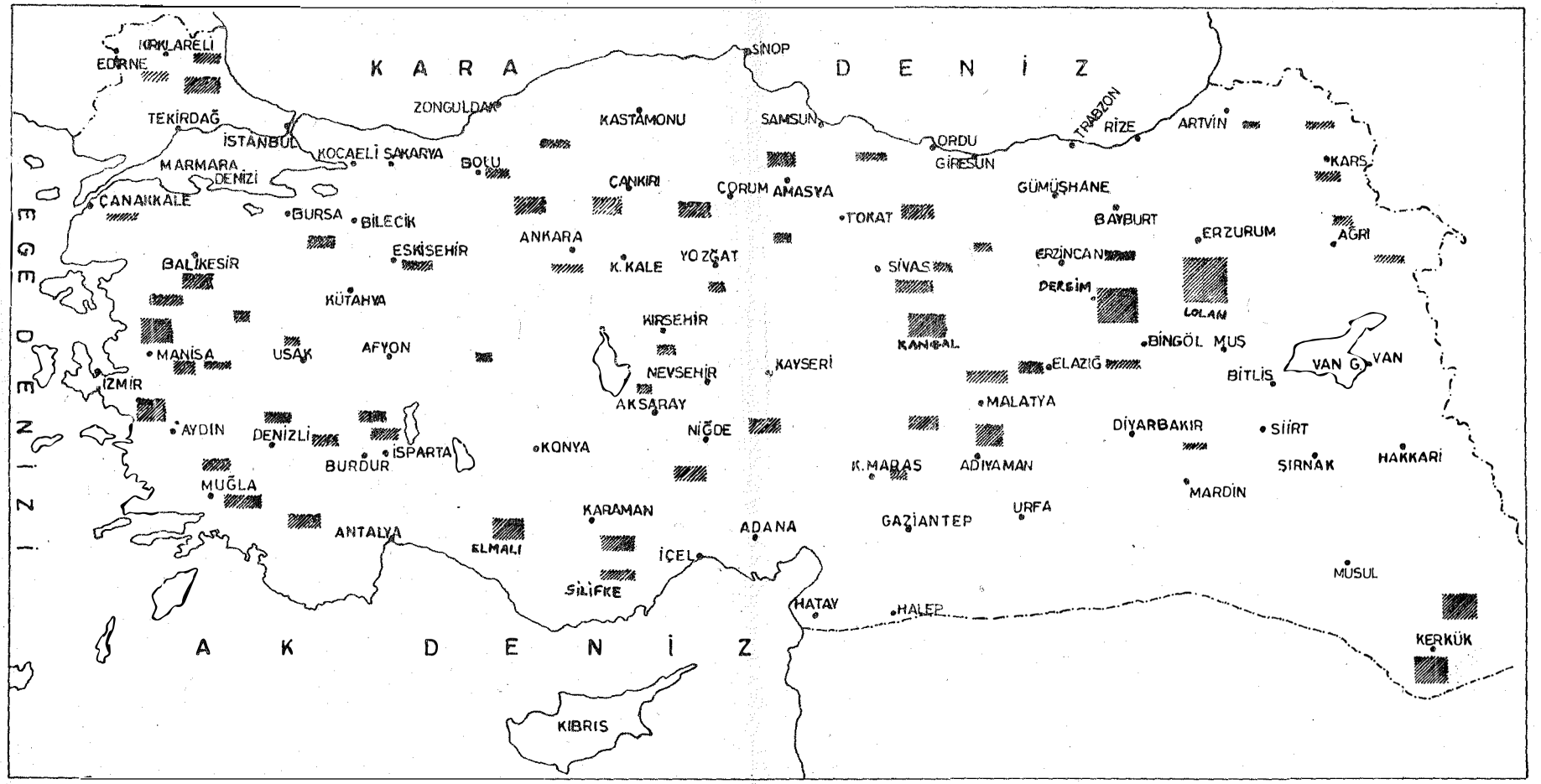

: ALEVİ VE BEKTAŞİLERİN YAŞADIKLARI YERLER

ÖLÇEK : 1/6.000.000. Yıl: 1340 (1924)